קנין הלכה

3

מראי מקומות

מס׳ 3

חודש טבת תש״פ

יו״ד הלכות בשר בחלב

סימן צא, סימן קה סעיפים א, ב

קנין הלכה

Dirshu
דרשו ד׳ ועוזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד׳ ללא קבלת אישור בכתב מ״דרשו״

סימן צא

שלושת הסעיפים הראשונים בסימן זה עוסקים בדין של נגיעת צונן בצונן.

סעיף א

משנה חולין דף קז: צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהיו נוגעין זה בזה. גמ' וכי נוגע זה בזה מאי הוי צונן בצונן הוא אמר אביי נהי דקליפה לא בעי, הדחה מי לא בעי.

מבואר בגמ' דבשר וגבינה צוננים שנגעו זה בזה צריכים הדחה.

בשו"ע להלן [סעיף ה] מבואר דאם הבשר והגבינה יבשים [ואינם מלוחים] אין צורך אף בהדחה, ולכן כתב הש"ך דמיירי שאחד מהם לח. [וכתב החכמ"א דאף אם הוא לח קצת בעי הדחה].

וכתב בספר יד יהודה [פי' הקצר ס"ק א] דאם הוא יבש ונפרך יש לחוש שנדבק ממנו לשני ואסור, וסיים דהכל לפי ראות העין.

<u>אופן ההדחה</u>

האחרונים נחלקו כיצד תיעשה פעולת ההדחה:

א. החוות דעת [ס"ק א] ציין לדברי הרשב"א בתורת הבית הארוך [בית ד שער א דף כא:] שמבואר ממנו דהדחה מהניא אף בלי שפשוף ביד.

ב. היד יהודה [ס"ק א] נקט דהדחה בעיא שפשוף, ולמד כן מדברי הריב"ש [סי' כו] המובאים בב"י [סי' קלה].

[ולגבי ראיית החוו"ד מדברי הרשב"א, עיין בספר בדי השולחן (ביאורים ד"ה שצריך) שכתב דיל"פ שהרשב"א לא הצריך שפשוף גדול, אך קצת שפשוף י"ל דבעינן ולא סגי בהדחה בעלמא].

<u>דבר שמן</u>

הפמ"ג [מ"ז ס"ק א] והחכמת אדם הביאו את דברי הרשב"א [תורת הבית שם] שכתב דלגבי איסור שמן לא סגי בהדחה, אלא בעינן שפשוף גדול. [הרשב"א איירי שם לענין סכין שניקר בה חֵלֶב ואח"כ חתך בה בשר, דאותו בשר צריך שפשוף גדול כדי לנקות ממנו את החלב שנדבק בו. אמנם החוו"ד כתב שהרשב"א איירי דוקא בנחתך ע"י סכין, דאיכא נמי דוחקא דסכינא].

<u>בישל בלי הדחה</u>

עיין בט"ז [ס"ק א] דפשיטא ליה דבמקום שבישלו את הבשר או הגבינה בלי הדחה, דבדיעבד אין איסור. והביא ראיה דאף במקום שהצריכו קליפה נחלקו הפוסקים להלן [בסעיף ד] אם בישל בדיעבד בלי לקלוף אם נאסר, וכ"ש לענין הדחה. ולא נתפרש בט"ז הטעם דפשיטא ליה דבדיעבד שרי, אך משמע דמשום שההדחה אינה אלא חומרא לכתחילה, בדיעבד לא חיישינן שמא נדבק בו איסור.

החוו"ד [ס"ק ג] כתב שבפוסקים נתבארו שני טעמים להתיר בדיעבד:

א. י"ל דההדחה אינה אלא חומרא לכתחילה.

ב. גם את"ל דמדינא חיישינן שנדבק משהו, מ"מ כשנתבשל יש שישים נגדו, והביא דטעם זה מבואר ברשב"א בתורת הבית [ב"ד ש"ד דף לד:] לגבי קערה שאכל בה בשר ולא הדיחה ואח"כ נתן בה גבינה, שבדיעבד אם בישל את הגבינה בלי הדחה ה"ז בטל בשישים.

קנין הלכה

ועיין בט"ז [ס"ק ב] שהביא את דברי המהרש"ל שכתב דהאוכלים בבית נכרי, ונותנים מלפפון חמוץ עם מי מלח בקערות הנכרים הבלועות מאיסור, נאסרים מי המלח כיון שא"א בהדחה. ולכאורה מבואר מדברי המהרש"ל דסובר שהדחה אוסרת בדיעבד, וכן כתבו הפמ"ג [מ"ז ס"ק ב] והבינת אדם [אות לט]. ולכאורה צ"ע דברי הט"ז שהביא דברי הרש"ל בפשטות, והרי לעיל [ס"ק א] נקט הט"ז שבדיעבד אין איסור בלי הדחה. ועיין בחוו"ד [שם] שכתב הטעם שאסרו הוא משום דהוי כמבטל איסור לכתחילה, ולכן קנסוהו לאסור אף בדיעבד. [ובהגהות בעל הברוך טעם על החוו"ד תמה, דכיון שאין כוונתו לבטל את האיסור אין לקונסו].[1]

סעיף ב

הדין העיקרי שבסעיף זה מקורו בבעל העיטור, ויסודו הוא שאין ליתן לכתחילה מאכל היתר במקום שהוא נוגע באיסור, דאף שיש לו היתר בהדחה מ"מ חיישינן שמא ישכח ולא ידיח.

ובתוך הדברים עסקו הרמ"א, הט"ז והש"ך באריכות בדין נתינת היתר צונן בכלי שנשתמשו בו איסור, וראינו לנכון לכתוב את הנפק"מ העולות מדבריהם לדינא, ובביאורים והערות [מס' 2] יובא תורף אריכות הדברים של הד"מ והרמ"א והט"ז והש"ך:

א] כלי שבלע איסור בחמין וקינחו או הדיחו היטב, לדעת הרמ"א אסור להשתמש בו צונן, [אלא אם כן הוא מאכל שרגילים להדיחו קודם שיאכלו ממנו]. ולדעת הט"ז [ס"ק ג] מותר להשתמש [אם הודח] בכלי היתר צונן יבש ולא היתר לח. ולדעת הש"ך מותר להשתמש בו צונן משום שאין שום פליטה בצונן, וכך מפורש ברמ"א [סי' קכא ס"ה], אמנם אין להשתמש כך בדרך קבע רק בדרך עראי, שמא יטעה להשתמש בו בחמין.

ב] כלי שנשתמש בו איסור בצונן [ונתקנח או הודח], לדעת הרמ"א אין להשתמש בו בהיתר צונן לח, רק בהיתר יבש. ולדעת הט"ז מותר להשתמש בו דבר יבש חם, וכ"ש בדבר לח צונן. וכן לדעת הש"ך מותר להשתמש בו בחמין כיון שלא בלע כלל. [והיינו כשלא נכבש האיסור בתוך הכלי, דאם נכבש אין ליתן בו היתר חם משום דבולע מהאיסור].[2]

ביאורים והערות

1. **<u>תוספת עיון</u>**

עיין בפמ"ג [או"ח סי' שכג במ"ז ס"ק ז] שכתב דאם יש לאדם סכין ששחט בה טריפה והיא טעונה הדחה ושפשוף היטב קודם שיחתוך בה לחם, ה"ז אסור בשבת משום דהוי כמתקן. והוסיף דאפשר דה"ה בשני דברים הנוגעים זה בזה [פירוש כגון בשר וגבינה] דבעו הדחה, דאפשר דהדחה זו היא כמתקן ואסורה בשבת, והובאו הדברים במשנ"ב [שם ס"ק לז].

2. **<u>ביאור דברי הרמ"א, הט"ז והש"ך, בדיני הנחת דבר היתר בקערה של איסור</u>**

יסוד הדברים הוא דברי הגמ' בפסחים [דף ל:] דאמר שמואל כל הכלים שנשתמשו בהן חמץ בצונן משתמש בהן מצה. והקשה מזה הד"מ על מש"כ הטור בשם בעל העיטור שלא להניח היתר צונן בכלי של איסור ואם הניח בעי הדחה. וכתב הד"מ לחלק בכמה אופנים:

א. מצה היא דבר יבש, ולכן שרי ליתנה בכלי של איסור, משא"כ בשר או שאר מאכלים אשר יש בהן קצת לחלוחית אסור ליתנם בכלי של איסור, וסיים בצ"ע.

ב. אפשר לחלק בין חמץ ומצה לשאר איסורין.

ג. עוד כתב [וסיים דזה התירוץ העיקרי], דיש לחלק בין אם כלי האיסור בלע את האיסור בחמין שבזה אסור ליתן בו היתר צונן, לבין כלי שלא בלע בחמין כגון כלי שהשתמש בו רק חמץ בצונן. ואין הד"מ מחלק כלל בין אם כלי האיסור הודח או לא, ונראה מזה שדבריו אמורים אף בכלי איסור שהודח, דמ"מ אם בלע את האיסור בחמין אסור ליתן בו צונן.

המורם מזעתם [כלל יז דין ד] דן לומר תילוק נוסף, דהגמ' בפסחים מיירי בתופן שהדיחו מת כלי החמץ היטב, ובעל העיטור מיירי כשלא הודח הכלי היטב. אך סייס המו"מ דמ"מ נראה לו להמתיר לכתחילה בכל ענין [פירוש אפילו הודח הכלי], ולכן הד"מ לא הביא תילוק זה בין כלי שהודח ללא הודח.

וע"פ זה כתב הרמ"א את פסקי ההלכות בסעיף זה ומבואר ממנו דכדי שיהא מותר ליתן היתר צונן בכלי איסור [שהודח] בעינן תרתי:

א. ההיתר הצונן יהא יבש דומיא דמצה.

קנין הלכה

סעיף ג

מקור סעיף זה הוא בטור, ושם איתא "שלא יגע בשר לח בלחם".

בש"ך [ס"ק ד] מבואר דאם נגע הבשר בלחם מהניא לו הדחה, וכ"כ הפר"ח. ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק ד] ובפת"ש [ס"ק ד] שהביאו דהכנה"ג הקשה דללחם לא מהניא הדחה. [ובספר בדי השולחן הביא דכן כתב הראב"ד, ומובא בספר תורת חטאת]. ועיין בפת"ש שכתב דלצד הקשה של הלחם מהניא הדחה, וגם לצד הרך נהי דלא מהניא הדחה אבל מהניא גרירה.

סעיף ד

גמ' פסחים דף עה: איתמר חם לתוך חם וכו' עד דף עו. אלא אימא חם לתוך צונן קולף, צונן לתוך צונן מדיח.

בגמ' מבוארים דיני חם שנפל לתוך חם וכן דיני חם לצונן או צונן לחם.

ביאורים והערות

ב. רק באופן שכלי האיסור לא בלע את האיסור בחמין, אבל אם האיסור נבלע בו בחמין אין ליתן בו היתר צונן אף אם הוא יבש. [ולא נתבאר ברמ"א ובד"מ טעמי האיסור, דלכאורה אם הכלי של האיסור הודח היטב מה לי אם בלע בחמין או בצונן, ומה לי אם נותן בו היתר יבש או לח קצת, וצ"ל דהוי חומרא דרבנן].

הט"ז [ס"ק ג] הסכים לדינא לחילוק בין אם כלי האיסור בלע בחמין דאז אסור ליתן בו צונן, לבין אם לא בלע בחמין. עוד הוסיף דבכלי איסור שנשתמש בו בצונן מותר גם ליתן היתר חם, וכל שכן שמותר ליתן בו היתר צונן לח.

והוסיף עוד חידוש, דאף בכלי שבלע איסור בחמין [והודח] מותר ליתן בו דבר יבש צונן. וכתב להגיה בלשון הרמ"א ולהוסיף תיבת "או", וכן להגיה בהמשך "לח" במקום "יבש", וכצ"ל אבל דבר יבש ממש או אם לא בלע הכלי אלא בצונן, מותר להשתמש בו לח לכתחילה. והעולה לדינא מדברי הט"ז:

א. כלי שבלע איסור בחמין והודח, אין ליתן בו היתר צונן לח קצת, אבל מותר ליתן בו היתר צונן יבש.

ב. כלי שנשתמשו בו איסור רק בצונן, מותר ליתן בו דבר יבש חם כגון מצה חמה, וכ"ש שמותר ליתן בו דבר צונן לח.

ולפ"ז נמצרם בט"ז מס מיירי דוקא בחופן שלפ נכנם המיסור בכלי, דמס נכנם נבלע הטעם של המיסור בכלי והוא יפלט מל הסיתר המס, מו דמיירי לף בנכנם מיסור לונן בכלי.

[ורק לדעת הרי"ף (פרק כל שעה), והרמב"ם (פ"ה חמץ הכ"א) והרמב"ן אסרינן כלי חמץ שבלע בחמין להשתמש בו מצה בצונן, אך להלכה לא נקטינן הכי].

בדברי הרי"ף, הרמב"ם והרמב"ן מפורם דמיירי בכלי מרם שהשתמם בו חמץ, ולפ בכל הכלים, וקל"ע שהם"ך לפ ניין זמם. ועיין בר"ן [פרק כל שעה] שהמריך לבאר מם שיטם הרי"ף.

הש"ך האריך לחלוק על הרמ"א, ותורף דבריו דבתוס' [ע"ז דף עו:], וברא"ש, ובטור [סי' קכא וכן באו"ח סי' תנא] מבואר דמותר ליתן צונן בכלי של איסור [שהודח] אף אם הכלי בלע בחמין, וכן ההלכה. והוסיף הש"ך דה"ה אם נתקנח הכלי היטב, ולא בעינן דוקא הדחה. גם בר"ן [פרק כל שעה] מבואר דכלי שנשתמש בו חמץ בחמין מותר להשתמש בו מצה בצונן, וגם בחידושי הרשב"א [חולין דף קיא:] מפורש דכלי שנשתמש בו איסור בחמין מקנחו, ומעתה מותר להשתמש בו אפילו צונן לח.

לכן מפרש הש"ך, דמש"כ בעל העיטור [הובא בטור ובשו"ע בסעיף זה] שלא ליתן צונן בכלי של איסור, היינו בכלי שלא נתקנח כלל ולכן יש בו איסור והוא נדבק בהיתר, ולכן אם נתן בו היתר צריך להדיח את ההיתר.

ובהמשך הדברים הביא שבתוס' ובמרדכי [ע"ז דף לב] נקטו, דקדירות שנתבשל בהן איסור אסור להשתמש בהן בדבר לח. וכתב הש"ך דאיירי בכלי חרס דחמירי טפי, וכמבואר ברשב"א [חולין דף קיא:] שלגבי כלי חרס יש דיעה בראשונים שהאיסור שנבלע בהן בחמין מבצבץ ויוצא אף לצונן. וגם בזה הביא הש"ך דהטור והשו"ע סוברין שאפילו בכלי חרס שבלע איסור בחמין מותר ליתן צונן.

בסוף הדברים הביא את דברי הרמ"א [סי' קכא ס"ה] דכל ההיתר הנ"ל [להשתמש צונן בכלי שבלע איסור בחמין] הוא בדרך עראי, אבל אין להשתמש בו בדרך קבע גזירה שמא יטעה וישתמש בהן בחמין.

בשיעור החום כתב החכמת אדם דהיינו כשהיד סולדת בו, דבכה"ג יש לו כח לבשל וכן להבליע ולהפליט את טעם החלב בבשר, ואת טעם הבשר בחלב.

עיקר דיני דבר שהתחמם והועבר לכלי אחר [כלי שני], וכן דיני עירוי משקה מהכלי שנתבשל בו לכלי אחר, מבוארים בשו"ע ובנושאי הכלים בסי' קה.

<u>דיני פעפוע מחתיכה לחתיכה</u>

בדין חם לתוך חם, מבואר בגמרא ובפוסקים שיש חילוקי דינים באופן הפעפוע של הטעם מחתיכה לחתיכה:

א. כאשר יש חלב חם בקדירה ונפל לתוכה בשר חם, נבלע החלב בכל עובי הבשר כיון שזהו בישול בקדירה, דיש כאן משקה או רוטב חמים והמשקה נבלע בכל החתיכה.

ב. אם אין משקה, ושתי חתיכות רותחות נפלו זו על זו כגון בשר חם על גבינה חמה או איפכא, הרי זה נידון כצלי. ולענין צלי חילקו הפוסקים בין שמן לכחוש:

א. אם האיסור שמן הרי הוא מפעפע בכל החתיכה אף שאין רוטב.

ב. אם האיסור כחוש אין הוא אוסר בכולו כיון שהטעם אינו מפעפע בכולו, אלא אוסר רק כדי נטילה.

ויש בדין זה של פיעפוע פרטי דינים רבים [ויבוארו בע"ה בסי' צב ובסי' קה] ולא באנו בזה אלא לכתוב את יסודי הדין.

<u>להלכה:</u> דעת הרמ"א [סי' קה ס"ה] דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן, ולכן גם בצלי מחמירים לומר שהאיסור נבלע בכל החתיכה וכולה נאסרת. וזו כוונת הש"ך [סעיף זה ס"ק ה] שכתב "ולדידן בכל ענין אסור עד שישים", והיינו שגם בצלי אסרינן.

דין נוסף שנאמר בדיני הפעפוע של איסור הוא דאם יש חתיכה של היתר שנבלע בה איסור [כגון שנתבשלה עמו], ואח"כ נפלה חתיכה זו בעודה חמה על חתיכת היתר חמה, אין ההיתר נאסר, דאין בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב, וזו כוונת הט"ז [ס"ק ה]. דין זה הוא כאשר האיסור הבלוע הוא כחוש, אבל אם האיסור שמן הרי הוא יוצא מחתיכה לחתיכה אף בלי רוטב.

[ולענין איסור בלוע, כתבו הפוסקים דאין אנו מחמירין לומר שאיננו בקיאין בין כחוש לשמן, אלא אם לפי מראית עינינו ה"ז איסור כחוש, אין החתיכה של ההיתר נאסרת].

עיין בש"ך [ס"ק ה] שכתב דאם נפל "על בשר רותח צלי חוץ לקדירה", אין החלב אוסר את כל החתיכה רק כדי נטילה. ומש"כ הש"ך חוץ לקדירה, בא לרמוז בזה למה שכתב [סי' צב ס"ק ג] דאם יש קדירה שיש בה הבל, ויש חתיכת בשר מעל הרוטב, ונפל עליה חלב, נאסרת כל החתיכה כיון שההבל שבקדירה מבליע את החלב בכל החתיכה. אך עיי"ש שזה דוקא בחלב שהוא דבר צלול [דהיינו משקה רוטב] אבל אם יפול דבר גוש ע"ג חתיכת בשר שחוץ לרוטב, לא תיאסר כולה [רק כדי נטילה] אף אם היא בתוך קדירה, דסברא זו של הבל שבקדירה מועילה רק לדבר צלול ולא לדבר גוש, [משא"כ אם החתיכה בתוך הרוטב הרי הוא מוליך את הבליעה בכל החתיכה].[3]

ביאורים והערות

3. **<u>תוספת עיון</u>**

עיין בט"ז [ס"ק ה] שהביא מהתורת חטאת, דמשקה צונן שנפל לתוך בשר רותח דהכל אסור משום תתאה גבר, היינו דוקא באיסור מחמת עצמו, אבל אם האיסור בלוע בחתיכה שלמטה אין הוא יוצא בלי רוטב. ועיין בגליון רע"א שתמה ע"ז, דהא כיון דקיי"ל דתתאה גבר א"כ החתיכה החמה שלמטה גוברת על המשקה הצונן והו"ל כרוטב לפלוט גם את הבלוע. גם החוו"ד [ס"ק ז] כתב כן, והוסיף כמה תיבות דכיון שתתאה גבר לכן "כשנעשה הרוטב רותח" הו"ל כרוטב שבקדירה. ועיי"ש שכתב דכן מבואר מדברי הר"ן [דף מא: מדפי הרי"ף סוף ד"ה גרסינן]. וכעין זה כתב גם הפמ"ג [מ"ז ס"ק ה] דאפשר דתת"ג ומרתיח לעליון ומפליט הבלוע. [ובספר יד יהודה (ס"ק יא) כתב

קנין הלכה

<u>תתאה גבר</u>

בעיקר המחלוקת אי אמרינן תתאה גבר או עילאה גבר, הקשה הכו"פ [ס"ק ב] דיטעם קפילא אם נבלע הטעם בכולו או רק כ"ק. וכתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ז] ליישב, די"ל דאה"נ אם טעם קפילא אזלינן בתר טעימתו, והמחלוקת בין רב לשמואל היא מה גובר ברוב המקרים, העילאה או התתאה.

בטעם הא דתתאה גבר, כתבו בספר איסור והיתר [בטעם השני] והרמ"א בתורת חטאת דהוא משום דטבע החום לעלות למעלה. וברשב"א [הובא בש"ך ס"ק כג] מבואר שיש מעלה לתתאה גם משום שהוא עומד במקומו, משא"כ העילאה שהוא בא אליו, [ולכן כתב גבי בר גוזלא שנפל לכותח דחשיב הבר גוזלא עילאה אף שהוא שקע למטה בתוך הכותח, כיון שאינו במקומו].

בגמ' פסחים [דף עו.] מבואר שענין תתאה או עילאה גבר הוא שאכן הוא מרתיח את השני, עד כדי שאם נפל רוטב חם מקרבן הפסח ע"ג חרס צונן, אמרינן דהרוטב מרתיח את החרס וחוזר ומתבשל ממנו, ונמצא שכאשר הרוטב הזה חוזר אל בשר הפסח ה"ז פוסל את הקרבן בכדי נטילה משום שהוא נצלה מחמת דבר אחר.

והפוסקים נקטו דאף באופן שעינינו רואות שהעילאה לא הושפע מהתתאה, כגון שנפל הרבה חלב רותח ע"ג מעט בשר צונן, המ"מ התתאה גובר לענין שאינו מושפע מהעליון, ואינו פולט ואינו בולע אלא כדי קליפה. וכן דנו לומר איפכא דאף כשהעילאה צונן והוא מרובה ולא נרתח מהתחתון, מ"מ התתאה גובר לענין שהוא אוסר את כל העליון וגם כולו נאסר. ועיין לעיל שהבאנו שלדעת הר"ן אם העליון הוא משקה יש לו דין רוטב להבליע בכולו ולפלוט גם מהבלוע, וכתב בספר יד יהודה דהיינו אף כשהמשקה הזה נשאר צונן.

כתב הר"ן [חולין דף מא: בדפי הרי"ף ד"ה גרסינן] שאם יש בשר רותח אצל האש הרי הוא גובר בכל גווני, בין אם הוא עילאה ובין אם הוא תתאה, דחום האש אינו מניחו להצטנן, והובאו הדברים בתורת חטאת [כלל כג דין ב], ובפמ"ג [מ"ז ס"ק ה].

לענין שתי חתיכות העומדות זו בצד זו [ולא זו ע"ג זו] עיין סי' קה [ס"ג].

כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ה] בשם הש"ך [סי' קז ס"ק ה] שאם העליון חם מכלי ראשון והתחתון חם מכלי שני, מ"מ תתאה גבר לענין שאינו אוסר אלא כ"ק ולא בולע בכולו.

<u>אדמיקר ליה בלע כדי קליפה</u>

בגמרא מבואר דאף דקיי"ל דתתאה גבר ולכן אם התתאה צונן הרי הוא מצנן את העליון, מ"מ הרי הם בולעים זה מזה כדי קליפה, משום דאדמיקר ליה בלע [פי' עד שהוא מספיק לצננו הרי הוא בולע]. וכתב החכמת אדם דשיעור קליפה הוא שיעור כזה שניטל כולו כאחד, והיינו שאפשר לחתוך שכבה דקה שלא תתחלק לפירורים אלא תשאר שלימה.

כתב בספר איסור והיתר [כלל כט דין ב] שדין זה דאדמיקר ליה בלע אינו מן התורה אלא מדרבנן, ואין זו אלא חומרא לכתחילה. וכן כתב המגן אברהם [או"ח סי' תסז ס"ק לג] שדין זה הוא חומרא ואינו מעיקר הדין, והוכיח זאת [המג"א] מהא דבתחילה סברו בגמ' דחם לתוך צונן סגי לו בהדחה, אלא דמחמת חשש שמא בלע פורתא הצריכו קליפה לתתאה. [ועיין בחזו"א (יו"ד סי' ט

ביאורים והערות

דגוף מה שדייק החוו"ד מהר"ן אכן מוכח בדברי הר"ן, אך מש"כ החוו"ד שזה משום שהרוטב נרתח מכח התתאה, זה אינו, דלא מסתבר כלל שגוזל שנפל לכד ירתיח את כל הכד, אע"כ אף שהרוטב נשאר צונן מ"מ החם העילאה גובר (אליבא דרב) ומבליע את החלב בכולו]. עוד כתב היד יהודה, שמדברי תוס' [חולין דף צו: ד"ה עד] מוכח שאינם סוברים כהר"ן בזה, אלא הם סוברים דמכח תתאה או עילאה גבר לא מיקרי המשקה הצונן כרוטב להבליע בכולו.

ס"ק ז) שתמה על המג"א, דאדרבא בגמ' שם מתמהינן איך סגי בהדחה הא א"א דלא בלע פורתא, וחזינן דמן הדין הוא]. והוסיפו הפוסקים דלא החמירו רבנן אלא לענין הבלעה והפלטה, אך אינו מבשל כ"ק, ולכן אין בזה איסור הנאה.
והקשה הכרתי ופלתי מהא דמצינו דעירוי מבשל כדי קליפה אף לקולא, שאם היה לו שיעור מצומצם של קמח לחיוב חלה ועירה עליו רותחין, הרי הוא פטור מחלה משום שחלק מהקמח התבשל, והוא פטור מחלה כדין חלוט. אמנם הפמ"ג [מ"ז ס"ק ה] כתב דעירוי מכלי ראשון באופן שלא נפסק הקילוח חמיר משאר דיני תתאה גבר, אלא הוא מבשל כדי קליפה [לר"ת דס"ל דעירוי מבשל] והוי דאורייתא. וגם נפק"מ לדיני שבת, דאסור לערות על מאכל שאינו מבושל, משום שהעירוי מבשל כ"ק.
ובעירוי שנפסק הקילוח, כגון שניתזה טיפה מכלי ראשון ונפלה על מאכל צונן, האיסור כ"ק הוא רק מדרבנן.

בענין חתיכת צלי רותח שנפלה לתוך חלב צונן ושקעה בתוכו, עיין להלן [סעיף ז] בש"ך [ס"ק כו] שהביא דעת הגהמי"י והאו"ה הסוברים שנאסר כדי נטילה, ולא רק כדי קליפה, ועי"ש מה שיתבאר בס"ד. [אמנם הש"ך עצמו כתב שם דהעיקר כרוב הראשונים שאין הצלי נאסר אלא כדי קליפה].

<u>בשר חם על חלב צונן - דין החלב</u>

בתום' פסחים [דף עו. ד"ה תניא] נחלקו ר"ת והריב"א, בציור של בשר חם שניתן לתוך חלב צונן דאיתא בברייתא שהבשר צריך קליפה, דריב"א סובר דה"ג שיעור כדי קליפה מהחלב שסביב הבשר נאסר משום שנפלט לתוכו טעם בשר, ומעתה בעינן שיהא בשאר החלב שישים כדי לבטל החלב הנאסר הנ"ל, ור"ת סובר דאין החלב נאסר כלל. גם ברמב"ם מפורש כר"ת, שכתב בסתמא שהחלב מותר ולא התנה שיהיו שישים בחלב כנגד הכ"ק, וזו גם לשון השו"ע דהחלב מותר.
בטעם הסוברים דא"צ שישים, כתב האו"ה [הובא בט"ז] דכיון שכל עיקר דין קליפה הוא רק חומרא לכתחילה, לכן כאשר א"א לקלוף כגון לגבי החלב אין איסור.[4]
והט"ז [ס"ק ז] האריך להביא שיש סתירות בעיקר דין זה בספר או"ה, וכן בפסקי הרמ"א [מסי' סט סט"ז ששם נקט כריב"א], ועוד הביא דהרש"ל פסק כהריב"א, ולכן הסיק הט"ז להחמיר בזה. ועיין בפמ"ג [מ"ז ס"ק ז] שכתב דגם התורת חטאת לא היקל אלא בהפסד מרובה, ולכן סיים הפמ"ג דאין להקל אף בהפמ"ר, והחכמת אדם [כלל מב ס"י] כתב להקל במקום הפסד מרובה. ובנקודות הכסף כתב על הט"ז הנ"ל דלפי מש"כ הש"ך [ס"ק ח] נדחו כל קושיות הט"ז, אמנם לדינא גם הש"ך סיים [שם] שאין להקל כר"ת.

<u>בשר חם שנפל לתוך צונן ונתבשל הבשר בלא קליפה</u>

הרמ"א כתב דאם נתבשל הבשר בלא קליפה ה"ז מותר בדיעבד. ונחלקו הפוסקים בביאור פסק זה:
א. המג"א [סי' תסז ס"ק לג] כתב דאין כוונת הרמ"א לומר שאם נתבשל הבשר תו א"צ לקלפו, אלא עדיין צריך קליפה, ועיקר כוונת הרמ"א הוא שאין אותה קליפה אוסרת החתיכה שנתבשלה עמה, והטעם משום שקליפה זו של חם לתוך צונן אינה אלא חומרא, [משא"כ בשאר איסורי קליפה שהם מדינא, כגון אם נמלח איסור עם היתר, בזה כתב המג"א שאם נתבשלה החתיכה הרי היא נאסרת מכח הקליפה, אא"כ יש שישים כנגד הקליפה].

ביאורים והערות

4. החזו"א [יו"ד סוס"י ט] כתב דנראה דמש"כ בגמ' א"א דלא בלע פורתא הוא מעט מאוד, ולעולם יש שישים נגדו, אלא שלגבי הבשר קבעו שיעור לאוסרו כדי קליפה כיון שאין לנו שיעור אחר, אך בדבר לח לא החמירו למיחשב כל הקליפה איסור מדרבנן ולהצריכו ס' נגד הקליפה.

גם הבית מאיר כתב כהמג"א דגם אחר הבישול צריך קליפה, וכ"כ בשו"ת נודע ביהודה [סי' כ]. ובהגהת אמרי ברוך [לבעל הברוך טעם] הביא מדברי האיסור והיתר [כלל כט דין ב] דמשמע שאחר הבישול א"צ לקלוף. [וכתב האו"ה הטעם משום דכבר נתפשט הטעם בכולו, ואף דבעלמא קיי"ל אפשר לסוחטו אסור ולא דנתפשט הטעם, הכא שאני שהקליפה אינה אלא חומרא ורק כשאפשר לכתחילה].[5]

ב. הש"ך [ס"ק ח] כתב להעמיד את דברי הרמ"א באוקימתא, שע"י הבישול נימוחה אותה קליפה ושוב א"א לקלפה, ובזה נקטינן כר"ת דכאשר א"א לקלף אין לאסור בדיעבד, אבל אם הקליפה שנאפרה קיימת הרי היא אוסרת מה שיתבשל עמה, ואין הש"ך מחלק בין סוגים שונים של כדי קליפה, דבכל גווני ס"ל דאם הקליפה קיימת נאסרת כל החתיכה.[6]

<u>להלכה:</u> הפמ"ג החמיר כהריב"א אף במקום הפסד מרובה, והחכמת אדם [כלל מב ס"י] היקל במקום הפסד מרובה אם הקליפה נימוחה ואינה ניכרת לעצמה.[7]

בדברי השו"ע דאם נפלו זה לתוך זה [בשר וחלב] צוננים מדיח הבשר ומותר, עיין בהגהת רע"א שהביא מדברי המנחת יעקב שכתב דאם בישל את הבשר בלי להדיחו צריך שישים נגד כל עובי הבשר, עיי"ש. וציין רע"א לדברי הפמ"ג [סי' קה מ"ז ס"ק ב] שתמה על המנ"י דהא בצונן אין הבשר בולע מהחלב, וא"כ א"צ לשער אלא כנגד החלב הטוח על גבי הבשר.

<u>סעיף ה</u>

גמ' פסחים דף עו. אמר מר צונן לתוך צונן מדיח וכו' עד אבל נאכל מחמת מלחו לא.

סעיף זה עוסק בדין בשר או גבינה שנמלחו שדינם כרותחים, ופרטי דינים רבים מענין זה התבארו לעיל בסימנים [סט-ע] העוסקים בדיני מליחה.

טבע המלח לפעול ב' פעולות:

א. המלח נותן למאכל שנמלח תכונה של דבר רותח, והוא פולט את טעמו ומבליעו באוכלין אחרים, [אמנם אין המליח נחשב

ביאורים והערות

5. עיין בפמ"ג [מ"ז ס"ק ז] שתמה על המג"א, דהא התורת חטאת [כלל כג דין ה הובא בט"ז ס"ק ז] כתב דאם עירה תבשיל כשר לתוך קערה אסורה א"צ שישים כנגד קליפת הקערה, והרי עירוי שלא נפסק הקילוח אוסר מדינא ולא רק מחמת חומרא, וא"כ לפי המג"א בכה"ג בעינן שישים נגד הקליפה.

6. עיין בהגהת בית מאיר בגליון השו"ע שכתב לתמוה על הש"ך, דאיך יתכן שהקליפה עצמה שנימוחה אינה אוסרת, והטעם שיצא מהקליפה אוסר, והרי גם הוא נבלע ומעורב בכל ההיתר, והחזו"א [סוס"י ט] הסכים לטענת הב"מ. ולכאורה י"ל דטעמו של הש"ך הוא, דכל זמן שהקליפה קיימת ואנו מתייחסים אליה כאיסור, הרי זה כתרתי דסתרי שלא לאסור מה שנתבשל עמה כשאין שישים, משא"כ כשהקליפה נימוחה י"ל דכיון שכל איסור הקליפה הוא חומרא לא גזרו בכה"ג.

7. **<u>תוספת עיון</u>**

כתב רע"א בגליון השו"ע [סי' צ על הט"ז ס"ק ד ד"ה גם] דיש לעיין באופן שנאסר בשר בחלב כ"ק כגון שנפל בשר חם לתוך צונן, ואח"כ נתבשל בשר זה בקדירה, האם די בשישים נגד הקליפה [ותצטרף לזה גם חתיכת הבשר עצמה חוץ מקליפתה], או דאמרינן דבשעת הבישול נאסרה תחילה החתיכה מכח הקליפה האסורה שהיא דבוקה בה [וזהו איסור דבוק], וחל דין חתיכה נעשית נבילה וניבעי שישים נגד כל החתיכה. והחכמת אדם [כלל מב ס"י] סובר דלא אמרינן בזה איסור דבוק וממילא די בשישים נגד הקליפה, [ויתכן שטעמו כמו שפסק החכמ"א (כלל מד סט"ז) דלא אמרינן איסור דבוק בחצי חתיכה].

וע"ע בפמ"ג [מ"ז ס"ק ז] שציין לדברי הש"ך [סי' צו ס"ק ט] אי אמרינן חנ"נ בדבר הנאסר כדי קליפה. [ואין הפמ"ג מחלק בין בשר בחלב לבין שאר איסורין, דלגבי בב"ח י"ל דחשיב כאיסור מחמת עצמו ויש בו חנ"נ ולא רק כדין איסור שנבלע].

כרותח לענין שיבלע טעם מאוכל אחר שאינו מליח].

ב. טבע המלח למשוך מתוך הבשר את הדם שבו, ולכן ע"י מליחה יוצא הדם.[8] כמו כן מושך המלח גם ציר של אוכלין אחרים כגון דגים או ירקות, ע"י שהמלח שואב את הציר, והאוכלין האלו מתייבשים.

כמות המלח

בגמ' מבואר דבעינן מלח בשיעור כזה שאין הבשר נאכל מחמת מלחו, ופירש רש"י [פסחים דף עו.] דהיינו שהמליחו הרבה עד שהקדיח טעמו קצת ואינו ראוי לאוכלו בלי הדחה.[9]

ובחולין [דף קיב.] פי' רש"י שהוא כעין מליחת בשר להצניע [דהיינו שמולחים את הבשר הרבה עד שיוצא כל הציר ממנו ומתייבש, ועי"ז הוא משתמר לזמן ארוך ואינו מתקלקל].

אמנם להלכה הסכימו הפוסקים כשיטת ר"ת [תוס' חולין דף קיב. ד"ה ה"נ] שאם מולח כפי שמולחים בשר להוציא את דמו ע"מ לבשל את הבשר בקדירה, ה"ז בגדר אינו נאכל מחמת מלחו והוי כרותח.

אמנם כתב הרמ"א דמתוך שאין אנו בקיאין בשיעור זה טוב להחמיר [כשאין הפסד מרובה] בשיעור של מליחת צלי, שהוא שיעור מועט יותר של מלח.

כמה זמן ישהה הבשר במלח ויחשב רותח

שיטת הר"ן בשם הר"י ברצלוני שאין הבשר נרתח ע"י המלח אלא כששהה שיעור זמן של מליחה לקדירה [פירוש מליחה להוציא הדם כדי שיוכלו לבשלו בקדירה], וכן פשטות לשון השו"ע.[10]

אמנם הש"ך [ס"ק יא] והט"ז [סי' סט ס"ק מז] האריכו לפסוק שהבשר נחשב רותח משעה ראשונה, דמיד שניתן עליו מלח כשיעור המתאים למליחת בשר לקדירה הרי הוא כרותח, וכתב הש"ך שאין להקל בזה אף בהפסד מרובה וסעודת מצוה.

שיעור זמן מליחה

כתב השו"ע [סי' סט ס"ו] דשיעור זמן המליחה הוא כדי הילוך מיל, וכתבו הפוסקים דהיינו שיעור ח"י רגעים.

ביאורים והערות

8. עיין פלתי [ס"ק ג] שכתב בדעת הר"ן שבזמן מליחת בשר להוציא את דמו, אין הבשר נעשה רותח אלא אחרי ששהה שיעור מליחה, משום שהמלח עסוק לפלוט את הדם ולכן אינו מחמם בינתיים את הבשר. ומבואר ממנו שפליטת הדם ע"י המלח אינה קשורה לחימום הבשר ע"י המלח. והערוך השולחן [סכ"ט] תמה ע"ז דהא גם פליטת הדם נעשית ע"י חימום הבשר.

9. ומשמע מלשון רש"י שהבשר עצמו ספג מלח לתוכו עד שהקדיח טעמו קצת, ולא רק שאינו נאכל עם המלח שעל גביו. וכן לשון הגר"א [ס"ק ח], וכן מטו משמיה דהחזו"א, אלא דלפי"ז קצ"ע למה הדחת הבשר מצננתו, והרי לפי הרשב"א והר"ן שענין ההדחה הוא להסיר את המלח מבחוץ, א"כ איך מהני לצנן את הבשר שספג מלח בתוכו, וצ"ל דרק כל זמן שהמלח ממשיך להיכנס כל הזמן לתוך הבשר מיקרי רותח.

10. וכתב הש"ך [ס"ק יא] דאף שבשו"ע [סי' סט סעיף יח] נקט שהבשר רותח קודם ששהה שיעור מליחה, היינו במליחה להוציא דם, שהדם והמלח רותחין, משא"כ במליחה שאינה מושכת דם, דעת השו"ע שאינו כרותח עד שישהה שיעור מליחה.

עיין דגמ"ר שהקשה על חילוקו של הש"ך בין מליחה להוציא דם [דחשיב רותח מיד] לבין מליחה שאינה מוציאה דם [עד שישהה שיעור מיל] מהש"ך [סי' פז ס"ק כז] בשם הב"י שלא חילק בזה, ובתרוויהו כתב שאינה כרותח עד שישהה שיעור מיל.

<u>הזמן שנחשב הבשר כרותח</u>

עיין בשו"ע שנקט שרק אחר שיעור זמן של מליחה חשיב כרותח, ומבואר דאחר זמן זה חשיב רותח, ואין לדבר קצבה אלא עד שידיחנו מהמלח, והרמ"א הביא את דעת תוס' והרא"ש דלאחר ששהה שיעור מליחה פסק כח המלח ושוב אינו נחשב כרותח. ופסק הרמ"א להקל כשיטה זו במקום הפסד מרובה וסעודת מצוה.

והש"ך [ס"ק יא] והט"ז [סי' סט ס"ק מז] נחלקו על הרמ"א בהבנת דברי התוס' והרא"ש, ונקטו דרק מלח שהכשיר בו בשר ופלט את דמו פסק כוחו, אבל מלח שמלחו בו שאר מאכלים או בשר אחרי שהוכשר לא פסק כוחו.[11]

<u>להלכה</u>: כתב הש"ך דכיון שיש פוסקים אחרים שנקטו שגם במליחה להכשיר את הדם לא פסק כח המלח, לכן אין להכשיר במליחה כזו אלא במקום הפסד מרובה וסעודת מצוה, ואילו במליחה שלא נועדה להפליט דם, לכו"ע לא פסק כח המלח ואין להקל אף בהפסד מרובה וסעודת מצוה [וכן משמע בש"ך, וכ"כ הפמ"ג בש"ד ס"ק יא].

ומה שכתב הרמ"א דאפילו לא נמלח הבשר רק מצד אחד חשיב רותח, מקורו בתשובת הרשב"א שהובאה בב"י [סי' סט ס"ד] ובשו"ע שם. עיי"ש שהשו"ע כתב בענין מליחת בשר דסגי מצד אחד, ואף שהרמ"א שם פסק כהר"א דבעינן מליחה משני צדדים, מ"מ הכא לחומרא נקטינן דבמליחה מצד אחד הוי כרותח.

בענין מש"כ הרמ"א דטוב להחמיר אפילו במליחת צלי שיחשב רותח משום שאין אנו בקיאין בכמות המלח, עיין רע"א שכתב דלענין בשר כחוש שנמלח כמליחת צלי נראה דאין להחמיר לאסור בכולו ולומר דבתרי אין אנו בקיאין [בין כחוש לשמן, ובין מליחת צלי למליחת קדירה], ושוב ציין לדברי הפמ"ג [סי' קה] שכתב לאסור בכולו, וסיים רע"א דאינו מוכרח.

<u>דין תתאה גבר במליחה</u>

כתבו תוס' [חולין דף קיג. ד"ה טהור] שלענין דיני מליח כרותח אין נ"מ בין תתאה לבין עילאה, ולכן אם הטהור מליח והטמא תפל אין הטהור נאסר כלל, ולא אמרינן שהמליח מרתיח את התפל וחוזר ובולע ממנה, וכך פסק השו"ע [כאן]. וכתב הגר"א [סי' קה ס"ק עו] בשם הסמ"ק דהטעם הוא משום שבמאכלים חמים יש אפשרות שהחם יחמם את הצונן, וכן יש אפשרות איפכא שהצונן יצנן את החם, ובזה יש חילוק בין תתאה לעילאה, אבל בענין מליח ותפל אין כח במליח לעשות גם את התפל מליח, שהרי בעינן מליחה מרובה כדי שהמליח עצמו יהא כרותח, והתפל אין לו כ"כ הרבה מלח, וכן אין בכח התפל לעשות את המליח תפל, דדוקא ע"י הדחה יורד כח המלח.

והרשב"א בתורת הבית [בתוה"ב ב"ד ש"א] וכן הר"ן סוברים שגם במליח יש חילוק בין עילאה ותתאה, עיי"ש שכתבו דנפק"מ לגבי ציור שאחת מהחתיכות שמינה, שאם המליח האסור למטה, מפעפע האיסור בכל התפל שלמעלה, דתתאה גבר, אך אם המליח האסור למעלה, אין הוא אוסר את כל החתיכה שלמטה, דאמרינן תתאה גבר שלא יוכל המליח להבליע בו, והשו"ע [סי' ע ס"ד וסי' קה סי"א] פסק את הרשב"א, ועיין ש"ך [כאן ס"ק יב] שהקשה סתירה בדברי השו"ע.

ביאורים והערות

11. ביישוב דעת הרמ"א מקושיית הש"ך והט"ז, כתב הפר"ח דהרמ"א סובר דגם במליחה שאינה מכשרת בשר לאכילה ואינה מושכת דם, פועל המלח פעולה למשוך ציר, ולכן גם בשאר מליחות אמרינן שלאחר שיעור מיל פסק כח המלח. ורק לגבי רותח כתב הרא"ש שלא פסק כח המלח, דהתם לא פלט המלח כלום. ולפי"ז בבשר שנמלח ויצא דמו וצירו ועכשיו מלחו שנית, אין כח המלח פוסק אף אחר זמן שיעור מיל.

אמנם לאחר שהבשר או הגבינה נתייבשו לגמרי, שנפלט מהם כל הציר, מבואר מדברי השו"ע והרמ"א בהמשך הסעיף דאינם נחשבים כרותחים.

ותירץ הש"ך שהשו"ע פסק כהרשב"א רק לגבי הכח של טעם שמן לפעפע בכל החתיכה, שבזה אם האיסור למטה הרי הוא מפעפע בכל החתיכה שלמעלה, משא"כ אם האיסור למעלה אין טעמו מפעפע בכל החתיכה שלמטה, דלענין זה תתאה גבר שלא לקבל הפליטה ולהוליכה בכולה. אבל אצלנו איירי בשתי חתיכות כחושות, ובכחוש אין נ"מ בין תתאה לעילאה, דבין אם האיסור המליח הוא למטה ובין אם הוא למעלה, הרי הוא אוסר כדי קליפה מההיתר ואינו אוסר יותר מכדי קליפה, דאם האיסור הוא למטה אין הוא אוסר יותר מכ"ק, משום דמליח כחוש אינו מוליך הבליעה בכולו, ואם האיסור למעלה הרי הוא אוסר כ"ק, דלא אמרינן במליחה תתאה גבר לענין זה, ועוד דאף אם היינו אומרים תתאה גבר מ"מ אדמיקר ליה בלע כדי קליפה.

[ובביאור הגר"א (סי' קה ס"ק עו) נקט דהשו"ע פסק לגמרי כהרשב"א דאמרינן במליחה תתאה גבר, אלא שבכחוש אין נפק"מ וכנ"ל, דבין אם הוא למטה ובין אם הוא למעלה הרי הוא בולע כ"ק ולא יותר מכ"ק].[12]

<u>בשר וגבינה שהאחד מהם מליח והשני תפל ונגעו זה בזה</u>

כתב השו"ע דהמליח נותן טעם בתפל ואוסרו כדי קליפה, אבל התפל אינו נותן טעם במליח ולכן אינו אוסרו וסגי לו בהדחה.[13] והא דלא אמרינן שבמקום המגע נמלח גם התפל ויבליע הטעם במליח, כתב הרשב"א דהוא משום שאין זו כמות מספיקה של מלח להרתיח את התפל.

ושיטת הר"ן אינה כן, דהוא סובר דגם התפל נרתח במקום נגיעתו במליח והוא אוסר את המליח. ומה שהתירו את המליח הוא רק כשאין נגיעה ישירה בין החתיכות, אלא רק הפליטה של המליח הולכת לתפל, דהטפל נאסר והמליח אין נאסר שמהתפל לא יוצאת פליטה.

השו"ע [סי' ע ס"ג] כתב בסתמא את דעת הרשב"א, והביא את שיטת הר"ן בלשון יש אומרים, אבל הרמ"א שם ציין לסי' קה [סעיף י] שם כתב להחמיר כהר"ן, ורק במקום הפסד אפשר להקל. [ועיין ש"ך (סי' ע ס"ק כ) שכתב שהרמ"א לא היקל אלא במקום הפסד מרובה, וכ"כ החכמת אדם, ורע"א שם הביא שהכנה"ג (כאן) השיג על הש"ך, שברמ"א מבואר להקל גם בהפסד קצת].

בענין מש"כ הרמ"א דאנו משערין הכל בשישים משום דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן, עיין בשו"ע [סי' קה סעיף ט] דאף כשיש שישים בחתיכה של ההיתר מ"מ הקליפה שלה אסורה, דבמקום הקליפה מתרכז האיסור טפי, עיין ט"ז [סי' קה ס"ק יא], ומקורו ברשב"א, ובסי' קה מבואר דין זה אף בחתיכה שהיא בודאי שמינה.

<u>טהור מליח [נוש] וטמא תפל צלול [בשר מליח בתוך חלב צלול]</u>

עיין ברמ"א שכתב שהמליח נאסר, דבולע מהתפל הצלול. וכתב בפמ"ג [ש"ד ס"ק טו ומקורו בסה"ת סי' סד] דהביאור הוא דמה דאמרינן דטהור מליח אינו בולע מטמא תפל, הוא משום דאין בכח המליח לפלוט טעם מהתפל, אך כאשר התפל הוא צלול א"צ לפלוט ממנו טעם אלא הוא עצמו נבלע במליח.[14]

ביאורים והערות

12. **<u>תוספת עיון</u>**

דברי הש"ך והגר"א הנ"ל דאין נפק"מ בכחוש בין תתאה לעילאה בכל גווני נאסר רק כ"ק, הם לכאורה דלא כהמג"א [סי' תסז ס"ק לג] שכתב דדין כ"ק של איסור המונח מלמעלה [משום דאדמיקר ליה בלע כ"ק] הוא רק חומרא ולא מדינא, משא"כ כשהמליח האסור הוא תתאה הרי הוא אוסר את העליון כ"ק מדינא.

13. עיין ש"ך [סי' ע ס"ק יט] דהמלוח טעון הדחה רק אם נגע בתפל עצמו, ולא אם נגע רק בציר, וכ"כ החכמת אדם.

14. **<u>תוספת עיון</u>**

ואף שבסי' סט [ס"ח] איכא דבשר שנמלח שהושרה במים עם המלח, המים מבטלין כח המלח, וא"כ נימא ה"נ הכא שהחלב יבטל כח

<u>טמא תפל [גוש] וטהור מליח צלול [בשר תפל שנפל לתוך חלב מלוח - דין החלב]</u>

עיין בש"ך [ס"ק טז] שהביא מדברי התורת חטאת שאין לאסור את החלב, שאין הבשר התפל פולט טעמו לתוך החלב אף שהחלב מלוח. והש"ך הניח זאת בצ"ע כיון שבמרדכי ובסמ"ג אסרו בזה, ובפרט שיש לצרף בזה לחומרא את שיטת הר"ן שהובא לעיל שאם יש נגיעה בין החתיכות גם התפל פולט טעמו אל המליח וכ"ש הכא, וכיון שהרמ"א [סי' קה ס"י] החמיר כהר"ן אין להקל. ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק טז] שהביא את מה שכתב בסי' ע [מ"ז ס"ק ד] בשם הרשב"א דבאמת גם התפל פולט קצת מחמת שהמליח מחממו במקום הנגיעה, אלא שאין אותו משהו נבלע במליח אידי דטריד למיפלט, וא"כ לגבי חלב מליח צלול לא שייכא סברא זו, דהא הפליטה מתערבת בחלב.[15]

<u>בדברי הרמ"א והשו"ע דאם המליח יבש אין הוא בולע וגם לא פולט</u>

כתב הרמ"א דבשר מליח יבש שנפל לתוך חלב צלול תפל אינו נאסר, וכן כתב השו"ע שאם הבשר והגבינה יבשים אין הם אוסרין זה את זה אף שהם מלוחים. הביאור בזה הוא ששהו הבשר או הגבינה במלח עד שפלטו את כל הציר שלהם ונתייבשו, ובאופן זה נקטו הפוסקים דאין המליח נידון כרותח, דכבר פסקה רתיחתו, ולכן אף אם יתלחלח עתה ממשקה עתה לא יחשב כרותח. ולגבי מקרה שגם החלב מליח, כתבו הפמ"ג [ש"ד ס"ק יז] והחכמ"א [כלל מג ס"י] והחוו"ד [ס"ק יב] דבאופן זה נאסר היבש מהחלב לכו"ע, דלא עדיף בשר יבש מבשר תפל, שהחלב המליח אוסרו וכדלעיל ברמ"א. [וכן כתב הפמ"ג דלשון הש"ך (ס"ק יז) שהכל מותר צ"ע]. ולפי מה שהחמיר הש"ך [ס"ק טז] בציור של בשר תפל בחלב מליח שגם החלב נאסר, ה"נ בבשר מליח יבש בתוך חלב מליח [כ"כ רעק"א בהגהותיו לחוו"ד].

<u>בדין ציר</u>

כתב הרמ"א שהציר נחשב כרותח אף במליחת צלי, והיינו דאף שמעיקר הדין מליחת צלי אינו כרותח ורק משום דאין אנו בקיאין כתב הרמ"א לעיל דטוב להחמיר אם אין הפסד מרובה, הציר נחשב כרותח מעיקר הדין אף במליחת צלי, ואין להקל בו אף בהפסד מרובה.

<u>דין הציר קודם שהבשר שהה שיעור מליחה</u>

עוד יש להוסיף שהציר נחשב כרותח לכל הדיעות, אף קודם שהבשר שהה במלחו כדי מליחה לקדירה, דאף לשיטת הר"ן שבתוך שיעור זה עדיין אין הבשר כרותח, וכפי שהובא לעיל בריש סעיף זה, מ"מ הציר נחשב כרותח מיד, כך הביא הגר"א [ס"ק ו] בשם הרשב"א. וכתב הרשב"א הטעם, דאף שהבשר עדיין נאכל מחמת מלחו, הציר אינו נאכל. [ולפי"ז צ"ל דמה שהשו"ע לא אסר בבשר וגבינה מלוחים בתוך שיעור המליחה איירי כשאין ציר ממש, דלחות בעלמא אינה אוסרת וע"כ הפמ"ג].

<u>דין הציר אחר שיעור מליחה</u>

עיין ט"ז [סי' סט ס"ק מז] שהביא דעת הב"ח דבמעשה דהתרומת הדשן שנמלח אווז טריפה ואחר שעבר שיעור זמן המליחה

ביאורים והערות

המלח שע"ג הבשר, כתב הפמ"ג [סי' סט ש"ד ס"ק לא] דהוא משום דעד שהחלב מספיק לבטל כח המלח הרי הוא נבלע, וכיון שהוא עצמו איסור הרי הוא אוסר כ"ק, משא"כ בבשר שנשרה במים שהמים עצמם אינם אסורים.

15. **<u>תוספת עיון</u>**

עיין בספר יד יהודה [סי' ע ס"ק יג] שהאריך לומר דגם הסמ"ג לא התכוין לאסור את החלב רק את הבשר.

נתנו עם שאר אווזות [מליחה להוציא דם] ונגע בהן, דהתה"ד נקט לסמוך בהפסד מרובה וסעודת מצוה על תום' והרא"ש שנקטו שאחר שיעור מליחה תשש כח המלח, ובב"ח הקשה דמ"מ הציר יאסור, ותירץ הט"ז דלפי תום' ורא"ש גם כח המלח שבו תשש וא"כ אין בו רתיחה לאסור.

וכתב הרמ"א דציר שנפל ע"ג כלי אוסרו כדי קליפה ואינו נבלע בכולו. ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק יח] שלענין כלי חרס יש בזה מחלוקת, דבש"ך [סי' סט ס"ק פב] מבואר דכלי חרס אין בולע מהציר אלא כ"ק. ולדינא כתב בספר יד יהודה להקל, וכן משמע בחכמת אדם [כלל נז סי"ג].

עוד כתב הפמ"ג שם בשם התו"ח דגם אם נבלע דבר שמן בכלי ע"י מליחה אין הוא נבלע יותר מכדי קליפה, דלענין זה אמרינן תתאה גבר שלא להוליך הבלוע השמן בכולו, ובספר או"ה [סי' כד אות ט] כתב טעם אחר, דכלי הוא קשה ולכן אין מליחה מבליעה בו יותר מכ"ק אף בשמן. [ובסי' קה (ש"ד ס"ק יד) הניח הפמ"ג דין זה בצ"ע].

אם בא להגעיל כלי שבלע ציר בשיעור כדי קליפה על ידי עירוי [אשר יש לו כח לבשל כדי קליפה], כתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק יח] בשם ספר בית לחם יהודה שאין לעשות זאת, דכיון שיש שיטות ראשונים [רשב"ם, רבינו יונה] דעירוי אינו מבשל ודינו ככלי שני, צריך לחוש לשיטות אלו, לשיטתם אין עירוי מפליט את הציר שנבלע כ"ק.

סעיף ו

המבשל איסור עם היתר נאסרת כל חתיכת ההיתר, ולא רק כדי נטילה או כדי קליפה. אך אם אינו מבשל את האיסור עם ההיתר רק צולה אותם יחד, אין ההיתר נאסר כולו [ונחלקו ראשונים אם נאסר כדי נטילה או כדי קליפה]. וכן במליחה, נאסר ההיתר רק כ"ק.

דין זה הוא כשהאיסור וההיתר כחושים, אבל כשהאיסור שמן מפורש בגמ' [חולין דף צו:] שהשומן מפעפע ונבלע בכל החתיכה של ההיתר ואוסרה.

ובגמ' פסחים [דף עו:] נתחדש דין נוסף בענין זה של פעפוע בשמן, עי"ש דאיתא דאם צלו בשר שחוטה שמן עם בשר נבילה כחוש [פירוש שההיתר שמן ולא האיסור], מ"מ נאסר ההיתר [למ"ד ריחא מילתא] משום שהשמן מפטם את הכחוש והוי כאילו הכחוש עצמו שמן וממילא הוא מפעפע בכולו.[16]

בשו"ע מבואר דאם יש שתי חתיכות מלוחות האחת בשר והשניה גבינה, והאחת מהן שמינה, נאסרות שתי החתיכות כולן, ולא רק כדי קליפה, החתיכה הכחושה נאסרת אף בלי דין פיטום, משום שהשמינה מוליכה את פליטתה בכולה, והשמינה נאסרת כולה מכח שהיא מפטמת את הכחושה וחזרה הכחושה להיות כשמינה.

במקרה שאחת מהחתיכות תפילה ורק אחת מלוחה, כגון שהבשר מלוח וכחוש, והגבינה תפילה ושמינה, עיין בספר בדי השולחן [ס"ק פה] שהביא שנחלקו הפוסקים בזה, דבש"ך [סי' קה ס"ק כח] נקט שבאופן זה אין הגבינה נאסרת כולה רק כדי קליפה,

ביאורים והערות

16. **<u>תוספת עיון</u>**

עיין בספר בדי השולחן [ביאורים ד"ה היא] שחקר בענין דין זה של פיטום שהשמן מפטם את הכחוש, אם עניינו שהחתיכה האסורה הכחושה עצמה מתפטמת ונהפכת להיות כשמנה וממילא היא מפעפעת לכל ההיתר, או שהחתיכה הכחושה עצמה אינה מתפטמת אלא היא מבליעה פליטת איסור השיעור כדי קליפה של ההיתר השמן, והשמן מפטם את הפליטה הזו ומוליך אותה בכולו. ועיי"ש שהביא משמעות מהש"ך שהבליעה מתפטמת.

שהואיל והיא תפילה אין בה כח לפטם את האיסור, ואילו מהב"י [סי' קה ד"ה כתב] הביא שגם באופן זה נאסרת כל החתיכה השמינה.

סעיף ז

גמרא דף קיב. ההוא בר גוזלא וכו' עד ואי מתבל בתבלין כולו אסור.

הראשונים נחלקו בביאור הגמרא:

א. דעת הראב"ד, הרשב"א והר"ן היא דמה שאמרו דאם הוא צלי בעי קליפה, מיירי בצלי רותח, ולפ"ז אין חידוש בכך שנאסר בכדי קליפה, דהרי זה כשאר חם לתוך צונן דבעי קליפה. [אמנם יש חידוש שלא נאסר כל הבשר, דלכאורה משעה ששקע לתוך הכותח נעשה תאה, והיה לו לבלוע בכולו, קמ"ל דאינו תאה כיון שהכותח במקומו והבר גוזלא בא לכאן מבחוץ, כ"כ הרשב"א והובא בב"י]. וכאשר יש בו בקעים או מתובל בתבלין נאסר כולו משום שהחלב נכנס בבקעים, וגם התבלין גורם לחלב להבלע בכל הבשר אף שהוא עילאה.

ב. דעת הרא"ש [פרק כל הבשר סי' לג], האו"ז, רבינו פרץ, הסמ"ק, הסמ"ג, מהר"ם מרוטנבורג, ספר התרומה, הטור ומהרי"ל היא שהגמ' איירי בצלי צונן. ולפי"ז יש כאן חידוש דאף שבעלמא בשר שנפל לתוך חלב סגי לו בהדחה, מ"מ אם הוא צלוי [וה"ה אפוי או מבושל] נתרכך ובולע כדי קליפה אף בצונן. וכאשר יש בקעים או שהבשר מתובל, אף בצונן נבלע החלב בכל החתיכה.

ונחלקו הראשונים האלו [הסוברים דמיירי בצלי צונן] במחלוקת נוספת:

א. הרא"ש בשם ספר התרומה והטור והמהרי"ל סוברים שדין זה דכאשר יש בקעים או שהבשר מתובל בתבלין כולו אסור, נאמר גם בבשר חי שלא נצלה כלל, דהבקעים או התבלין לבד מוליכים הבליעה בכולו.

ב. האו"ז ורבנו פרץ והסמ"ק והסמ"ג והאו"ה והמהרש"ל סוברים שרק בצלי [וה"ה אפוי ומבושל] מועילים הבקעים או התבלין להוליך הבליעה בכולו, אבל בשר חי סגי לו בהדחה.

הרמ"א היקל בהפסד מרובה כהרשב"א וסיעתו, שבצונן סגי בהדחה אף בשיש בקע או תבלין. והש"ך החמיר אף בהפסד מרובה כשיטת האו"ז וסיעתו הנ"ל, שבצלי אף בצונן בעי קליפה, וביש בהם בקעים או מתובל נאסר כולו.

והנה לשיטות המעמידות את הגמרא בצונן, לא נתפרש הדין אם נפל צלי רותח לתוך הכותח. ולפום ריהטא אמרינן בזה דתתאה גבר וסגי בקליפה, [וכמו שנוקטים הראשונים המעמידים את הגמרא ברותח, שלשיטתם מבואר בגמרא שסגי בנטילה].

והש"ך [ס"ק כו] הביא שבהגהות מימוניות ובספר או"ה נקטו, שבצלי רותח שנפל לכותח נאסר כדי נטילה ולא כדי קליפה, וכדין צלי בעלמא דאוסר כדי נטילה [ולא כמליח האוסר רק כדי קליפה].[17]

<u>להלכה</u>: הש"ך דחה שיטה זו ופסק שסגי בקליפה.

ביאורים והערות

17. **<u>תוספת עיון</u>**

לכאורה שיטה זו צ"ע דנהי שצלי אוסר בעלמא כדי נטילה, מ"מ הכא נפל לתוך צונן ואמרינן תתאה גבר ורק כדי קליפה נאסר. ונאמרו בזה כמה תירוצים:

א. מדברי רע"א בגליון על דברי הש"ך [ס"ק כו] משמע, שההגמי"י והאו"ה גרסו בגמרא [פסחים עו] רותח לתוך צונן בעי נטילה.

ב. רע"א ציין לשו"ת בית אפרים [סי' לח] שחילק בין רתיחה של צלי לבין רתיחה של בישול, שרק לגבי בישול אמרו שאם נפל על צונן סגי בקליפה, אבל צלי רותח טפי כיון שקיבל את החום מהאש עצמה, ולכן אדמיקר ליה בלע כדי נטילה.

ג. החוות דעת [ס"ק יג] נקט שההגמי"י והאו"ה סוברים שכאשר הבר גוזלא שקע לתוך הכותח הוא נהפך להיות תתאה, ולכן הוא נאסר כדי נטילה.

בעיקר הא דמבואר בגמרא דהיכא שיש בקעים בבשר נאסר כולו [לכל דיעה כדאית לה], כתבו הפר"ח [ס"ק יח] החוות דעת [ס"ק יד] והחת"ס [שו"ת סי' פב] דלא מהני שישים בבשר כדי להתיר, דהבליעה מתפשטת בבקעים ואינה מתפזרת בשוה בכל החתיכה, [והיד יהודה כתב להקל בזה],[18] משא"כ במתובל בתבלין, שהתבלין נמצא בכל הבשר בשוה, וממילא הוא מוליך את הבליעה לכל החתיכה ובטל בשישים, [כ"כ בהגהת אמרי ברוך לבעל הברוך טעם].

הפתחי תשובה [ס"ק יא] ורע"א [בגליון] הביאו את ספיקו של המנחת יעקב אם גם בכבוש [כלומר בשר או שאר מאכלים שנכבשו, שבעלמא דינם כמבושלים] אמרינן שכאשר נפלו לתוך חלב נאסרו כך, וביד יהודה התיר בכבוש.

ספק זה שייך בצונן ולפי מה שהחמיר הרמ"א בצונן, אך לגבי רותח פשיטא שנאסר כ"ק אף אם אינו מבושל כלל.

ונפק"מ בכגון מלפפון חמוץ שנשפך עליו חלב, שלהך צד שגם בכבוש אסרינן, יאסר כאן כ"ק, ואולי אף יאסר כולו כיון שהוא מתובל במלח או בחומץ. [הדבר תלוי בהגדרת מתובל וכדלקמן].

גדר מתובל

עיין בחוות דעת [ס"ק טו] שהביא מספר בית לחם יהודה, שאין מתובל אוסר כולו אלא אם הוא מתובל באופן שאינו נאכל מחמת תיבולו, אבל בפחות מזה אינו אוסר. ומשמע שהחוות דעת הסכים לזה, וגם החכמת אדם כתב כן.

וביד יהודה [ס"ק לה] חלק על זה, שפשטות הדברים שרק במלח בעינן שיהא אינו נאכל, אך שאר דברים חריפים כגון צנון ואתרוג, הוו חריפים אף בנאכלים כך, וה"ה מסתבר לענין תיבולה, וכן משמע סתימת הפוסקים.

כתב הרשב"א שבשר חי מתובל שנפל לחלב צריך קליפה, דמשום התיבול נבלע כ"ק.

ביאור דברי הט"ז ס"ק יב

כתב הט"ז [ס"ק יב] שאם נפל צלי צונן שנמלח מעט כמליחת צלי לתוך חלב, יש לאוסרו אף בהפסד מרובה, דאף שהרמ"א היקל בצלי צונן בהפסד מרובה היינו דוקא אם לא היה הצלי מלוח, אבל אם הוא מלוח, פסק הרמ"א לעיל [סעיף ה] שאין אנו בקיאין בין מליחה לצלי לבין מליחה לקדירה, ושלא במקום הפסד מתייחסים לזה כמליח לקדירה, וא"כ נמצא שכדי להקל ולא לאסור את הצלי [הצונן שנמלח כמליחת צלי] בעינן לומר תרי קולי של הפסד מרובה [האחד שלא לחוש לצלי צונן, והשני שלא לחוש למליחת צלי], ודעת הט"ז דאין מקילין אפילו בהפסד מרובה.

סעיף ח

יסוד הדין המבואר בסעיף זה נתבאר בריש סי' פז, שלא נאסר בשר בחלב בהנאה, אלא אם נעשה בהם בישול דאורייתא, וכיון שמליחה וכבישה אינם אסורים מהתורה, אין בהם איסור הנאה.

אמנם כתב רע"א לעיל [סי' צא ס"א] דאסור מן התורה לבשל את הבשר שבלע חלב ע"י מליחה או ע"י כבישה, דנמצא מבשל עתה בשר וחלב, ואם עשה כן נאסר הכל בהנאה, וכ"כ החוו"ד [סי' קה ס"ק ה].[19]

ביאורים והערות

18. עיין ביד יהודה [ס"ק לד] שכתב דאה"נ דמחמת הבקעים אין החלב מתפזר בשוה בכל הבשר, אך מ"מ מהני שישים שהרי זה כתערובת יבש ביבש, [דיש בקעים שבתוכם חלב והם מעורבים בבשר ואינם ניכרים], ויש בזה ביטול בשישים, דמן התורה בתערובת יבש ביבש מין בשאינו מינו בטל חד בתרי, ומדרבנן הצריכו שישים שמא יבשל את כל התערובת, וא"כ ה"נ אם יש שישים ה"ז מותר.

19. ועיין בפמ"ג [סי' קה מ"ז סוס"ק ה] שכתב ג"כ לאסור מן התורה ואח"כ סיים "וגם זה צ"ע", ולא פירש דבריו למה לא פשיטא לו דין זה.

קנין הלכה

סימן קה

סעיף א

סעיף זה עוסק בדין כבוש כמבושל, והיינו שאם נשרתה חתיכת איסור במשקה של היתר במשך שיעור כבישה [שיבואר להלן], או שנשרתה חתיכת היתר ברוטב של איסור, הרי זה כאילו נתבשלו עמו ונאסר בהיתר.

מקור הדין הוא בגמ' [דף צז: ודף קיא:] דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח, [ומבואר בגמ' (דף צז.) דהיינו כרותח דצלי], כבוש הרי הוא כמבושל.

וכתב הדרכי משה [ס"ק א] בשם האיסור והיתר [כלל ל ס"א] שדין כבוש כמבושל הוא מן התורה, [20] ורק לגבי בשר שנשרה בחלב אין איסור תורה [אלא איסור דרבנן] כיון שהתורה אסרה רק ע"י בישול. ולכן לענין ספק כבוש נקט שם האו"ה [סעיף ב] דבשאר איסורין ספיקא לחומרא, ובבשר בחלב ספיקא לקולא.[21] [22]

<u>משך הזמן שנעשה כבוש</u>

הראשונים נחלקו בכמה זמן הוא שיעור כבישה:

א. הרא"ש [פ"י ע"ז סי' יא] מבאר את דברי הריצב"א שכתב שהשיעור הוא מעת לעת, וכן הביא המרדכי [ביצה סי' תרעד בשם מהר"ם בשם הריצב"א]. והראיה מהגמ' [פסחים דף מד:] דבשר בחלב חידוש הוא דאי תרו ליה כולי יומא לא נאסר מהתורה, אלמא דבשאר איסורין נאסר מן התורה בכבישה דכולי יומא.

ב. המרדכי [ביצה סי' תרעד] כתב ששיעור כבישה הוא ג' ימים, וראייתו מדין הכשר קנקנים של נכרים שהוא ע"י מילוי מים לג' ימים ומערה אותן מעת לעת, וכפולטו כן בולעו בג' ימים, והביא שכן דעת היראים והראבי"ה.

<u>להלכה</u>: הטור והשו"ע והרמ"א נקטו בפשיטות שהשיעור הוא מעת לעת, וכתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק א] דמטעם זה אין לעשות ס"ס משיטת החולקים הנ"ל, כגון באופן שיש ספק אם נכבש במשך כד שעות, אך ידוע שלא נכבש ג' ימים, דלא אמרינן דיש ס"ס, ספק שמא הלכה כהסוברים דשיעור כבישה בג' ימים, ואף את"ל כהסוברים דשיעור כבישה הוא מעל"ע אין זה ברור שנכבש מעל"ע. [ודלא כהרלב"ח (בתשובה סי' קלח) שהחשיב זאת כספק, ולכן היקל בדרבנן בנכבש כד שעות ולא ג' ימים].

ביאורים והערות

20. וכן משמע מהראשונים שלמדו ששיעור כבישה הוא מעת לעת מהגמ' [פסחים מד:] דאמרו דבשר בחלב חידוש הוא, דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי [מדאורייתא] בשיל ליה בישולי אסור.

ולענין כבוש בציר שכתב השו"ע ששיעורו בכדי שיתננו על האור וירתיח, עיין פמ"ג [מ"ז ס"ק א] שהביא דיש מהאחרונים שכתבו שדין זה הוא מדרבנן ולא מדאורייתא, והכרתי ופלתי [ס"ק ב] נסתפק בזה, אמנם הפמ"ג כתב דמסתימת הפוסקים נראה שגם דין זה הוא מהתורה.

21. כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ט] שדין זה של כבוש כמבושל לא נאמר בכל דבר, וכגון לענין איסור דם, דדם שבישלו אינו אסור מהתורה רק מדרבנן, משא"כ דם שכבשו אסור מהתורה.

22. **<u>תוספת עיון</u>**

עיין פת"ש [סוס"ק ג] שהביא את דברי הנוב"י [סי' כו] שהקשה מכמה משניות במסכת שביעית [פ"ז מ"ז] ובמסכת תרומות [פ"י מ"ז ואילך] שמבואר מהן דלא בכל גווני נאסר כבוש. ולכן כתב הנוב"י דבמינים שלא נתפרשו להדיא בש"ס שיש כבישה הו"ל ספק, וא"כ היה ראוי לומר דכאשר מצטרף ספק נוסף הו"ל ס"ס ושרי, ודלא כהרמ"א שכתב בפשיטות דספק כבוש אסור. אמנם הפוסקים האחרונים העתיקו את דברי הרמ"א שספק כבוש אסור ולא כתבו כהנוב"י.

<u>שיעור משך כבישה בציר</u>

ציר הוא המשקה הזב מבשר או מדגים בזמן שמולחים אותו, וכיון שמעורב בו הרבה מלח לכן נקטו הפוסקים שמחמת כח המלח וחריפותו נעשה המאכל כבוש בתוכו בשיעור קצר יותר מאשר בשאר משקין.

וכתב הרא"ש [פ"ח סוס"י מט] ששיעור כבישה בציר הוא כדי שיתננו על האור וירתיח.

עוד הוסיף הרא"ש [שם] דאף כאשר המאכל לא שהה בתוך הציר כשיעור הנ"ל ולכן אין דינו ככבוש, מ"מ המלח שבציר פועל בו כדין מליח כרותח, [וסובר הרא"ש שדין מליח כרותח הוא מיד עם הנתינה של המאכל בציר וא"צ שיעור זמן, ודלא כהר"ן (דף מא:) הסובר דגם לדין מליח צריך שיעור זמן]. והנפק"מ בין דין מליח לדין כבוש הוא, שמליח הוא כרותח דצלי ואינו אוסר אלא כ"ק [אא"כ מיירי בדבר שמן שמפעפע בכולו], משא"כ כבוש דהוי מבושל אוסר כולו.[23] וכן פסק השו"ע בסעיף זה.[24]

ומה שהביא הש"ך [ס"ק ג] מדברי הרמ"א [סוס"י ע] ומדברי התו"ח שגם מליח אוסר כולו היינו משום שהרמ"א נקט דכיון שאין אנו בקיאין להבחין בין איסור שמן לאיסור כחוש לכן מחמרינן בכל דבר כדין שמן דאוסר כולו, ומעתה יקשה מאי נ"מ בין אם שהה בציר שיעור כבישה לבין לא שהה, הא גם בפחות משיעור אסרינן כולו, ולזה כתב הש"ך דנפק"מ באיסור והיתר כחושים ממש וכו', וכוונתו שלענין דבר שלא שייך בו שמנונית כלל כגון חמץ בפסח, כתב הרמ"א [להלן סעיף ט] דאין מחמירין חומרא זו ואינו אוסר אלא כ"ק.

והש"ך [שם ס"ק לח] הביא מהתורת חטאת שהמנהג לאסור גם בכחוש ממש, אך הוסיף התו"ח שבדרבנן יש להקל באיסור והיתר כחושים ממש, וזו כוונת הש"ך במה שהוסיף כאן דאירי באיסור דרבנן.[25]

<u>כבוש בחומץ</u>

בשו"ע כתב דחומץ כציר ואם נכבש בתוכו שיעור כדי שיתננו על האור וירתיח ה"ז כבוש. והש"ך [ס"ק ב] האריך להוכיח שחומץ דינו כשאר משקין ששיעורן מעת לעת, וכפי שכתב השו"ע לעיל [סי' קד ס"א], וכן נקטו הפר"ח הגר"א. והמג"א [סי' תמז ס"ק כח] כתב שאין להקל כהש"ך שהרי בכל מקום השוו בגמ' חומץ לציר [כגון במשנה שבת דף מב:], ולכן נקט המג"א דיש לחלק בין חומץ חזק לחומץ שאינו חזק, חומץ חזק דינו כציר אך חומץ שאינו חזק [כגון חומץ שכר שבזה איירי השו"ע סי' קד, א"נ חומץ של יין שאינו חזק] דינו כשאר משקין. והחכמת אדם [כלל נח ס"ג] נקט כהמג"א וחילק בין חומץ חזק לחומץ שאינו חזק,[26]

ביאורים והערות

23. במקרה שהאיסור אינו שמן וההיתר שמן הדבר תלוי בדין של פיטום דמצינו דהשמן מפטם את הכחוש, ויבואר דין זה בע"ה לקמן [סעיפים ה, וט].

24. בסימן צא [ס"ה] פסק השו"ע כהר"ן דאין מליח נחשב כרותח אלא אחר ששהה שיעור כדי מליחה לקדירה, וכבר הקשה הפר"ח [ס"ק ה] דברי השו"ע אהדדי [עיין פמ"ג ש"ד ס"ק ב].

25. **<u>תוספת עיון</u>**

כתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק ג] דלפי המבואר דיש שני שלבים בשרייה בתוך ציר, שבתחילה דינו כמליח ונאסר כ"ק, ואחרי שיעור כבישה דינו כמבושל ונאסר כולו, נמצא שגם באופן שיש בחתיכת ההיתר שישים כנגד האיסור דלא תיאסר כל החתיכה, מ"מ עדיין היא אסורה כדי קליפה [כשאין בקליפה שישים כנגד האיסור]. משא"כ בכבישה במשקה שאין דינו כציר, שאין בה שני שלבים אלא לאחר כד שעות דינו כמבושל ואסור כולו, אם יש שישים בחתיכת ההיתר כנגד האיסור הרי היא מותרת ואין בה איסור כדי קליפה.

26. אמנם עיי"ש במוסגר שכתב דהכו"פ [ס"ק ה] הביא ראיה שאין עליה תשובה מהגמ' [פסחים דף עד:], עיי"ש בתוס' [ד"ה אסמיך], ולכן כתב לחלק בין כלי לבין מאכל, דמאכל נעשה כבוש בשיעור כדי שיתננו אף בחומץ שאינו חזק, משא"כ כלי דאינו נחשב כבוש משיעור זה אלא בחומץ חזק.

והמשנה ברורה [סי' תמז ס"ק עא] נקט כהש"ך דחומץ בעי מעת לעת.

כבוש ביי"ש

עיין פמ"ג [או"ח סי' תמז א"א סוס"ק מו] שנקט דגם יי"ש דינו כדבר חריף ששיעור הכבישה בו הוא כדי שיתננו על האור וירתיח.

דין כבוש בדברים שאינם משקה צלול

מדברי הרא"ש [שו"ת כלל כ סי' א המובאת בב"י סי' קד] מבואר דעכבר נחשב כבוש בשומן רק אם הוא מתנוענע בתוכו [פי' כאשר מנענעים הכלי]. ומבואר מזה דבמשקה סמיך יותר אין דין כבוש.

עיין פמ"ג [מ"ז ס"ק א] שהביא דברי האליהו זוטא שכתב דיש דין כבוש גם בקרח, כיון שלקרח יש דין משקה. והפמ"ג תמה עליו וכתב דלכאורה אין בזה דין כבוש, וסיים להקל עכ"פ בהפסד מרובה. והחוו"ד [חידושים ס"ק א] נקט בפשיטות להקל בקרח.

לגבי שני מאכלים לחים הנוגעים זה בזה [ואינם שרויים במשקה] כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק א] בשם המרדכי [ביצה סי' תרעד] שאין בזה דין כבוש.

ובמקרה שהמשקה שבין המאכלים הוא טופח ע"מ להטפיח, עיין פמ"ג [או"ח סי' תמז א"א סוס"ק מו] שכתב שבאופן זה נעשה כבוש. עיי"ש דאיירי במקרה שהניחו פרוסת חמץ עם יי"ש בפיו של דג כדי שלא ימות ומת הדג, דאם היי"ש טופח ע"מ להטפיח ה"ז כבוש בחמץ. [וכתב דא"צ מעל"ע אלא בשיעור כדי שיתננו על האור וירתיח, כיון שהיי"ש חריף].[27] [28].

ביאורים והערות

27. **תוספת עיון**

דין כבוש לח בלח

כתב הפמ"ג [מ"ז ריש ס"ק א] דדין כבוש אינו שייך אלא בדבר גוש המעורב בדבר בלול, אך בדברים לחים הרי הם מתערבין זה בזה ואוסרין זה את זה, והיינו דכבר נאסרה התערובת גם ללא כבישה. ויש לעיין באופן שיוכל אח"כ להפריד את המשקין זה מזה, האם נימא שאם שהו שיעור כבישה כבר בלעו זה מזה ולא מהניא ההפרדה.

ועיין בערוך השולחן [סי' סו סעיף לו] שכתב דאם מצאו דם בתוך החלב שחלבו מהבהמה, ישהו את החלב עד שישקע הדם למטה ויקחו את החלב מלמעלה, אך אם שהה החלב עם הדם שיעור כבישה שוב אין לו תקנה, דכבר בלע החלב מטעם הדם. ומבואר דס"ל דיש דין כבוש גם בלח בלח.

ובספר מנחת שלמה [ח"א סי' נד אות ה] כתב דנראה דאין דין כבוש בלח בלח, וציין לדברי השדי חמד [ערך חמץ ומצה סי' ג אות ז] שכתב כן.

28. **תוספת עיון**

כד שעות שאינן רצופות

כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק א] בשם המנחת יעקב [כלל כד אות ב] בשם מהרא"ש שפירא דאם בתוך מעת לעת שפכו את המים ואח"כ הביאו מים אחרים, אין המאכל נעשה כבוש בתוכם, משום דבעינן כד שעות רצופות בלי הפסק, וכתב הפמ"ג דבהפסד מרובה ראוי להתיר בכה"ג. אמנם גם הש"ך בנקודות הכסף [סימן קלה על הט"ז ס"ק טו] כתב דבעינן מעל"ע ברציפות. והפמ"ג עצמו בפתיחה לדיני תערובות [שער התערובות ח"ב ריש פ"ג] כתב בפשיטות דכבוש היינו ברציפות.

וכן כתב הפמ"ג [או"ח סי' תעג א"א ס"ק יד] דאם שרוי המרור במים וחושש שלא יהא נכבש ויפסל למרור, יכול להוציאו מהמים ושוב להחזירו. והנה לפי מה שהובא לעיל מהפמ"ג [או"ח סי' תמז א"א סוס"ק מו] דמשקה בשיעור טופח ע"מ להטפיח עושה כבישה, א"כ צריך לאוקמי כל הציורים הנ"ל באופן שכאשר הוציאו את המאכל מן הכבישה נתייבש באופן שאין עליו משקה טופח ע"מ להטפיח, וצ"ע. וכן כתב גם הגר"ז שם [סעיף כט] והחוו"ד [חידושים ס"ק ב] בשם תשובת שב יעקב.

כבוש בכלים

הפוסקים נקטו דדין כבוש נאמר גם לגבי כלים, ויש להבחין בזה בין אופנים שונים:

א. משקה איסור ששהה בכלי שיעור מעת לעת, נבלע בכלי ואוסרו. כתב האיסור והיתר [כלל ב דין ח] שכל עובי הכלי נאסר, ולכן אם יבשל מעתה מאכלי היתר בכלי זה יאסר המאכל אם אין שישים כנגד כל עובי הכלי.[29] וכן הביא גם הש"ך [סי' צח ס"ק יג] מהאו"ה, וכתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק א] דכן הלכה.[30]

ב. כלי בלוע איסור ששהה בתוכו משקה של היתר במשך מעת לעת נכבש המשקה בתוכו ובולע מכל עובי הכלי.[31] וכתב האיסור והיתר דהמשקה נאסר, והט"ז [ס"ק א] והש"ך [ס"ק ב] תמהו דנהי דאכן כבוש כמבושל, מ"מ בשיעור מעל"ע כבר נפגם האיסור הבלוע בכלי ואין ההיתר נאסר.

ומצינו בזה כמה תירוצים באחרונים:

א. בספר בית הלל [סי' סט] ובפרי חדש [סי' קה ס"ק א, והובא בבה"ל סי' תמז ס"ח ד"ה אם] כתבו דכלי שיש בו משקה, אין הבלוע שבתוכו נפגם. [ומדברי הש"ך והט"ז והא"ר (סי' תמה) מבואר דלא ס"ל לחידוש זה אלא ס"ל שבכל גווני נפגם הבלוע].[32]

ב. הפמ"ג [מ"ז ס"ק א] כתב דזמן הפליטה של הכלי בכבוש הוא בסוף כד שעות, וזמן הפגימה של הבלוע הוא אחרי כד שעות, ולכן אם מיד כשנבלע האיסור בכלי הדיחוהו ונתנו בו משקה היתר, אפשר שיאסר המשקה, אך דוחה הוא להעמיד דברי האו"ה באופן זה.

ג. הכרתי ופלתי כתב דלהשיטות שהובאו בב"י [סי' קג ס"ה] דזמן הפגימה של הבלוע בכלי אינו מעת לעת אלא לינת לילה, בעינן לילה שלם ורצוף, ולפי"ז משכח"ל ציור שהמשקה כבוש בכלי כד שעות ועדיין לא עברה עליו לינת לילה, כגון שהכלי בלע איסור באמצע הלילה, ואח"כ ניתן בו משקה היתר דאין הבלוע נפגם אלא כשיעבור עליו לילה שלם

ביאורים והערות

ומ"מ כתב היד יהודה [ס"ק א] דא"צ שיהיה כד שעות באותן מים, אלא גם דבר כבוש בנהר שהמים שוטפים, אפ"ה הוי כבוש כיון שלא היה הפסק בכבישה. עוד כתב ביד יהודה דמטעם זה אם בשר היה שרוי במים מעת לעת, מעתה בכל רגע ורגע דינו כמבושל, ואם נתערב עכשיו חלב במים הרי הוא נבלע מיד בבשר ונאסר. והביא דכבר חקר בזה בספר חמודי דניאל [הלכות תערובות ח"ב אות כא, לו].

עיין עוד ביד יהודה [ס"ק א] שהביא שהגר"ז [סי' תסז ס"ק מא] כתב דמונין מעת לעת משעה שהחיטה נתרככה, וע"ע במשנ"ב [סי' תסז ס"ק עט] שמבואר דסובר דמונין המעל"ע רק משעה שהחיטה נעשתה חמץ, והיד יהודה הביא סברא זו בשם המקום שמואל ותמה ע"ז, דכיון שהחיטה שרויה במים כד שעות הרי היא פולטת מיד את הטעם שבה אף אם רק עכשיו נתחמצה.

29. הט"ז כתב דמדברי הרשב"א המובאים בטושו"ע [סי' קלה סי"ג] מבואר דכלי עץ ששהה בו יין סגי אם יקלף את העץ מבפנים, ומבואר דאינו בולע יותר מכ"ק, וכן נקט הט"ז לדינא. אמנם הש"ך [סי' קלה ס"ק לג] כתב דכל מה שהובא בשו"ע שם מיירי כשלא שהה היין בכלי שיעור מעל"ע, אך אם שהה שיעור מעל"ע כולו נאסר. וכתב הש"ך [סי' קלז ס"ק ט] דכל שלא ידוע ששהה היין בתוכו מעל"ע שרי, כיון דאיכא ספיקי טובא בענין יין של נכרים.

30. ולגבי משקה חריף של איסור כגון ציר דגים טמאים ששהה בתוך כלי כשיעור שיתננו על האור וירתיח, משמע בספר או"ה [הנ"ל] שאין הוא אוסרו. והפמ"ג [מ"ז ס"ק א] כתב די"ל דלפי האו"ה אוסר הכלי בשיעור כ"ק. וכן מבואר ברמ"א [סי' סט ס"כ] ובש"ך [שם ס"ק פב].

31. ולגבי כלי של איסור ששהה בתוכו ציר של היתר בשיעור שיתננו על האור וירתיחו, עיין ט"ז [סי' סט ס"ק מא] וש"ך [ס"ק סח] שכתבו דאין בכח הציר לפלוט מהכלי כלום בשיעור זמן זה. [והש"ך קישר זאת להא דאין מליחה בכלים והיינו שאין מליחה פולטת מהכלי כלום (רק מבליעה בתוכו), וה"נ גם בשיעור כבישה הנובע מחריפות המליחה אין הציר פולט כלום מהכלי].

32. להלכה נקט הפמ"ג דאכן אחר מעל"ע נפגם הבלוע, וכן כתב המשנ"ב [סי' תמז ס"ק לט, וסי' תנא ס"ק קכב, ובשעה"צ שם ס"ק קנז], וכן נקט החזו"א [או"ח סי' קיט ס"ק ו].

ורצוף והיינו בסוף הלילה שלמחרת, ושיעור כבישה יהא באמצע הלילה שלמחרת. וכתב הכו"פ דאף שהוכרע ההלכה דבעינן כד שעות מעל"ע אין זה אלא לחומרא ולא לקולא, ולכן בנידון זה יש לחוש לחומרא לשיטות שהצריכו לינת לילה וה"ז אסור.

ד. במקרה שהמשקה השוהה בכלי כד שעות הוא חריף, הרי הוא מחלי לשבח את הבלוע וה"ז נאסר.

<u>משקה היתר שנכבש בכלי שדבוק בו איסור מבחוץ</u>

עיין בהגהות רע"א שהביא את הפמ"ג [או"ח סי' תמז א"א ס"ק ל] שכתב דאם נכבש משקה של היתר בכלי שדבוק בו איסור מבחוץ, נאסר המשקה דדינו כמבושל, ואם היה מתבשל משקה בכלי היה בולע מהאיסור הדבוק בו, אמנם הפמ"ג סיים בצ"ע. והיד יהודה [ס"ק א] כתב בפשיטות להקל בזה, דלא לכל דבר אמרו דהכבוש כמבושל, עיי"ש.

<u>כבוש בכלי מתכת</u>

הט"ז [ס"ק א] הביא דהאו"ה כתב להקל דאין כבישה פועלת בכלי מתכת, והט"ז [שם] כתב דלא ידע סברא להקל בזה. והפמ"ג [מ"ז ס"ק א] הביא דהמנחת יעקב [כלל ג אות ה] כתב דמתוך שהאו"ה דימה דיני כבישה לדיני כלי היין של נכרים [שבסימן קלה], ובכלי היין נחלקו הראשונים אם כלי מתכת אסורים, והשו"ע [שם ס"ח] פסק להחמיר, לכן יש להחמיר גם בכבישה.[33]

<u>כבישה בבשר בחלב</u>

כזית בשר שנכבש בשלושים זיתי חלב, אין בזה איסור תורה כמבואר בגמ' [דף קח.] דלא אסרה תורה בשר בחלב אלא דרך בישול. וכתבו הפוסקים דמדרבנן ה"ז אסור, והיינו דהבשר והחלב שניהם אסורים, ולכן כתב הרמ"א דספק כבוש מותר בבשר בחלב משום דהוי ספיקא דרבנן ולקולא.

אמנם כתב רע"א דאסור מן התורה לבשל את הבשר או את החלב שנכבשו בזה, דנמצא מבשל בשר בחלב, ואולי בספק כבוש אסור לבשל דהוי ספיקא דאורייתא ולחומרא.

ונסתפק רע"א אם מותר מעתה להוסיף על החלב [שיש ספק אם נכבש בו חלב] עד שיהא בו שישים כנגד טעם הבשר ואז יבשלם, דכיון שעכשיו מותר לשתות הואיל והוי ספק דרבנן א"כ אפשר שאין זה מבטל איסור. ועוד דכיון דהוי רק ספק י"ל דאין לאסור בזה ביטול איסור לכתחילה.[34]

<u>מקצת החיכה חוץ לרוטב</u>

הפוסקים נחלקו אם הכבישה מפעפעת אל מקצת החתיכה שמחוץ לרוטב, דעת האו"ה [כלל ל דין א] דמה שחוץ לרוטב מותר, ודעת הגהת או"ה בשם מהרי"ש לאסור. הרמ"א הביא את הדיעה האוסרת בסתמא ואת דעת המתירין כיש אומרים, אך כתבו

ביאורים והערות

33. ולגבי כלי זכוכית כתב המנ"י [כלל פה אות יב] להקל, דהא כלי יין של זכוכית אינם אסורים. והקשה המנ"י מהא דבהלכות פסח [סי' תנא סעיף יא] החמיר הרמ"א בכלי זכוכית ככלי חרס, וכתב המנ"י דצ"ל דחומרא היא שהחמירו בדיני פסח. והפמ"ג [מ"ז ס"ק א] היקל בכלי זכוכית רק במקום הפסד מרובה.

34. ובספר בדי השולחן [ביאורים ד"ה בבשר] הקשה על רע"א, דנהי שלגבי איסור שתיית החלב יש לדון דאין זה מבטל איסור כיון שמותר כעת לשתות את החלב, מ"מ יהא אסור לערב בו חלב משום שמבטל את איסור הבישול, דכרגע אסור לבשלו משום ספיקא דאורייתא, והוספת החלב מתירה זאת. וכתב הבדה"ש די"ל דרע"א אזיל לשיטתו [סי' פז ס"ו ד"ה כשהדיחם] שדן לומר דאיסור זה של ביטול איסורין לכתחילה לא נאמר אלא לענין איסור אכילה והנאה ולא לענין איסור בישול, עיי"ש.

הפוסקים [כנה"ג ומובא בפמ"ג ש"ד ס"ק א] דאף דבעלמא אמרינן שהרמ"א נקט לעיקר כהדיעה שהביא בסתמא, הכא אינו כן כיון שבספר תורת חטאת נקט להקל בזה, וכן נקטו הט"ז [ס"ק ב] והש"ך [ס"ק א].

אמנם כתב הש"ך דאם המשקה הוא שמן הרי הוא מפעפע גם מחוץ לרוטב. והמנחת יעקב [כלל כב אות טז] נחלק על הש"ך, וכתב דמלשון האו"ה והתו"ח משמע להדיא דבכבישה אין הרוטב מפעפע למעלה אף אם הוא שמן, ורק לגבי כבוש בציר אמרינן דמתוך שיש בו מלח טבעו לפעפע גם למעלה אם הוא שמן. והפמ"ג [ש"ד ס"ק א] הביא דבריו, ולדינא היקל בזה בהפסד מרובה דאף רוטב שמן אינו מפעפע. [אך במשקה מלוח כמו ציר, לכו"ע נקטינן דאם הוא שמן הרי הוא מפעפע בכולו אף מחוץ לרוטב].

<u>ספק כבוש</u>

כתב הרמ"א שספק כבוש לחומרא כשאר ספיקא דאורייתא, והפוסקים האריכו כאן בכמה נידונים בהלכות ספיקות וחזקות, ונביא בזה כמה דברים בקצרה:

א. הט"ז [ס"ק ג] כתב דיש להתיר ספק כבוש מדין חזקה דמעיקרא, דיש למאכל חזקת היתר שלא נאסר, וכך כתב גם הכו"פ. והש"ך בנקוה"כ כתב דאם אנו רואים שהאיסור נשרה בהיתר [או איפכא] והספק הוא אם שהה בו כד שעות הרי זו ריעותא ולכן אין להעמיד בזה על חזקה, וכעין זה כתב החזו"א [סי' לא סק"ב ד"ה ונראה].

ועיין לעיל [סי' צו ס"א] שהארכנו לדון בנידון אם יש חזקה להיתר שלא נתערב בו איסור, דיש פוסקים הסוברים דכיון שהאיסור המתערב אינו משנה את דין ההיתר עצמו אלא שהוא מעורב בו אין לומר בזה דין חזקה [עיי"ש בפת"ש ס"ק ב]. ומדברי הט"ז, הנקה"כ, הכו"פ, הפמ"ג [כאן] והחזו"א [סי' לא] כאן נראה שלא נחתו לסברא זו, אלא ס"ל דיש חזקה דמעיקרא בתערובת.

ב. במקרה שהיו שני כלים שבאחד נכבש איסור ובשני לא נכבש ונתערבו הכלים, בזה לא שייך לאוקמי אחזקה ומחמרינן בספיקו לכו"ע.

ג. עוד דנו הפוסקים אם אמרינן דמחזיקים מזמן לזמן, והיינו דאם מצאנו איסור שרוי במשקה היתר נחזיקנו שהיה בו כבר מלפני כד שעות וכו"ל בכבוש. והפמ"ג [מ"ז ס"ק ג] כתב דלא אמרינן חזקה זו אלא אם הכלי לא היה בדוק מעיקרא, אבל אם היה בדוק שלא היה בו איסור, מוקמינן ליה אחזקה דמעיקרא שנפל האיסור יותר מאוחר. [ועיי"ש מש"כ דבאופן שברור שלא נפל האיסור עכשיו ה"ז ריעותא לחזקה דמעיקרא].

ד. אין מחזיקין ממקום למקום, דהיינו אם העבירו את הכלי שנתערב בו איסור ממקום למקום ולא היה הכלי במקום החדש במשך כד שעות ונמצא בו איסור, יש מהפוסקים שכתבו דלא מחזיקין שהיה בו האיסור לפני כד שעות, דא"כ צ"ל שהאיסור נפל במקום האחר, ולא מחזיקין איסור ממקום למקום. וכבר האריך בזה המג"א [סי' תסז ס"ק טז וס"ק כה], ועיין בפמ"ג שגם הוא נטה לומר דאין מחזיקין ממקום למקום, וסיים דצ"ע בכל זה. ועיין במשנ"ב [שעה"צ סי' תסז ס"ק פז] שהביא סברא זו דאין מחזיקין ממקום למקום.

<u>סעיף ב</u>

כלי ראשון הוא הכלי שעמד על האש ובו נתבשל המאכל. ונקטינן דכלי ראשון מבשל אף לאחר שהסירוהו מהאש, כמבואר במשנה שבת [דף מב.] האילפס והקדירה שהעבירן מרותחים לא יתן לתוכן תבלין.

וכתבו הפר"ח [סי' סח ס"ק יח] והגר"א [סעיף זה ס"ק יג] שכלי ראשון מבשל מן התורה אף לאחר שהוסר מהאש. וראיה מהגמ' [חולין דף קד:] שמבואר בה שגזרו שלא להעלות בשר וגבינה ביחד על השולחן גזירה שמא יעלה באילפס ראשון, שבזה יש איסור

בישול בשר בחלב מן התורה, עיי"ש בגמרא.[35]

<u>דין מצקת</u>

לענין מצקת ששאבו בה מרק עם מים רותחים מכ"ר אם דינה ככ"ר, עיין לעיל [סי' צב ס"ט] בדברי הט"ז [ס"ק ל] ובמה שהבאנו שם.

<u>כלי ראשון שהורק ממנו התבשיל</u>

בענין כלי ראשון שהורק מן התבשיל שבו ועדיין הוא חם, עיין ט"ז [סי' צב ס"ק ל] שכתב דנראה דאין בזה דין כ"ר. ובסי' צב מתבאר דיש להקשות על דין זה מהמשנה שבת [דף מא.] דמיחם שפינהו מהמים הרותחין לא יתן בתוכו מים מועטים העשויים להתבשל בתוכו, ומבואר דגם לאחר שהורק הכ"ר ממימיו, מ"מ דין כ"ר עליו.[36] ובפמ"ג [או"ח סי' רנז מ"ז ס"ק ה] כתב שכ"ר שהוסר מהאש דינו ככ"ר ואם יתנו בו מים יתבשלו.

<u>כלי ראשון שאין היד סולדת בו</u>

עיין ש"ך [ס"ק ה] שהביא את דברי המהרש"ל ביש"ש [פרק כל הבשר סי' עא] שכתב וז"ל מסתפינא להקל בכ"ר שעומד על האש כל זמן שהוא חם אפילו שאין היד סולדת בו, דעשו הרחקה לכ"ר כדאיתא בירושלמי עכ"ל.[37] וכתב דמרוב הפוסקים משמע להקל בזה, ולגבי דברי הירושלמי כתב דיותר נראה שמדובר כשהיד סולדת בו.

הפת"ש [ס"ק ו] הביא משו"ת בית יעקב שכתב דהעיקר בירושלמי כביאור המהרש"ל, והוסיף שבעל הש"ך הודה לו.

ביאורים והערות

35. ובדעת הירושלמי [פ"ג שבת הי"ח] שכתב דאיזהו חלוט ברור כל שהאור מהלך תחתיו, נקט הר"ן [מסכת שבת דף כ. מדפי הרי"ף] דכ"ר שהוסר מן האש אינו מבשל מה"ת, וכן כתב הפר"ח [סי' סח הנ"ל]. והגר"א [ס"ק יג] ביאר דגם הירושלמי סובר שכ"ר מבשל אף לאחר שהוסר מהאש, וכוונת הירושלמי דכל שנתבשל על האור והאור מהלך תחתיו חייב אף לאחר שהוסר מהאש.

והנה בירושלמי [שם] איתא דעשו הרחקה לכלי ראשון ולא עשו הרחקה לכלי שני, ונאמרו בזה כמה חילוקים:

א. הרמב"ן [ע"ז דף עד: והובא גם ברשב"א שם] פירש דמיירי בכ"ר שהוסר מהאש, שלדעת הירושלמי אינו מבשל מן התורה, ורק רבנן עשו הרחקה ואסרוהו גזירה אטו כ"ר שע"ג האש, ולא גזרו גזירה זו בכלי שני, וכביאור זה כתב גם הפר"ח [סי' סח ס"ק יח].

ב. היש"ש פירש דאסרו כלי ראשון אף כשאין היד סולדת בו מחמת גזירה והרחקה, ולא אסרו כן בכלי שני, ויבואר נידון זה להלן בסעיף זה.

ג. הגר"א [ס"ק יג] פירש שהירושלמי מתייחס לגזירת הפשר שהוזכרה לעיל מיניה בירושלמי, וגזירה זו נאמרה רק בכלי ראשון ולא בכלי שני.

36. הט"ז ציין לדברי התה"ד [סי' קפג] העוסק בכף שהוכנסה לתבשיל והוציאוה ריקה, וכתב התה"ד לצרף סברא דאפשר שהכף שהוציאוה ריקנית דינה ככלי שני. אמנם יתכן שהתה"ד לא דן כן אלא לגבי הכף שהוכנסה לתבשיל, דכיון שקיבלה את חומה מהתבשיל י"ל דכל שהתרוקנה ממנו תו אינה כ"ר, אך בכ"ר ממש אפשר שגם התה"ד יודה דגם לאחר שהורק יש בו דין כ"ר. והחזו"א [סי' לב] ביאר באופן אחר את ספיקו של התה"ד, וכתב דאין חילוק בין כף מליאה לכף ריקנית.

37. ועיין לעיל בהערה שהבאנו דהפר"ח והגר"א כתבו ביאורים אחרים בענין הרחקה זו שכתב הירושלמי, ולפי דבריהם אין מקום לחומרת היש"ש.

<u>להלכה</u>: כתב הש"ך דכיון שהתורת חמאת [כלל כג ס"ג] החמיר לאסור כדין קליפה יש להורות כך, אף שמהפוסקים לא נראה להחמיר.[38]

הט"ז [סי' צד ס"ק א] חולק על המהרש"ל ולא החמיר כלל בכ"ר שאין הים"ב.

לענין הרחקה זו של המהרש"ל אי נוהגת גם בכ"ר שאינו על האש, בלשון המהרש"ל שהובאה למעלה נקט כ"ר שע"ג האש, וכן נקט בשו"ת תשואות חן המובא בפת"ש [ס"ק ח], אמנם הפמ"ג [מ"ז ס"ק ד] כתב שעשו הרחקה גם בכ"ר שאינו ע"ג האש. גם החכמת אדם [כלל נט ס"א] כתב הרחקה זו גם באינו על האש, [ונקט החכמ"א דין זה רק במאכל ולא בכלי, וכמבואר במנחת יעקב המובא בהערה].

<u>עירוי מכלי ראשון</u>

הראשונים נחלקו בדין עירוי מכלי ראשון אם דינו ככ"ר ויש לו כח לבשל וכן להבליע ולהפליט, או שעירוי ככלי שני:

א. דעת הרשב"ם [תוס' זבחים דף צה: ד"ה עירה] דעירוי ככלי שני,[39] וכן דעת רבינו יונה [עליות דר"י ב"ב דף יט., והובא גם בר"ן על הרי"ף שבת דף כב. ד"ה והרב], ועיי"ש ברבינו יונה שהביא דכן דעת חד מ"ד בירושלמי [פ"ג שבת], וגם הר"ן [פ"ג שבת דף כ.] הביא את שתי הדיעות שבירושלמי, וכתב הש"ך [ס"ק ה] דמוכח מהרשב"ם דעירוי מבליע או מפליט כדי קליפה, אך לא מבליע ומפליט כאחד.[40]

ב. דעת ר"ת ור"י [תוס' זבחים דף צה:, תוס' שבת דף מב: ד"ה אם] דעירוי ככלי ראשון ומבשל, ואף דקיי"ל דתתאה גבר מ"מ מבשל כדי קליפה.[41]

וכתב הש"ך [ס"ק ה] שמוכח דלפי ר"ת כשם שאין עירוי מבשל אלא כ"ק כן אינו מבליע ומפליט אלא כ"ק, ודלא כהרש"ל בתשובה [סי' סב] שכתב דלפי ר"ת עירוי מבליע בכולו.[42]

ביאורים והערות

38. והמנחת יעקב [כלל כג אות ד] תמה דהתו"ח עצמו [כלל נז אות יב-יג] פסק שאין איסור כלל אם אין היד סולדת בו. וכתב המנ"י די"ל שהתו"ח מחלק בין מאכל לבין כלי, דמאכל נאסר כ"ק אף שאין יס"ב, וכלי אינו נאסר.

39. עיין בתוס' [זבחים וכן שבת דף מב: ד"ה אבל] שכתבו שהרשב"ם למד את דבריו מהא דתתאה גבר, ואם עירוי ככ"ר א"כ עילאה גבר. ור"ת ותוס' והרא"ש [פ"ג שבת סט"ז] דוחים, דגבי תתאה גבר מ"מ מבשל כדי קליפה, דאדמיקר ליה מבשל כ"ק. וצ"ל דהרשב"ם סובר דאדמיקר בלע אמרינן, אך לא אמרינן דאדמיקר ליה מבשל כ"ק. ומדברי הרשב"ם משמע לכאורה דעצם העירוי בעודו באויר עדיין לא נצטנן, ורק בפגיעתו בתתאה הוא מצטנן, [ולכאורה לרב דס"ל עילאה גבר יודה רשב"ם דעירוי מבשל וצ"ע], ויש לעיין בזה. ואילו בדברי רבינו יונה המובאים להלן מבואר, דס"ל דמיד כשיצא העירוי מהכ"ר כבר אינו ככ"ר אלא ככ"ש ואינו מבשל.

40. מקורו של הש"ך דלפי הרשב"ם עירוי מבליע או מפליט אך לא מבליע או מפליט כאחד, הוא מזה שהרשב"ם התיר לערות מכ"ר ע"ג תרנגולת ע"מ למולגה, ולא חשש שהעירוי מפליט את הדם וחוזר ומבליעו ותו לא תהני ליה מליחה. והחזו"א [סי' ט ס"ק ד] כתב די"ל דהרשב"ם סובר דזה שהדם יוצא וחוזר ונבלע, מ"מ כיון שאין כאן בישול מהניא מליחה להוציא את הדם כמבואר בתשובות הרשב"א [סי' תתמה].

41. תוס' [זבחים דף צה:] הביאו שר"ת התיר להגעיל כלים ע"י עירוי, ותוס' דוחים דהניחא כלים שבלעו איסור ע"י עירוי, אבל כלים שהוכנסו לתוך כ"ר והם בלועים באיסור בכל עוביים, איך יוגעלו ע"י עירוי שאינו מבשל אלא כ"ק. ומשמע לכאורה שר"ת עצמו סבר דעירוי מבשל בכל עובי הכלי ככלי ראשון ממש, ותוס' דוחין דבריו מכח דינא דתתאה גבר, וכן הרא"ש [פ"ג שבת סט"ז] כתב בפשיטות דאין להגעיל כלים שבלעו בכ"ר ע"י עירוי כיון שעירוי מפליט רק כ"ק.

42. הרש"ל לא הביא ראיה ברורה למה שכתב דאליבא דר"ת העירוי מבליע בכולו, רק כתב שלפי הרשב"ם חזינן שיש חילוק בין בישול לבין הבלעה, שעירוי אינו מבשל רק מבליע כ"ק, א"כ י"ל כן גם לפי ר"ת, דנהי דעירוי אינו מבשל אלא כ"ק מ"מ יבליע בכולו. והפמ"ג

<u>להלכה</u>: הסכימו הפוסקים להחמיר דעירוי מבשל כדי קליפה וכן מבליע ומפליט כאחד, אמנם כתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק ב] שאין לנקוט לקולא דעירוי מבשל, ולכן אין להגעיל ע"י עירוי כלי שנאסר כ"ק ע"י מליחה, שלפי רשב"ם וסיעתו אין עירוי מפליט אף מכ"ק.[43]

<u>עירוי שנפסק הקילוח</u>

כתב הד"מ [ס"ק ג] בשם תשובת מהר"ם [המובאת בהגהות שערי דורא סוף שער כא] שאם נפלה טיפת חלב רותחת ע"ג כלי סגי בגרירה או בנעיצה, וכתב האו"ה דכן נוהגין.

והש"ך [ס"ק ה] הביא בשם הפוסקים דעירוי שנפסק הקילוח מבליע כ"ק אך אינו עושה פעולה כפולה של הבלעה והפלטה, ולכן התיר הרמ"א [סי' סא] לעשות מליגה לעופות [נתינת עוף במים רותחים ע"מ להקל על הסרת הנוצות] ע"י עירוי שנפסק הקילוח, משום שאף אם העירוי הזה יפליט דם מן העוף, מ"מ לא יחזור ויבליענו בו. וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק ה] דהוי חומרא בעלמא מדרבנן ולא מן התורה.

ועיין לעיל [סי' צב ס"ט] שהובא דין זה של טיפה שנטפה מן הנר בהרחבה, ועי"ש שהבאנו את קושיית המנחת יעקב [המובאת בפמ"ג ש"ד סי' צב ס"ק לח] שהקשה סתירה בדברי הש"ך אם עירוי שנפסק מבליע כ"ק או דסגי בגרירה [שהיא פחות מכ"ק]. וכתב המנ"י שיש לחלק בין מאכל לבין כלי, דבכלי סגי בגרירה והיא פחותה מקליפה [ואם נפל העירוי על לחב הסכין סגי בנעיצה], ואילו במאכל בעי קליפה, ועוד כתב דבכלי חרס דינו כאוכל. וכן כתב החוו"ד [סי' צב ס"ק כח] דבכלי סגי בגרירה שהיא פחות מקליפה.

והחזו"א [סי' ט ס"ק ו] נקט שגרירה אינה אלא הסרת החלב הדבוק מבחוץ [ותמה על הש"ך סי' צג סק"ו שכתב דגרירה הוי כ"ק].

עוד כתב החזו"א [שם ס"ק ז] דמש"כ הפמ"ג [סי' סח] והן דברי הש"ך דידן דעירוי שנפסק אוסר כ"ק, אין לזה מקור.

<u>כלי שני</u>

במשנה שבת [דף מב:] איתא דמותר ליתן תבלין לתוך קערה שהעביר אליה תבשיל רותח, והטעם משום שהקערה היא כלי שני וכלי שני אינו מבשל, וכן אמרו בגמ' שם [דף מ] דכלי שני אינו מבשל.

והקשו תוס' [דף מ: ד"ה משמע] וז"ל תימה דמאי שנא כלי שני מכלי ראשון, דאי יד סולדת בו למה לא יבשל כלי שני, ואי אין יד סולדת בו גם כלי ראשון אינו מבשל. ותירצו דכלי ראשון מתוך שעמד על האור דפנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרובה, ולכן נתנו בו שיעור דכ"ז שהיד סולדת בו אסור, אבל כלי שני אף דיד סולדת בו מותר שאין דפנותיו חמין והולך ומתקרר עכ"ל.

והפוסקים האריכו לדון אם גם לענין דיני הבלעה והפלטה אמרינן דכלי שני אינו בולע ואינו פולט, או דאין לדמות הבלעה והפלטה לבישול. שורש הנידון הוא בגמ' [חולין דף ח:] שנחלקו רב ורבב"ח אם השוחט בסכין של נכרים צריך לקלוף את הבשר של בית השחיטה, והטעם משום דבית השחיטה רותח. והרי פשוט שחום בית השחיטה הוא פחות מכלי שני רותח ואפ"ה מבואר דמבליע.

ביאורים והערות

[מ"ז ס"ק ד] הוסיף דלפי מש"כ הישי"ש דאפילו כלי שני מבליע בכולו כ"ש שעירוי יבליע בכולו.

43. ומאידך כתב הפמ"ג [סי' סח מ"ז ס"ק ט] דאין מצרפין את המחלוקת של עירוי לס"ס כיון שכבר הוכרע הדין לאיסור, והיינו דלחומרא נקטינן לה כאיסור ודאי. [ועיין מג"א (סי' שיח ס"ק לב) שכתב דמאכל שעירו עליו בשבת מכ"ר אסור לאוכלו, והמשנ"ב (שם ס"ק ב) כתב שדברים אלו צע"ק, דהא בדבר שיש בו מחלוקת הפוסקים מקילינן בדיעבד לענין קנס דמעשה שבת, ולפי האמור י"ל שהמג"א נקט דלחומרא הוי כדין ודאי שעירוי מבשל].

עוד אמרו שם בגמ' דלא ליסחוף איניש כפלי עילוי בישרא [לא יהא אדם כופה את הכסלים שחלב הכליות דבוק בהן ע"ג הבשר], משום שהחלב מתחמם וזב על גבי הבשר והבשר בולע, ומבואר דאפילו חום מועט כחום חלב הכסלים בשעה שנחתך מן הבהמה אחר השחיטה יש בו כוח להבליע. ומזה למד הרשב"א [תורת הבית בית ד שער א דף א:] דכלי שני מבליע ומפליט, והביא דכן כתב גם הרמב"ן. [והוסיף שם הרשב"א דה"ה עירוי מכלי ראשון מבליע אף את"ל דאין עירוי מבשל כלל].[44] אמנם הרשב"א עצמו הביא בתחילה דיש מהחכמים הראשונים שנקטו דכשם שכלי שני אינו מבשל כך אינו מפליט ומבליע [אלא שהרשב"א חולק עליהם וכנ"ל],[45] ואלו הן שתי הדיעות המובאות בשו"ע בענין כלי שני.

<u>להלכה</u>: מצינו כמה דעות בפוסקים:

א. השו"ע כתב דלהלכה ראוי לחוש להרשב"א ולהזהר בכלי שני, אך בדיעבד סגי בהדחה בעלמא.[46] וכן כתב הרמ"א [ס"ג] דאין כלי שני אוסר כלל.[47]

ב. הרש"ל [יש"ש פרק כל הבשר סי' א] כתב להחמיר דכלי שני אוסר בכולו, [אך אינו מבשל, וגם אינו עושה פעולה כפולה דהיינו לפלוט מחתיכה אחת ולהבליע באחרת].[48] גם הט"ז [ס"ק ב] החמיר כהרש"ל, אך במקום הפסד גדול ודבר חשוב יש להקל כהשו"ע והרמ"א.

ג. הש"ך [ס"ק ה] האריך לומר שמעיקר הדין נראה מרוב הראשונים שכלי שני אינו מפליט ומבליע כלל, אמנם להלכה כתב להצריך קליפה במאכל במקום שאין הפסד כ"כ, וכן אסר בכלי חרס במקום שאין הפסד כ"כ, אך בכלי מתכת לא אסר,[49] וכן נקט החכמת אדם [כלל נט ס"ג].

ביאורים והערות

44. ולא התפרש ברשב"א אם כלי שני שהיד סולדת בו אוסר כולו או רק כדי קליפה [כגון אם נפלה חתיכת בשר היתר לתוך רוטב חם של איסור המונח בכלי שני]. אמנם בדין חום בית השחיטה איתא בגמ' דקולף, ומבואר דהחום המועט של בית השחיטה אינו אוסר יותר מכדי קליפה, וכן כתב הרשב"א [דף ב.] בענין חלב הכסלים דצריך קליפה לכל הפחות, אך לענין כ"ש רותח לא התפרש ברשב"א, והשו"ע הביא בשם הרשב"א דהאיסור הוא כדי קליפה, וכתב הגר"א [ס"ק טו] שהמקור הוא בדין בית השחיטה, ועוד דאפילו עירוי אינו אוסר רק כ"ק כמבואר בגמ' [פסחים דף עו.].

45. ולענין הראיה מדין בית השחיטה כתב הר"ן [פ"ה ע"ז דף לח:] דכיון שקיי"ל להלכה דסכין ששחט בה טריפה א"צ הגעלה בחמין, מוכח מזה דלהלכה לא חיישינן לבליעה בחום בית השחיטה.

46. וכתבו רע"א והפמ"ג בשם המנחת יעקב, דלפי השו"ע צריך להגעיל כלים שהשתמשו בהם בכלי שני, דכיון שאפשר להגעילן הוי כלכתחילה, אך כלי חרס שאין לו תקנה בהגעלה מותר. [והוסיף הפמ"ג דאוכל שנתבשל בכלי שבלע מהכלי שני הנ"ל מותר, דלענין האוכל הזה הוי נמי כדיעבד].

47. וכתב הש"ך [ס"ק ה] דמה שמצינו ברמ"א [או"ח סי' תנא ס"א] דכלי חרס נאסר בכלי שני צ"ל דהוא משום חומרא דחמץ.

48. בענין הגדר מה נקרא פעולה כפולה שאין כ"ש מפליט ומבליע כאחד, עיין פמ"ג [מ"ז ריש ס"ק ה] שכתב בתחילה דמיירי שנתן בתוך כלי שני חם שני גושים, אחד היתר ואחד איסור ושניהם צוננים, דאין כח בכלי שני לחמם את שניהם ולהפליט מזה ולהבליע בזה. ושוב כתב הפמ"ג דנראה דאף באופן שאחד מהגושים כבר חם, כגון שעירו אותו מכלי ראשון, מ"מ כיון שהגוש השני צונן לא אמרינן דאין בכח כ"ש להפליט ולהבליע מזה לזה.

49. עיקר ראיית הש"ך דכלי שני אינו אוסר היא ממה שדנו הראשונים אם עירוי כב"ר ומבשל כ"ק או אינו כב"ר, ומזה יש ללמוד דכלי שני אינו מפליט או מבליע כלל. ולכאורה יש לשאול דהא דעירוי אינו מבליע יותר מכ"ק הוא משום דתתאה גבר כמבואר בלשון הרשב"ם ור"ת, וא"כ כאשר נופל איסור לכלי שני לא שייך לומר תתאה גבר, וא"כ מנלן שאינו אוסר כולו. ולכאורה נראה דטענת הש"ך היא דכל כלי שני שייך לומר בו תתאה גבר, דמתחילה כשנתן את המים בכלי שני כבר גבר עליהם הכלי ונצטננו. וביישוב דעת הרש"ל כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ד] דהרש"ל אזיל לשיטתו [פ"ז חולין סי' מה ופ"ח סי' ס] דבכלי לא שייך לומר תתאה גבר, דרק במאכל שיש לו פליטה מגופו אמרינן כן. והחוות דעת [סי' צא ס"ק ה] כתב דענין תתאה גבר הוא רק ביחס שבין המים שניתנו בכלי השני לבין הכלי, דאין המים

ד. בשו"ת חת"ס [יו"ד סי' צה] כתב דאנו נוהגין להחמיר בכל הכלים אפילו כלי שלישי כל זמן שהיד סולדת בו, אם לא במקום הפסד מרובה דאז מקילין כשיש סברות נוספות להקל.[50] וגם באופן זה שיש הפסד מרובה וסברות להקל יש לעשות מה שאפשר ולהקל האיסור כגון להגעיל הכלים, ובכלי חרס להשהותו שיהיה אינו בן יומו ואז להגעילו ג' פעמים ברותחין כשיטת בעל העיטור המובאת במטור [סי' קכא].

כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ב] דכיון שנידון זה של כלי שני שנוי במחלוקת הראשונים והפוסקים, לכן אם מצטרף ספק נוסף יש להקל מדין ספק ספיקא.

עוד כתב [פתיחה להלכות תערובת ח"ב סוף פ"א] דכאשר האיסור הוא דרבנן יש להקל בכלי שני כדין ספק דרבנן.

עוד כתב דאף להט"ז שהחמיר כהמהרש"ל שכלי שני אוסר בכולו היינו לחומרא, אך כיון שהשו"ע פסק דאף דלהרשב"א אינו אוסר יותר מכ"ק, לכן יש להצריך גם שישים וגם קליפה. והיינו שאף כשיש שישים בחתיכה כנגד הרוטב האסור המונח בכלי שני, מ"מ צריך לקולפה לחוש לשיטות שכלי שני מבליע רק כ"ק.

עוד הוסיף הפמ"ג [שם] דאף בכלי שני שאין היד סולדת בו ראוי לחוש לכתחילה אא"כ הוא לכבוד שבת, ובדיעבד בודאי אין אוסרין וסגי בהדחה.[51]

ביאורים והערות

מחממים אותו אלא הוא גובר עליהם ואינו מניחם לחממו, אך המים עצמם נשארו חמים, ולגבי מאכל אחר שיינתן בהם המים הם תתאה והם מבליעים בכולו.

50. בענין כלי שלישי עיין חזו"א [או"ח סוס"י נב] שכתב דנראה דאין מקום לחלק כלל בין כלי שני לשלישי [ודלא כמו שהביא המשנ"ב בשם הפמ"ג בענין קלי הבישול], אלא כל מה שאוסרין בכלי שני אסור גם בכלי שלישי אם היד סולדת בו.

51. **<u>תוספת עיון</u>**

<u>כלי שני שהיד נכוית בו</u>

כתב הב"י [סי קה ס"ב] דמשמע מהגמ' ומהפוסקים דכלי שני אינו מבשל כלל, ואפילו אינו מעלה רתיחות. והחכמת אדם [כלל נט דין ו] כתב דאם היד נכוית בו ה"ז מבשל, דכן מוכח מהרמב"ם [פ"ג הל' מעשר הט"ו] שכתב דאם נותן שמן לתוך כלי שני אשר הוא חם ביותר בשיעור שהיד נכוית בו ה"ז מתבשל בתוכו [ונפק"מ לענין קביעות למעשר].

והנה בכל גדולי הראשונים והפוסקים לא מצינו חומרא זו לא בדיני שבת ולא בדיני איסור והיתר, אמנם המשנ"ב הביא את דברי החכמ"א הנ"ל בשני מקומות בסימן שיח [ס"ק מח] בענין החשש לקלי בישול ובסי' שיט [ס"ד בבה"ל ד"ה חייב]. החזו"א [או"ח סי' נב ס"ק יט] כתב דאף שאכן מכל הפוסקים שלא כתבו חומרא זו נראה שאינם סוברים זאת, מ"מ קשה להקל באיסור תורה, והוסיף החזו"א דלפי החכמ"א יש לאסור גם בכלי שלישי, אך סיים דכיון שאין זו אלא חומרא במה שנהגו נהגו, ועל הרוב אין כלי שלישי יד סולדת ולכן הקילו בכלי שלישי. [עיי"ש דאיירי בין לענין חומרא דיד נכוית ובין לענין חשש קלי הבישול].

<u>קלי הבישול בכלי שלישי</u>

בהלכות שבת הובאו כמה דברים שחששו בהם שהם קלי הבישול ולכן אסרו את נתינתם אף בכלי שני [אם היד סולדת בו], כגון קולייס האספנין [שו"ע סי' שיח סעיף ד], מלח [שם] ולחם [שם סעיף ה]. ובשו"ת מהרי"ל [סי' קנז אות יד] כתב דאין הכרח ללמוד מזה לדיני הבלעה והפלטה, והיינו דנהי דדברים אלו קלים להתבשל, מ"מ אין זה מוכרח דה"נ קלים הם להפליט ולאסור אחרים או לבלוע ולהיאסר מאחרים. והוסיף המהרי"ל דאף שמצינו סברות הפוכות והיינו שישנם דברים אשר הם קלים לבלוע ומ"מ אינם מתבשלים, מ"מ האי כטבעיה והאי כטבעיה ואין דין אחד סותר לשני.

<u>כלי שני חם שיש בו מלח וציר או חומץ</u>

כתב הרמ"א [סי' סט ס"ט] בשם האו"ה שכלי שני חם שיש בו מאכל חריף כגון מלח וציר [וה"ה חומץ (ש"ך ס"ק לה בשם האפי רברבי)] הרי הוא מבשל. והש"ך [שם ס"ק לז] הביא הרבה פוסקים שנקטו דגם כשיש מלח וציר אין כלי שני מבשל, ומסיק לחוש לדברי האו"ה במקום שאין הפסד מרובה. [ועיין פמ"ג (שם ש"ד ס"ק לז) שהסתפק אם הכוונה דמבשל ממש או דרק מבליע, ונפק"מ לענין איסור בישול ואיסור הנאה בבשר בחלב וכן לענין דין דם שבישלו].

שאלות לחזרה
על החומר הנלמד בחודש טבת תש"פ
יו"ד הלכות בשר בחלב סימן צא והלכות תערובות סימן קה סעיף א-ב
מיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז וש"ך, נקוה"כ רעק"א ופתחי תשובה

<u>סימן צא סעיף א</u>

א. בשר וגבינה צוננין שנגעו זה בזה, האם מותר לאכלן והאם צריך להדיח מקום נגיעתן;
1) כששניהם יבשים?
2) כשאחד מהם לח?
3) כשהם מלוחים?
4) כשאחד מהם דבר חריף יבש?

ב. באלו דברים דלהלן מהני רק הדחה, באיזה בעינן גם שפשוף, ובאיזה צריך שפשוף גדול;
1) בשר וגבינה שנגעו זה בזה?
2) היתר שנגע באיסור שמן?
3) דוחקא דסכינא ושמנונית?
4) דוחקא בלא שמנונית או שמנונית בלא דוחקא - בחלב נמחה במים או בחלב שלא נמחה במים?
5) חלב מהותך או חמאה שנפל על גבי בשר צונן ונתייבש שם?
6) דבר רך?
7) איסור משהו?

<u>סעיף ב</u>

ג. להניח בשר של היתר צונן - חי או מבושל - בקערה של איסור צונן;
1) האם מותר לכתחילה ומה הטעם?
2) בדיעבד אם אכל בלא הדחה - האם עשה איסור?
3) אמאי חששו לכתחילה על דבר שבדיעבד אינו אסור?

ד. 1) דג מלוח או מלפפון שנכבש במלח, שהונחו על כלים של נכרים - בשוגג או במזיד - האם מותר לאכלן?
2) ומה דינו של המי מלח?
3) ומי שמתאכסן בביתו של נכרי האם יכול להקל יותר?

ה. דבר יבש - חם או קר;
1) האם מותר להניחו בכלי איסור שהשתמשו בו בתחילה בחמין
2) ומה הדין להניחו בכלי איסור שנשתמשו בו בתחילה בצונן?
3) והאם צריך הדחה או סגי בקינוח?

ו. כלים שהשתמשו בהם חמץ בצונן;
1) האם מותר להשתמש בהם מצה?
2) מה הם ב' החילוקים שחילק הרמ"א בד"מ ובתו"ח בין הדין דכלי חמץ לדין השו"ע כאן דמידי דלאו אורחיה בהדחה אסור ליתן בקערה של איסור?
3) לאיזה חילוק הסכים הט"ז, ומה הקשה על החילוק השני?
4) ומה הקשה הש"ך על ב' החילוקים?

ז. מידי דאורחיה בהדחה כגון בשר חי, האם מותר להניחו גם על גבי איסור בעין או דוקא על גבי כלי איסור?

<u>סעיף ג</u>

ח. לחם שנגע בבשר, האם מותר לאוכלו עם גבינה - בלא הדחה, בהדחה או ע"י גרירה;
1) כשנגע הלחם בצד החיצון הקשה?
2) כשנגע בצד הפנימי הרך?

<u>סעיף ד</u>

ט. מה הדין והטעם בבשר בחלב שנתערבו יחד;
1) כששניהם רותחין?
2) כשבשר צונן נפל לתוך חלב רותח או חלב רותח לתוך בשר צונן?
3) כשחלב צונן נפל לתוך בשר רותח שבקדירה?
4) כשחלב צונן נפל לתוך בשר רותח צלי חוץ לקדירה?

י. חלב רותח שנפל על בשר צונן או בשר רותח לתוך חלב צונן;
1) האם מותר לאכול הבשר?
2) מה הטעם?
3) מה הפי' בדברי הגמ' אדמיקר ליה בלע?

יא. במקום שהבשר צריך קליפה ולא קלפוהו ובישלוהו כך, האם בדיעבד מותר;
1) כשהקליפה ניכרת?
2) כשהקליפה אינה ניכרת?

יב. החלב שהבשר נפל לתוכו, האם צריך שיהיה בו ששים נגד הבשר, ומה הטעם;
1) באר מחלוקת הראשונים?
2) איך פסק המחבר?
3) איך פסק הרמ"א?
4) ואיך פסקו הט"ז והש"ך?

יג. האם מועיל הדחה או צריך קליפה;
1) בבשר וחלב צוננין שנפלו זה לתוך זה
2) בהיתר צונן שנפל לתוך איסור צלול צונן?

<u>סעיף ה</u>

יד. 1) דבר מליח שאינו נאכל מחמת מלחו - האם אוסר כדי קליפה או דבעי נטילת מקום או אוסר הכל?
2) אם הבשר שמן, כמה הוא אוסר?
3) והאם יש נפק"מ אם העליון מליח או התחתון לענין שמבליע ואינו בולע?

טו. ולפי זה;
1) מה הדין בבשר וגבינה מלוחים שנגעו זה בזה - כשנאכל מחמת מלחו וכשאינו נאכל מחמת מלחו?
2) והאם אמרינן כבולעו כך פולטו, ומדוע?
3) ומה הדין כשאחד מלוח והשני תפל?
4) ומה הדין כשהם יבשים או לחים שלא מחמת מליחה?

טז. מהן שיטות הראשונים בביאור השיעור דאינו נאכל מחמת מלחו? ואיך נפסק בשו"ע?

יז. 1) אחר ששהה במלחו כדי שיעור מליחה, האם עדיין מיקרי רותח או לא?
2) האם יש נפק"מ בזה בין איסור בשר בחלב לבין איסור דם?
3) והאם אפשר להקל בהפסד מרובה לצורך סעודת מצוה - בתוך שיעור המליחה או אח"כ?

יח. איך פוסק הרמ"א למעשה בבשר שנמלח רק מצד אחד או שלא נמלח כל כך שאינו נאכל מחמת מלחו, האם אפשר להקל או להחמיר?

יט. מה הדין בטהור מליח וטמא תפל, כשהטמא יבש או כשהוא צלול, וכשהטהור לח או כשהוא יבש, ומה הטעם?

כ. 1) מה דינו של ציר מבשר שנמלח שנפל על גבינה או על כלי?
2) ומה תקנת הכלי - אם הוא של מתכות, של עץ או של חרס?
3) ומה הדין אם נפל על כלי ואינו יודע באיזה מקום?

<u>סעיף ו</u>

כא. האם יש נפק"מ בדבר מלוח בין בשר כחוש לשמן, לגבי לאסור הכל או רק כדי קליפה, ומה הטעם?

<u>סעיף ז</u>

כב. 1) מהן שיטות הראשונים בצלי רותח שנפל לתוך דבר מליח, האם הכל אסור או בעי קליפה, כשנאכל מחמת מלחו או כשאינו נאכל מחמת מלחו?
2) ומה הדין כשנפל לחלב שלא נמלח כלל?
3) ומה הדין כשיש בבשר בקעים או שהוא מתובל בתבלין?

כג. 1) כאיזה שיטה פסקו המחבר והרמ"א בדבר זה?
2) מה הטעם דבעי קליפה?
3) ומה הטעם דסגי בקליפה ולא נחשב למתבשל בחלב?

כד. צלי צונן שנפל לתוך דבר מליח, האם הכל אסור או בעי קליפה, כשנאכל מחמת מלחו או כשאינו נאכל מחמת מלחו?

כה. 1) מה הדין באפוי או מבושל - צונן או רותח - שנפלו לתוך דבר מליח, האם דינו כצלי או לא, ומה הטעם?
2) ומה הדין בכבוש, האם לגבי דבר זה גם אומרים כבוש כמבושל או לא?

<u>סעיף ח</u>

כו. בשר בחלב שנאסר ע״י מליחה או כבישה, האם אסורה גם בהנאה?

<u>סימן קה סעיף א</u>

כז. הב״י הביא כמה שיטות כמה זמן צריך שיהיה כבוש האיסור עם ההיתר כדי שיהא דינו כמבושל.
1) מהן השיטות בדין זה?
2) מנין בש״ס הוכיחו כל אחד כשיטתו?
3) ואיך נפסק בשו״ע?

כח. 1) מה הדין אם היה כבוש מעת לעת במים, אבל לא באותו מים, שהחליף באמצע את המים?
2) אם הוציא החתיכה לכמה דקות תוך המעת לעת, ולא היה מעת לעת ברצף, האם משום זה כבר אינו נחשב ככבוש?

כט. 1) איסור שנשרה עם היתר מעת לעת, בכלי עץ או מתכת או חרס, האם נאסר הכלי בדיעבד, ומה תקנתו, ומה הדין ביין נסך והטעם?
2) היתר ששרה בכלי שני של איסור בן יומו, האם הכלי אוסר את ההיתר?
3) האם מותר ליתן יין או שאר משקים בחבית של יין נסך, ומה הטעם?

ל. 1) האם שמן זית חמור יותר משאר דברים, שבולע ופולט אף בצונן?
2) ולפי״ז מה הדין בחלב שנפל לתוך שמן זית והרגישו בו אחר כמה שעות, ולא היה ששים נגד החלב?
3) ומה הדין אם שהה שמן זית בכלי איסור מעת לעת או פחות ממעת לעת?

לא. 1) במקום דאמרינן כבוש כמבושל, מה הדין במה שחוץ לכבישה, האם גם הוא נאסר או לא?
2) איך נפסק להלכה?
3) ומה הדין בבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב, והטעם?
4) ומה הדין באיסור שמן?
5) ולדידן דלא מחלקינן בין איסור כחוש לשמן, מה הדין בזה?

לב. דבר שנכבש ויש ספק אם נכבש יום שלם;
1) מה דעת הרמ״א בזה?
2) האם זה דומה לספק אם היה ששים נגד האיסור שנשפך?
3) איך הוכיח הט״ז להיתר מדין של מקוה שלא הוחזק להיות מימיו מתמעטים?
4) ומה הקשה בנקודות הכסף על הוכחת הט״ז?

לג. 1) מה הדין כשיש שתי חתיכות, אחת נכבשה מעת לעת, ואחת פחות מזה, ולא ידעינן איזה נכבשה מעת לעת?
2) דברים שאין טבעם לבלוע בכבוש, האם אפשר להקל בהם בספק כבוש?

לד. 1) מה הדין בספק כבוש בבשר בחלב, ומה הטעם?
2) והאם מותר אח״כ לבשלו?
3) והאם מותר להוסיף עד ששים ואח״כ לבשלו?

לה. איך פסק השו״ע באופן שהוא כבוש בתוך ציר, בכמה זמן נחשב כמבושל, ומה הטעם?
2) ומהי דעת השו״ע באופן שהוא כבוש בתוך חומץ, האם הוא דומה לציר או לשאר דברים?
3) ואיך פוסק הש״ך בזה?

<u>סעיף ב</u>

לו. הטור שכתב: ואם הוא חם שהיד נכוית בו אז אוסר כמו מבושל, האם מיירי בכלי ראשון או בכלי שני, כשמעלה רתיחה או לא?

לז. 1) מהי דעת הי״א ברשב״א, הרשב״א והטור, האם עירוי מכלי ראשון או כלי שני מפליט או לא?
2) איך הוכיח הרשב״א כדבריו?
3) ומה הקשה עליו הטור?
4) מה הקשה הב״י על הטור?
5) ומה ביאר הט״ז בדברי הטור?

לח. 1) חום של כלי שני, האם הוא מבשל או מבליע או מפליט, ומה צריך ליזהר לכתחילה, ומה הדין בדיעבד?
2) כלים ששימשו בחמין של כלי שני, האם הוי כלכתחילה, ואמאי?
3) ומה הדין בכלי חרס?
4) איך פסק המהרש״ל בדינו של כלי שני?
5) ומהי הכרעת הט״ז בדין זה?

לט. 1) מהי דעת הרשב״ם לגבי עירוי, האם מבליע כדי קליפה, והאם מפליט ומבליע כאחד, ומה ס״ל לגבי כלי שני, האם הוא מבליע?
2) מהי דעת ר״ת לגבי עירוי ולגבי כלי שני?

מ. 1) מהי הכרעת הש״ך בכלי שני, לאסור כולו או כדי קליפה?
2) ומהי הכרעתו לגבי עירוי מכלי ראשון, והאם יש נפק״מ בין נפסק הקילוח ללא נפסק?
3) מהן שיטות הפוסקים בדין של כלי ראשון חם שעומד על האש ואין היד סולדת בו, ומהי הכרעת הש״ך, ומהי דעת הט״ז בזה?

שאלות הנוגעות למעשה
בחומר הנלמד בחודש טבת-תשפ
יו"ד הלכות בשר בחלב סימן צה והלכות תערובות סימן קה סעיף א-ב

<u>סימן צ"א</u>

א. חתיכת בשר קר שנפלה עליה או נגעה בה חמאה רכה או קשה, או גבינה צהובה, או גבינה רכה, או גבינה לבנה מלוחה.

1. מה הדין בכל אחד מהמקרים.
2. האם יש חילוקי דינים בין הדברים שהוזכרו.
3. אם אח"כ בישל או טיגן את אותו בשר מבלי להדיחו, מה דינו.
4. אם אח"כ הדיח את הבשר, אך ללא שפשוף, וטיגנו, מה דינו.
5. מה הדין כשנפל אחד מכל הדברים החלביים הנ"ל לתוך צלחת בשרית.
6. האם שונה הדין כשבטעות ארזו את הבשר והגבינה יחד היטב בתוך נילון נצמד וכדו'.
7. האם יש אופנים שמותר לכתחילה להניח גבינה רכה או קשה או חמאה בצלחת בשרית.
8. בדיעבד אם כבר הניח, האם יש חילוק בין הבעלים שהניח, לאדם אחר.
9. אם אירע כן בשבת ורוצה לאכלו, האם מותר לו להדיחו או לשפשפו.

[ש"ך סק"ח, רע"ח סק"ח-ד, משב"ז סק"ח, שפ"ד סק"ח-כ, תו"ד סק"ח וסק"כ, פמ"ס סק"ח-ג, ועיין תגרות משה יור"ד ח"ח סימן ל, ט"ז סק"ח וסק"כ, משב"ז סק"ח, ש"ך סק"כ, שפ"ד סק"י, פ"ת סק"י, תו"ד מידושים סק"כ, תכמ"ח כלל מ"ב ס"ב ובביאת מלש שם, יד יהודה תרוך סק"ו]

<u>תשובה</u>: לדעת המחבר צריך הדחה, לדעת הש"ך חלוק בין שתיהם יבשים לאחד לח, ולדעת השפ"ד במלוחים בכל מצב צריך הדחה, ולדעת היד יהודה רק אם מתפורר חמור מליח יבש מסתם יבש, לדעת המשב"ז במאכלים לעולם צריך שפשוף, והנפק"מ גם שאם צריך לשפשף א"א להניח על סמך שרגילי להדיח. וכן שהדחה מותר גם בשבת אבל שפשוף לא. אבל לדעת החו"ד רק שמן ביחד עם דוחקא צריך שפשוף. ובפ"ת הוסיף גם כל דבר שנחה וכן מוכח ברע"א. ולדעת הט"ז דבר שלא הודח לכו"ע בדיעבד בלא הודח מותר, לדעת המשב"ז גדרו שווה לדיני קליפה. אבל ביד יהודה מצדד שהדחה חמיר מקליפה. ולדעת החו"ד הטעם רק בגלל מבטל איסור ממילא חלוק בין המניח בעצמו לאדם אחר.

ב. מי ששוהה בבית חולים או נמצא בדרך ויש לו רק צלחת חלבית.

1. האם יכול להכניס לתוכה בשר קר לאכול.
2. וכן האם מותר לו לשאול משכנו שאינו שומר תו"מ צלחת כדי: 1) לאכול בתוכה פירות. 2) להכניס לתוכה מרק פרווה קר. 3) להכניס בה חלב. 4) להכניס בה מלפפון חמוץ עם המים שלו, או בלי המים שלו. 5) להכניס בה מאכלים חמוצים או חריפים. 6) להכניס בה מלח.
3. האם מותר לו לשאול ממנו קופסת שימורים ריקה להניח בה אוכל קר, או להרתיח בה מאכל.
4. וכן האם מותר לשאול ממנו כוס כדי לשתות בה קפה, או משקה קר.
5. מה הדין אם ברור לו שהשכן לא השתמש באותו כלי במעת לעת האחרון.
6. האם מועיל להתיר בכל הנ"ל להשתמש אם לפני השימוש בכלי יקנח אותו היטב, או ידיחו.
7. מה הדין להיפך, להשאיל לשכנו החילוני בכל האופנים הנ"ל.

[ס"ג רמ"ח, ט"ז סק"ג, וסק"ג, ש"ך סק"ג, נקוה"כ, שפ"ד סק"ג, תו"ד מידושים סק"ד, תו"ת סימן תנ"ח סעיף כ"ג משנ"ג סקקכ"ד וקכ"ח, רע"ח, משב"ז סק"ח, פ"ת סק"ג].

ג. בקבוק של תינוק שרגילים לתת לו לשתות בו חלב חם, או קר.

1. האם מותר להכניס לו בבקבוק באופן קבוע או חד פעמי מרק עוף קר.

2. האם שונה הדין כאשר הרגילות לפעמים להשאיר את החלב או המטרנה בתוך הבקבוק מעת לעת.
3. וכן מי שקנה כלים חדשים ומחכה להגעלת כלים, האם מותר לו בינתיים להטבילם ולהשתמש בהם בצונן.
4. וכן מי שנמצא בדרך בטיול וכדו' ומצא בקבוק ריק, האם יכול למלאות בו מים לשתיה.
5. האם יש חילוק בכל זה בין כוס זכוכית, לחרסינה, או מתכת וכדו' .
6. וכן מי שמעשר משקאות, או מלפפון חמוץ וכדו', האם מותר להכניס את המעשר לתוך כוס שרגיל להשתמש בו.
7. מה הדין בכל הדוגמאות הנ"ל בדיעבד אם כבר הניח.
8. האם יש הבדל בין אם בעל הכלי עצמו הניח את אותם מאכלים בכלי לבין אם אחר שהכלי לא שלו הניחם.
[כנ"ל שמלה ג]

<u>תשובה</u> [לשאלות ב-ג]: לדעת הש"ך בדעת הרמ"א כלי שיש בו בליעות ע"י בישול אסור מלהכניס בו מאכל אפילו יבש וצונן, ואם נבלעו ע"י כבישה מותר להכניס בו רק מאכל יבש צונן, ולדעת הט"ז ברמ"א כשהבליעות ע"י חם מותר להכניס יבש צונן, ואם ע"י כבישה מותר אפילו לח. אבל לדעת הש"ך עצמו גם כשיש בכלי בליעות של חם מותר להניח אפילו לח צונן בדרך ארעי, וכן מבואר במ"ב, ואפילו רק קינח את הכלי ולא הדיחו, אבל בכ"ח אסור להניח אפילו ארעי ואפילו אם הבליעות הראשונות נעשו ע"י כבישה בלבד. אבל להניח בתוכו מאכל חריף אסור אפילו ארעי. אבל לדעת החו"ד חולק גם שכלי חרס דינו שוה לכל הכלים, וגם שאם בעבר השתמשו בו בקביעות בחמין אסור להשתמש בו בקביעות בצונן, אבל אם השתמשו בו רק בצונן מותר להניח בו גם חמין,

ד. ירקות שנמצאים על השולחן בארוחה חלבית.
1. האם צריך לשומרם שלא יגעו בגבינה.
2. מה הדין אם ניתזה עליהם קצת גבינה.
3. האם יש הבדל באילו ירקות מדובר.
4. וכן אם ניתזו חלב או גבינה על הלחם, האם מותר באכילה.
5. האם תלוי באיזה מקום בלחם נגעו.

[ש"ך סק"ד, שפ"ד שס, פמ"ג סק"ד].

<u>תשובה</u>: פשטות השו"ע שאין לו תקנה, אבל בש"ך מבואר שמהני הדחה, או גרירה, ובפ"ת חילק היכן נגע בלחם בגבינה.

ה. תפוחי אדמה שהתבשלו עם בשר, והוציא את הבשר ונשארו רק התפו"א יבשים, ובעודם רותחים הניח עליהם פרוסת גבינה צהובה.
1. מה דין התפו"א, והגבינה הצהובה.
2. וכן בורקס ממולאים בבשר, שכשהוציאם מהתנור ועדיין היו רותחים ובאותה תבנית שנאפו, הניח עליהם פרוסת גבינה צהובה קרה, מה דינם ומה דין הגבינה.
3. וכן שניצל שמיד אחרי שסיימו לטגן אותו בעודו רותח הניחו עליו בטעות גבינה צהובה, מה דינו ומה דין הגבינה.
4. וכן אם עשו חביתה מכמה ביצים ובאחת מהן היה דם, ואחרי שהוציאו את הביצה שהיה בה דם וכיבו את הגז אבל הכל היה עדיין רותח, שפכו על שאר הביצים ירקות עם רוטב, מה דינם.
5. ואם באופנים אלו של הבורקס והשניצלים כשהיו רותחים נשפך עליהם חלב צונן, מה דינם ומה דין החלב.
[ט"ז סק"ה, ש"ך סק"ה, משב"ז סק"ה, רע"ח, חו"ד מילוש"ס סק"ו, ויעקוביס סק"ו, יד יהודה סימן ל"ג סקמ"ד, ושפ"ד סימן ק"ה סקי"ד]

<u>תשובה</u>: מאכל שמן כשהוא בעין אוסר בכולו גם ללא רוטב, אבל כחוש מדינא אוסר כד"ק ולדעת הרמ"א כשהוא מעין אין אנו בקיאין ואוסר בכולו, אבל בלוע כחוש גם לדעת הרמ"א אינו נפלט ללא רוטב, אבל אם לא הניחו גבינה ע"ג תפוחי אדמה, אלא נשפך חלב כשהם עדיין בקדרה בצירוף ההבל, לדעת הש"ך נבלע בכולו, אבל אם כבר אין הבל, התפו"א יאסר מהבעין של החלב אבל החלב לא יאסר. אמנם לדעת הפמ"ג והרע"א כל תתאה רותח

מחשיב את מה שע"ג לרולתח עם רוטב, וממילא הכל יאסר. אבל החו"ד חולק שכלך שלא נהיה בפועל לרותח, אינו נחשב מחמת התתאה שיש עמו רוטב.

ו. בשר רותח שנפלו עליו כמה פרוסות גבינה צהובה אחת על גבי השניה.

1. הסירו את פרוסות הגבינה לפני שהפרוסה התחתונה הורתחה, או אחרי שהורתחה, מה דין פרוסות הגבינה העליונות.
2. וכן תפו"א רותח שנפל מהסיר ע"ג תחתית הגז שהיה מלוכלך מגלישות של חלב, מה דין התפו"א.
3. אם בשעה שהתפו"א היה מונח על הגז ועדיין היה רותח, נפלה עליו חתיכת בשר קר, מה דינם של התפו"א והבשר.
4. וכן מי שרצה להכין קציצות דגים עם גבינה צהובה מעליהם, הניח מעל קציצה אחת רותחת פרוסות גבינה צהובה, ומעל לאותה גבינה צהובה עוד שתי קציצות, ומעליהם עוד פרוסות גבינה צהובה, ונודע לו אח"כ שהחליף וכל הקציצות היו של בשר - מה דין כולם.

[מו"ד גימורים סק"ה, יד יהודה קלר סקי"ג, שפ"ד סימן ק"ה סקי"ד]

<u>תשובה</u>: לדעת החו"ד תתאה גבר רק מבליע במה שמעליו אבל אינו מחשיב את העליון לרותח, וכן ביחס למה שתחת התתאה הרותח נחשב הרותח כעילאה בלבד, אבל בפמ"ג מבואר שהעליון מקבל דין רותח ממש.

ז. חלב רותח שנשפך על חתיכת בשר קר.

1. מה דין החלב והבשר.
2. אם אח"כ טחנו את הבשר, או התערב עם בשר אחר, מה דין החלב והבשר.
3. וכן חלב רותח שנשפך לתוך קדרה בשרית צוננת, ובישלו אח"כ באותה קדרה כמות קטנה של מרק פרווה, מה דין המרק שהתבשל בתוכה.
4. האם יש חילוק בין אם החלב נשפך ישירות על הבשר או לתוך הקדרה ובין אם רק ניתזו טיפות ממנו על הבשר או לתוך הקדרה.
5. מה הדין אם אינו יודע על איזה צד של הבשר נשפך החלב.
6. האם יש חילוק אם נשפך כל החלב בבת אחת, או שבמשך הבישול גלש החלב מהקדרה ונזל לאט ולא בכמות גדולה בבת אחת.
7. וכן אם שפכו מרק רותח לתוך צלחת או קדרה, ומצאו שהיה בצלחת או בקדרה מאכל ללא הכשר, מה דין כל המרק.

[ס"ד, ט"ז סק"ז, ש"ך סק"ח, משב"ז סק"ה, שפ"ד סק"ז, מכמ"ן כללי מ"ב ס"י, מו"ד סימן ל"ד סקי"ח, יד יהודה כלל מרוך סקי"ד, רע"ן על סק"ו ד"ה נראה, פ"ת סק"ו, משב"ז סימן ק"ה סק"ו, מו"ד גימורים סק"ו, רע"ן סימן ק"ה על סעיף ה', ועיין מזו"ן יור"ד ט' סק"ה-ז].

ז. עירוי שנפסק הקילוח אוסר לחומרא ,אבל אינו מבשל, אבל לא נפסק גם מבשל לחומרא. ונפק"מ לספיקו, וכן נפק"מ גם לדעת המג"א שהנאסר מדינא כד"ק אוסר תערובתו אבל לחומרא אינו אוסר תערובתו, אבל לשעת הש"ך אם הקליפה קיימת אוסרת ואם אינה קיימת אינה אוסרת, ונחלקו בדעתו לדעת החו"ד הש"ך מוסיף שגם במקום שאוסר רק לחומרא בניכר אוסר, אבל לפמ"ג ויד יוהדה לדעת ההש"ך אוסר רק במקום שנאסר מדינא וגם בזה רק אם ניכר, אבל אם כל מעט נטף הפני עצמו הכל נאסר כי נהיה חנ"נ.

ח. מלחו כמה דגים ביחד ואחר כך ראו שעל אחד מהם אין סימני טהרה

1. אם בכל הדגים היה ששים כנגד הדג הטמא, מה דינם, ומה דין אותו דג שנגע בעצמו בדג הטמא.
2. ואם לא היה בכל הדגים ששים כנגד הדג הטמא.
3. האם יש חילוק בין אם הדג הטמא היה מונח מתחת לדגים האחרים, מעליהם, או ביניהם.
4. האם יש חילוק בין אם מיד הוציאו את הדג הטמא מביניהם או שרק אחרי זמן מה הוציאוהו.
5. האם יש חילוק בכמות המלח שמלחה אותם.
6. מה הדין אם הספיקו להניח רק קצת מלח ומיד ראו שיש דג טמא והסירוהו.
7. האם יש חילוק אם הדגים נגעו זה בזה או שרק ציר של המליחה זב מאחד לשני.

[ס"ה, ש"ך סקי"ח, שפ"ד סקי"ב, סקט"ו, מכמ"ח כלל מ"ג ס"ו, רמ"ח סימן ק"ה ס"ט-י, ש"ך שם סק"ל, ובמרוכה בשפ"ד שם סקל"ח, רע"ח כתן על הרמ"ח].

<u>תשובה</u>: לדעת המחבר מליחה אוסרת בכחוש רק כד"ק בין בעילאה ובין בתתאה, להרמ"א מחמת אין אנו בקיאין אוסרת עד ס' אמנם צריך גם קליפה, ולדעת הפמ"ג במחבר אם הוא עילאה אוסר כד"ק מחומרא, ואם תתאה מדינא. ולדעת המחבר אוסר רק אחרי שכבר שהה במלחו שיוער מליחה, להרמ"א והש"ך מיד, ואחרי שכבר שהה מדינא פסק כוחו. אלא שלדעת הש"ך אחרי ששה שכבר פסק כוחו זה רק כשמלחו להוציא דמו, אבל לא בסתם מליחה, ומדינא להחשב מליח צריך שלא יאכל מחמת מלחו ונחלקו הרע"א והפמ"ג האם אמרינן ב' אין אנו בקיאין.

ט. הכשיר בשר ובשעה שהיה הדם ביחד עם הציר בתוך הכיור, נפלה כפית לתוך הכיור.

1. מה דין הכפית לשימוש, בחם ובצונן.
2. האם יש חילוק בין אם מיד כשהתחיל להכשיר נטף דם ביחד עם מלח על הכפית והדיחה, ובין אם נטף רק אחרי שכבר היה באמצע הכשרת הבשר.
3. ואם אחרי שגמר למלוח חלק מהעופות והדיחם, בטעות החזירם על גבי קרש המליחה, ונתערבו עם אחרים בשעת מליחתם, מה דינם.
4. האם יש חילוק בין אם הבשר שכבר הוכשר והונח בחזרה הודח ונתייבש לגמרי לבין אם החזירו אותו כשהוא עדיין רטוב, וכן בין אם היה הבשר שהוכשר עדיין רטוב לבין נתייבש לגמרי.

[ס"ה רמ"ח, ש"ך סקי"ח - י"ב, שפ"ד סקי"ח].

<u>תשובה</u>: מלח שבכיור כבר פג כוחו, ולדעת הרמ"א והש"ך בהפס"מ אמרינן שאינו אוסר, אבל בשעה שנטף גם לדעת המחבר אוסר מחמת הדם המעורב בו.

י. מלפפון חמוץ שנפל לתוך קערה עם חלב.

1. האם יכול לאכול אותו עם בשר.
2. האם יש חילוק בין אם המלפפון היה רטוב או לח, לבין אם כבר היה יבש ורחצו אותו ואח"כ נפל בעודו רטוב.
3. האם יש חילוק לתוך איזה כמות חלב נפל .
4. מה הדין אם כבר חתכו את המלפפון ועירבוהו באוכל בשרי.
5. מה הדין אם רק ניתזו על המלפפון כמה טיפות חלב, או שחלקו היה בציר שלו וחלקו לא, וניתזו טיפות חלב חלקן על המלפפון וחלקן לתוך הציר.
6. וכן האם מותר לאכול תוך שש שעות מאכילת בשר את המלפפון שניתזו עליו טיפות חלב.

[ס"ה, רמ"ח, ש"ך סקט"ז-י"ז, רע"ח שם, מכמ"ח כלל מ"ג ס"ח, תו"ד מידושים סקי"ג, תו"ד מיחושים סקי"ח, יד יהודה קנה סקכ"ח, שפ"ד סימן ס"ט סקל"ח]

תשובה:. מליחה אוסר רק כאשר המליח הוא האוסר, אבל במקום שהאוסר צלול אפילו שרק הטהור מליח אוסר. אבל מ"מ אינו אוסר אא"כ הוא לח ולא שכבר נתייבש ממליחתו. ולדעת החו"ד חלב מקליש כח המלח ואינו אוסר, אבל לדעת הפמ"ג רק מים מקלישו.

יא. דג מלוח או מלפפון חמוץ וכדו', שחתכו אותם עם סכין בשרי והכניסו אותם עם המים שלהם לכלי חלבי והוציאו מיד.

1. מה דין המאכל והכלי.
2. וכן חצילים שמלחו אותם קצת בתוך כלי, ונזכרו שאינם מעושרים או שנודע שהם של שביעית, והוציאו אותם מיד אבל כבר היה ציר, מה דינם.
3. מה הדין אם רק ניתז מקצת מצירם על כלי ויודע היכן ניתז.
4. מה הדין כשניתז על מחבת או כלי שלא מועילה לו הגעלה, ואינו יודע היכן ניתז.

[רמ"ח ס"ה, ש"ך סקי"ח, שפ"ד שם, פ"ח סק"ט, ובסימן ס"ט סקל"ח, מכמ"ח כלל נ"ז סי"ג, רע"ח סימן ק"ה על ס"ה, ועיין בדרכ"ח סקס"ח שהניח תולקין בזה]

תשובה: דוחקא בחריף מבליע ומפליט, והציר מפליטו אח"כ תוך שיעור זמן מועט לתוך הכלי. אבל לתוך הכלי מליחה מבליע רק כד"ק. וכאשאינו יודע מקומו מתבטל ברוב כמבואר ברע"א.

יב. בשר מבושל קר או שניצל, שנפלו לתוך קערה עם חלב.

1. מה דין הבשר, ומה דין החלב.
2. אם יש בבשר ששים כנגד החלב, מה דינם.
3. מה הדין בכל זה אם הבשר או השניצל היה חם.
4. ואם השניצל היה קצת מלוח או מתובל, מה דינו.
5. האם יש הבדל בין מתובל למלוח.
5. ומה דינו של בשר חי עם נקבים

[כמצוי בבשר בקר] שנפל לתוך חלב צונן.

[ס"ו, יד יהודה סקל"ד, מ"ב סימן תס"ה סק"ו ופסק"י, ט"ז סקי"ב, משב"ז שם, ש"ך סקכ"ח, גימאור הגר"ח סקי"ח, חו"ד סקי"ד - ט"ו ומידושים סקי"ג, תכמ"ח כללי מ"ג ס"י, וכללי מ"ב ס"ו]

תשובה: לדעת המחבר מתובל צונן או עם בקעים אינו נאסר כלל, לדעת הרמ"א במתובל גם צונן בכולו, וכן דעת הש"ך, ולדעת הט"ז שמלוח מעט נאסר כולו, לדעת החו"ד גם ס' לא מהני. וחם ללא בקעים לדעת המחבר והרמ"א מותר, לדעת הגר"א גם חי עם פילי אוסר.

יג. חתיכת בשר מבושל קר, או שניצל קר, או קוגל בשרי קר, או עוגה פרווה צוננת, שניתזו עליהם טיפות חלב, או שנשפכה עליהם כמות חלב.

1. מה דין כל אלה.
2. וכן חתיכת בשר קרה ומתובלת שנגעה בחתיכת גבינה הסמוכה אליה, מה דין הבשר והגבינה.
3. וכן קוגל אטריות או עוגה שניתזו עליה בכמה מקומות טיפות חלב, כשהיו היה קרים או חמים, מה דינם.
4. האם כשהבשר או הקוגל חם דינו קל יותר מאשר הוא קר.
5. וכן מי שהיה לו במקפיא בשר לא מבושל, ומצא עליו גלידה חלבית, מה דינם.
6. וכן עוגת גבינה יבשה שניתז עליה ממרק בשרי, וניתן לחתוך ולדעת איפה יבש לגמרי.

[כנ"ל, ש"ך סקכ"ו, רע"ח, פמ"ס סק"י, חו"ד סקט"ז, יד יהודה קלר סקכ"ח, בית מאיר ריש סימן צ"ב]:

תשובה: בבית מאיר מבואר שפילי גם גם כשנפל עליו לא לתוכו, ובחו"ד מבואר שבמתובל ונגעו זה בזה ג"כ נאסרו לגמרי והיד יהודה חולק עליו.

סימן ק"ה

א. קנו כמות של פירות, והכניסו אותם בתוך קערה עם מים לנקותם. שהו שם מעת לעת, ואח"כ נודע שחלק מהפירות היו של ערלה או שביעית.

1. מה דין הפירות המותרים שהיו בקערה, ודין המים, ודין הקערה עצמה.
2. מה הדין אם מקצת מפירות ההיתר היו שקועים לגמרי במים, ומקצת מהם רק חלק מהפרי היה בתוך המים, ומקצת מהם היו מונחים ע"ג הפירות האחרים ולא נגעו כלל במים.
3. מה הדין אם חלק מהפירות האסורים היו שקועים לגמרי במים, וחלקם רק מקצת בתוך המים, ויש בפירות ההיתר יחד עם המים ס' רק כנגד פירות האיסור שהיו שקועים לגמרי במים.
4. אם רק בצירוף החלק של פירות ההיתר שמחוץ למים יש ס' כנגד פירות האיסור שבתוך המים, מה דין הכל.
5. ואם הפירות שהו פחות ממעת לעת במים, או שבאמצע המעת לעת נשפכו המים והכניסו מים אחרים, או שהוציאו לזמן מועט את הפירות מהמים, מה הדין.

6. ומה הדין אם השרו את הפירות בכיור וסגרו את מקום יציאת המים, ובאמצע המעת לעת פתחו את הסגירה, ותוך כדי יציאת המים הכניסו לכיור מים אחרים.

[ס"ח, ט"ז סק"ח-כ, משנ"ז שם, ש"ך סק"ח, רע"ח סק"ח, שפ"ד סק"ז, מו"ד מילושים סק"ד ופסק"ו, יד יהודה קלר סק"ח, ש"ך סימן ל"ח סקי"ג, סימן ק"ד רמ"ח, משפ"ח סימן תע"ג סקי"ד]

תשובה: כבוש כמבושל לדעת הש"ך הוא גם לענין כלי שנכבש בתוכו, ולדעת הרמ"א לפחות כשאינו שמן אינו מפעפע למעלה, בין לחומרא ובין לקולא. וכשאינו כל המעל"ע ברצף במים מבואר בפמ"ג שאינו נכבש, וברע"א מבואר שאפילו ששהה במים אבל המים התחלפו ג"כ אינו נכבש.

ב. הכניס שקית חלב קפואה בתוך קערה בשרית עם מים להפשירה, ושהתה בו מעת לעת.

1. מה דין החלב, ומה דין הקערה.
2. וכן מי שהכניס בקבוק תינוק עם חלב לתוך קערה בשרית עם מים לצננו, ושכחו שם מעת לעת, מה דין הקערה, המים והבקבוק.
3. וכן מי שהיה לו בקבוק מיץ ענבים במקרר ונמרחה עליו מבחוץ גבינה, ושהה כך יותר ממעת לעת, האם יכול להשתמש במיץ הענבים יחד עם מאכלי בשר.
4. וכן מי שקיבל במשלוח מנות בקבוק יין כשר לפסח, והיה תחוב היטב בתוך נקב שנעשה באמצע עוגה, האם מותר לו להשתמש ביין בפסח.
5. וכן מי שיש לו יין או מיץ וכדו' לפסח, וחושש שהדבק שהדביקו בו את התווית שעל הבקבוק הוא מחמץ, מה דין היין או המיץ.
6. וכן מי שהיה מונחת לו במקרר שקית חלב, ועל השקית הניחו חתיכת בשר ושהתה כך יותר ממעת לעת, מה דין הבשר והחלב.

[רע"ח סק"ג, ממודי דניאל הלכות נב"מ כ"ח, הגהות מכמת שלמה כאן, משמרת שלום סוף הסימן]

תשובה: ברע"א הביא מהפמ"ג שכבוש מפליט גם ממה שדבוק מחוץ לכלי וכעין זה כתב בחמודי דניאל שמבליע ממה שבחוץ, ובמשמרת שלום כתב שזה רק בחמץ משום חומרו.

ג. קנה פירות שעדיין אינם מעושרים, והניחם במגירה במקרר בתוך שקיות, ובמגירה היתה הצטברות של מים שנזלו מהמקרר.

1. מה דין הפירות.
2. וכן אם נודע אח"כ שחלק מהפירות היו של ערלה, מה דין שאר הפירות.
3. אם היו ירקות בתוך מגירה שבמקרר ומצא אח"כ שנשפך חלב לתוך אותה מגירה ואינו יודע מתי נשפך, מה דינם לגבי אכילה ובישול בבשרי.
4. האם שונה הדין כאשר הירקות היו מונחים בתוך שקיות נפרדות.
5. וכן מי שהיו לו בפריזר שקיות חלב ושקיות עם בשר, חזר לבית וראה שהחשמל מנותק והקרח הופשר ונגעו הבשר בחלב, ואינו יודע אם עבר כבר מעת לעת מזמן שהופשר הקרח, מה דין הבשר והחלב.
6. האם יש הבדל בזה בין בא ומצא את הפריזר כשהוא מופשר אלא שאינו יודע ממתי, לבין בא אחרי שכבר חיברו את החשמל וקפא בחזרה, ואינו יודע כמה זמן קודם חזר לפעול והאם היה מופשר מעת לעת.
7. מה הדין בכל הספיקות הנ"ל, במי שהיה לו במקפיא כבד או בשר שלא הוכשרו, או מאכלים של שכן שאינם כשרים.

[ס"ח, ט"ז סק"ג, נקוה"כ, מו"ד סק"ה, פ"ת סק"כ-ג.]

תשובה: במקום שיש ספק אם מסתפק מתי נשפך החלב, או מתי נשפך, אפשר שלענין ירקות של היתר ואיסור שנכבשו ביחד, הדבר תלוי במחלוקת הט"ז והנקוה"כ כשיש ספק אם כבר היה פעולת כבישה, האם ספיקו לקולא או לא, משא"כ כשהספק הוא האם הירקות נכבשו בחלב לפני שנתבשלו, מבואר ברמ"א שספק כבוש בב"ח הוא ספק דרבנן ולקולא, אבל אם אח"כ בישלו את אותם ירקות במרק בשרי וכדו', שכבר נחשב לספק דאורייתא יש לעיין האם לדעת הנקוה"כ גם עצם זה שבפועל הירקות נכבשו אפילו שלא נאסר גם מרע חזקה, או שרק כשריעותא של איסור לפניך נחשב שאיתרע חזקה. וכן ספק אם נכבשו עם מאכלות אסורות, לדעת הט"ז

[סק"ג] מותר, ורק כשידוע שיש חתיכה אחת שודאי נכבשה מעל"ע, ולא ידוע איזו חתיכה ספיקו אסור. וכדבריו פסק החכמ"א

[כללי נ"מ ס"ד]. אבל לדעת הנקוה"כ לא שייך כאן חזקה, ולכן ספק כבוש אסור.

ומבואר במשב"ז

[סק"ג] שספק כבוש שאסור זה לא רק בספק אם היה ס', אלא אפי' אם ספק אם נכבש שיעור מעל"ע לא שנא אם כבוש עכשיו לפניך, ולא שנא אם עכשיו כבר אינו כבוש לא מוקמינן החזקה והכל נאסר,

אמנם גם בב"ח שכל זמן שלא התבשל ספיקו לקולא, מ"מ לבשלו עכשיו בבשר חוזר לספק דאורייתא ואסור.

ד. פריזר שיש בו קרח ומונחים בתוכו גבינה צהובה, עוגת גבינה, וחתיכת בשר קפוא.

1. האם הם מותרים באכילה.
2. האם תלוי בדרגת הקפיאה של הקרח.
3. וכן מי שרגיל להקפיא בפריזר לחמים, עוגות וכד', האם מותר לו להשתמש במקפיא בפסח.
4. וכן כלי שהיתה בו גלידה חלבית, והכניס לתוכה אח"כ חריפים וחמוצים, האם מותר לאכלם עם בשרי.

[ט"ז סק"ג, רע"ח סק"ב, פ"ת סק"ג, משב"ז סק"ח, וסק"ג, שם"ח סימן תמ"ז סקס"ו, ציפור הלכה סימן תמ"ז ס"ה ד"ה שרויין, שפ"ד סימן ס"ט סק"ט, תמודי דניאל הלכות פג"ם כ"ה]

<u>תשובה</u>: כבוש לדעת המשב"ז הוא כשמתנונע בתוכו, ובקרח קשה כתב במשב"ז בהפס"מ אינו נחשב לכבוש. ובאש"א

[סימן תמ"ז סוף סקמ"ו] כתב שאם נכבש בדבר שטופח ע"מ להטפיח נחשב לכבוש. ובשפ"ד

[סימן ס"ט סק"ס] הביא בזה מחלוקת אם כבוש בקרח נחשב לכבוש, ומצדד שמאחר והוא לח קצת נחשב לכבוש. ובביאור הלכה

[סימן תמ"ז ס"ג ד"ה נמיס] כתב שלא שייך כבוש רק בדבר לח וצלול. וביד יהודה כתב שכבוש בקרח לא חשיב כבוש, ומ"מ אם באמצע המעל"ע הופשר הקרח מצטרף גם הזמן שהיה כבוש בקרח למעל"ע, ויש לעיין לדעת היד יהודה מה הדין להיפך שבתחלה היה נוזלי ובאמצע המעל"ע נקפא, וגם כאשר נמצאים בתוך שקיות הדבר תלוי ברע"א וחמודי דניאל

[שאלה ג'] שכבוש הוא גם ממה שבחוץ.

ה. נקרעה לו שקית חלב, ואין לו כלי חלבי לשפוך לתוכו.

1. האם מותר לכתחילה לשפוך את החלב לתוך קדרה בשרית שישהה שם מעת לעת.
2. אם שפך את החלב לתוך קדרה בשרית, ושהה בה מעת לעת, מה דין החלב והקדרה.
3. האם יש חילוק אם מיד אחרי שבישל בקדרה מאכל בשרי והדיחו, הכניס בו את החלב, או שעבר זמן מסוים מבישול הבשר.
4. מה הדין אם אחרי שהחלב היה בקדרה הבשרית מעת לעת, בישלו בה שוב בשר.
5. מה הדין בהנ"ל אם היתה רק כמות מועטת של חלב בקדרה, ובישלו בה אח"כ הרבה בשר.
6. מה הדין אם הכניס חלב לתוך קדרה פרווה, ושהה בה מעת לעת, ואח"כ בישל בה בשרי.

[ט"ז סק"ח, ש"ך סק"כ, חו"ד מיושים סק"ג, מג"ח סימן תמ"ז סקט"ז, רע"ח סימן ל"ה סק"ג, ציפור הלכה סימן תמ"ז ד"ה אם אינה, מ"ב שם סקמ"ב, שעה"ל שם, חזו"ח חו"ח סימן קי"ט סק"ו ד"ה נב"י, משב"ז סימן ל"ט סקט"ו, תכמ"ח סימן נ"ז סמ"ב, חו"ד סימן ק"ה ציפורים סק"ב, משב"ז סימן פ"ז סקי"ד, פליטי, מאירי בינה נב"ח ותערובת י"ח]

<u>תשובה</u>: בט"ז [סק"ח] וש"ך [סק"כ] הביאו מהדרכ"מ, שהיתר שנכבש מעל"ע בכלי איסור, המאכל נאסר. והקשו עליו דמאחר וכבישה נעשית רק בסיום המעל"ע, א"כ בשעה שנפלט האיסור מהכלי הוא כבר בדרגת נטל"פ ואינו אוסר. וכן הקשה המג"א [סימן תמ"ז סקט"ז], וביאר שכבוש אוסר רק באופן שמיד בשעה שפינו את האיסור מהקדרה הכניסו לתוכו את מאכל ההיתר, נמצא שבסוף המעל"ע של כבישת ההיתר שאז נפלט האיסור עדיין לא נעשה נטל"פ, וכ"כ הרע"א [לעיל סימן ל"ה סק"ג] והחו"ד [מיושים סק"ג].

אבל בביאור הלכה [סימן תמ"ז ד"ה אם מינה] הביא דעות החולקים וסוברים שאפי' אם לא הכניסו את ההיתר לכלי מיד אחרי שהוציאו ממנו את המאכל האיסור, ג"כ נאסר. וטעם האוסרים נחלקו האחרונים, הפליתי והחו"י כתבו שכל המעל"ע נפלט משהו ובתשלום המעל"ע נפלט כולו, ולכן אינו אוסר לפני מעל"ע, אבל לפגום אינו נחשב כי כבר התחיל הפליטה לפני גמר המעל"ע, ובחו"ד הקשה עליו דא"כ בכל הדברים האוסרים במשהו שיאסר כבוש גם בפחות ממעל"ע, ובביאור דברי הפליתי כתב באמרי בינה

[נב"מ מערכת י"ח] שבפועל ודאי שרק בסוף המעל"ע הבליעות נפלטים לגמרי, אבל באיכות חיבור הבליעה בדופני הכלי במשך כל המעל"ע של הכבישה נעשה פעולת הפליטה, ולא רק בסוף המעל"ע נעשה כל פעולת הפליטה, אבל גמר פעולת הפליטה בפועל לגמרי מהבלוע נעשה רק בסוף המעל"ע, ומאחר שבמשך כל המעל"ע נעשה פעולת הפליטה, אפי' שבפועל עדיין לא נפלט, הבליעות שבכלי כבר אינו בלועים ומחוברים כ"כ בכלי בדרגה שיעשו נטל"פ, ולכן אח"כ כשנפלטו הבליעות מהכלי, אפי' שכבר עבר מעל"ע משעה שנבלעו בכלי, הבליעות אינם מוגדרים לנטל"פ.

ויש אומרים [הובא בביאור הלכה הנ"ל] שהטעם שגם אחרי מעל"ע נאסר ע"י כבישה, מפני שכל נטל"פ בכלי הוא רק בכלי שעמד ריקן כל המעל"ע, אבל אם חלק מהזמן היה מאכל בכלי, לא נעשה הבלוע בו נטל"פ, ולכן אם כבשו מאכל בכלי תוך מעל"ע משעה שבישלו בו איסור, הבלוע לא נהיה נטל"פ ואוסר, אבל בחזו"א [או"ח סימן קי"ט סק"ו ד"ה נג"י] הקשה ע"ז דמעולם לא שמענו שכל ההיתר של מאכל היתר שנתבשל בכלי שבלוע בה איסור שכבר עבר מעל"ע משעת בישולו, הוא רק באופן שכל המעל"ע שלפני"כ הכלי עמד ריקן.

אמנם גם המתירים זה רק בדיעבד אם כבר נכבש בכלי מעל"ע, אבל לכתחילה אסור לכבוש היתר בכלי איסור מעל"ע. [כמבואר בט"ז הנ"ל] ובמשב"ז [סימן נ"ט סקט"ו] מצדד שכמו שבמאכל מה שמחוץ לכבישה אינו נאסר [כמבואר בגרמ"ח], ה"ה בכלי אפי' שבמקום שכנגד המאכל שבכלי נבלע בכל עוביו של הכלי עד לצידו החיצוני, אבל מעל למקום הכבישה אינו מתפשט. וכן הוכיח בחכמ"א [כלל נ"ז סי"ח] וכן מבואר במ"ב [סימן תמ"ז סקמ"ג] ובחלב תלוי במחלוקת הפוסקים האם מיקרי דבר שמן [סימן נ"ב ס"ח] שיפעפע עד למעלה דלא גרע ממאכל שמן ועדיף ממנו כמבואר בש"ך סק"א ובחכמ"א הנ"ל] ולדעת החו"ד בהתירא בלע לא אמרינן כבוש בכלים, וא"כ חלב שנכבש בכלי פרווה הכלי לא נהיה חלבי, אבל במשב"ז [סימן פ"ז סקי"ד] ועוד הרבה אחרונים חולקים שאין כל חילוק בזה. אלא שיש כלים שנכבש מיד כגון כלי חרס [כמבואר בשמע"ז סימן נ"ג סק"ג] וכלי מתכות כתב במשב"ז [סק"ח] שהדבר במחלוקת האם יש כבוש בכלל, ובהנהגות הנשאל [סד"ב סק"ד] כתב שמידי ספיקא לא נפקא. ולענין כלי זכוכית המיקל חוץ מלענין חמץ לא הפסיד.

ו. שרו עלי חסה בחומץ כדי לנקותם מתולעים, ושהו בחומץ זמן מועט, או שהוציא אותם מיד.

1. האם אפשר לצאת בו בפסח חובת מרור.
2. וכן מי שקנה ירקות בחנות שהמוכר מנקה אותם ע"י ששורה אותם בחומץ וכדו', וחושש שהחומץ הוא ללא הכשר.
3. וכן מי שפתח קופסא של מלפפון חמוץ, וניתזו על המלפפון ולתוך הקופסא עם הציר שבה טיפות חלב, ואחרי זמן מועט הוציא והדיח אותם, האם מותר לאוכלם עם בשרי.
4. וכן מי שהביא קערה עם חמוצים וחריפים לסעודת שבת, ובמשך הסעודה נפלה לתוכם חתיכת בשר והוציאו אותה מיד או אחרי זמן מועט ביחד עם קצת מהחריפים שהיו סביבה, האם מותר לאכול את החריפים שנותרו בקערה אח"כ בסעודה שלישית חלבית.
5. האם מצה או ד' מינים, שהיו במים מעל"ע כשרים למצוותם.

[ס"ח, ש"ך סק"כ, ביאור הגר"ח סק"י, שפ"ד סק"כ, פליתי סק"ד, בית מאיר, מ"ב סימן תמ"ז סקמ"ב, וסקע"ח, וסימן תע"ג סקל"ח, מו"ד מידושיס סק"ז, מג"ח סימן תמ"ז סקט"ז]

<u>תשובה</u>: דעת המחבר שכבוש בחומץ או ציר בשיעור כדי שירתיח נאסר כולו ובפחות מזה נאסר כד"ק, ובמשב"ז [סק"ח] כתב שלדעת האוסרים הוא מדאורייתא, ובפליתי ובבית מאיר מבואר שכל דברים החריפים שוים בדינם. אבל לדעת הש"ך חריף שווה לכל מאכל ורק כבוש בציר אוסר שאוסר מצד מליחה אוסר בשיעור כדי שירתיח וכ"כ הגר"א והמ"ב בשם הרבה אחרונים.

ובמג"א חילק בין חומץ חזק שיש בו כבוש בשיעור כדי שירתיח, לבין חומץ שאינו חזק שרק אחרי מעל"ע יש בו כבוש. ובשפ"ד [סק"ג] כתב שחומץ חזק אוסר מיד בכולו, אבל במ"ב [הנ"ל] כתב שחומץ אינו אוסר בפחות ממעל"ע, וכן מבואר במ"ב [סימן תע"ג סקל"ח] לענין מרור, אבל לענין עירוב תבשילים כתב [בסימן תקכ"ו סקט"ו] שבשיעור כדי שירתיח חשיב כמבושל. אלא שלדעת הפמ"ג [שפ"ד סק"ג] גם לדעת הש"ך שחומץ נחשב לכבוש רק במעל"ע, זה רק לגבי לאסור בכולו, אבל לאסור כדי קליפה גם לדעת הש"ך נאסר מיד. מאידך בביאור הגר"א [סק"י] מבואר להיפך שדין זה שכתב המחבר שבפחות משיעור כדי שירתיח נאסר כד"ק, זה לכו"ע רק בציר ולא בחומץ.

אמנם במ"ב [סימן תע"ג] כתב שי"א שמרור שנפסל בכבוש הוא רק בחומץ לא במים ולא הזכיר שיוער זמן, וא"כ אפשר שלענין מבושל שיפסול במרור אינו דומה כלל לגדרי כמבושל של או"ה ולכן י"א שבמים גם מעל"ע לא נפסל. וכ"כ במשב"ז [סק"ח] שרק מבליע ומפליט אבל אינו מבשל, ובמ"ב [תס"ח סקי"ז] הביא מח"י שמצה שנכבשה מעל"ע אין יצאים בה, ושהפמ"ג חולק שאינו נחשב למבושל, ובפ"ת [לעיל סימן פ"ז סקי"ט] הביא מהחת"ס לאסור ד' מינים ששרו במים מעל"ע והקשה עליו עיי"ש. ולפי כל זה תלוי במה נפל הבשר.

ז. מיני סלטים של חמוצים וחריפים ששהו מעת לעת בכלי בשרי.

1. האם מותר לאכול אותם עם חלבי.
2. וכן אם במשך הסעודה הכניסו לתוך הכלי סכו"ם בשרי, ובסעודה שלישית הכניסו לתוכו סכו"ם חלבי, מה דין החמוצים והסכו"ם.
3. האם יש הבדל בין מיני החמוצים והחריפים.
4. וכן חמוצים חריפים שנטחנו בבלנדר בשרי, או שהתבשלו בקדרה בשרית והכניסם לזמן מועט לצלחת חלבית, מה דין החמוצים והצלחת.
5. וכן דג מלוח ששהה זמן מה בתוך צלחת או סיר בשרי, וטיגנו אותו אח"כ עם חמאה, מה דינו.
6. וכן מי שכבש מלפפון חמוץ או חריפים לפני פסח, ואיכסן אותם בטעות בתוך כלי חמץ, ונודע לו תוך מעת לעת והוציאם, מה דינם. ומה הדין אם נודע לו רק אחרי מעת לעת.

[ס"ק, ש"ך סק"ג, גיאור הגר"ח סק"י, שפ"ד סק"ג, פליתי סק"ד, גית מפיה, מ"ב סימן תמ"ז סקמ"ג וסקע"ח, חו"ד מידושיס סק"ז, מג"ח סימן תמ"ז סקט"ז]

<u>תשובה</u>: נחלקו הפוסקים לענין ציר וחומץ בכבישה שבכלים, במשב"ז כתב שלהפליט מכלי לכו"ע גם חומץ וציר אינם מפליטים בפחות ממעל"ע, ולהבליע לתוך כלי מבליעים בשיעור כדי שירתיח, אבל רק כד"ק. אבל במג"א חולק וסובר שלדעת הסוברים ששיעור כבישה של חומץ הוא בכדי שירתיח, גם להפליט מכלי מפליט בשיעור של כדי שירתיח ובחכמ"א כתב להחמיר שלא במקום הפס"מ.

ואפי' לדעת החולקים שלהפליט מכלים לכו"ע גם חומץ וציר מפליטים רק במעל"ע, מ"מ אפי' לדעת הט"ז והש"ך שכל מאכל שנכבש בכלי איסור מעל"ע לא נאסר [כמבואר לעיל תשובה ד'] כי בשעה שהבלוע שבכלי נפלט כבר במצב שנטל"פ, מ"מ בחומץ וציר כל שהוא עדיין בדרגת חריף משביח את הבליעות שבתוך הכלי.

ח. קדרה עם מרק פרווה קר שהיתה בכיור, ושפכו לתוך הכיור והקדרה מרק בשרי קר, או ששפכו לכיור כוס חלב ונשפכה גם לתוך המרק הפרווה, ואחרי זמן מועט רוקנו את הקדרה והדיחוה.

1. האם הקדרה נהפכה לבשרית או חלבית.
2. וכן מי שעישר יין או שמן וכדו' ושפך את המעשר לכיור, ונשפך לתוך קדרה שכבר נמצא בתוכה מרק יותר ממעת לעת, ואחרי זמן מועט הדיחוה, מה דין הקדרה.
3. וכן בשר שהיה שרוי בתוך קערה עם מים יותר ממעת לעת, ונפל לקערה גבינה צהובה, והוציאוה מיד, מה דין הקערה, הבשר והגבינה הצהובה.
4. וכן בשר שהיה שרוי יותר ממעת לעת בקערה עם מים, ונשפך לתוכה כוס חלב, והוציא מיד את הבשר והדיחו, מה דין הבשר והקערה.

5. וכן מי שהיתה לו קערה עם חלב, והוציא קצת מהחלב, ואחרי כמה רגעים מצא שהיתה בתוך הקערה חתיכת בשר קטנה כבר יותר ממעת לעת, ועכשיו כשהוציא חלק מהחלב אין ס' כנגדה, הוציאה מיד, מה דין חתיכת הבשר, ומה דין החלב שנשאר בקערה.

6. וכן מי שפתח קופסת שימורים, וניתז לתוכה חלב, ומיד הוציא את השימורים והדיחם היטב, מה דין השימורים.

7. וכן מי שפתח קופסת שימורים שיש בה כל מיני פירות, עישר את כולם, והוציא חלק ממנה, ואחרי זמן מועט מצא שבתחתית הקופסה מעורב עוד מין אחר של שימורים, ועכשיו אין במה שנשאר ס' כנגדו, האם מותר לו לאכול תחלה מהמינים שנשארו שם שכבר עישר אותם.

[רע"ח סק"ח, יד יהודה מרוך סק"ח, קנה סק"ב, חס"ח סימן תמ"ז סקי"ג, תמודי דניאל תערובת מ"ב דין כ"ח, שו"ע הגר"ז סימן תס"ז סמ"ח, מ"ב סימן תס"ז סקס"ו, מי מדס סימן קכ"ח סכ"ה, ועיין עוד בדרכ"ת ס"י]

<u>תשובה</u>: דבר שכבר נכבש מעל"ע, כתב באש"א שאחרי המעל"ע מפליט ומבליע בכל עת, כלומר שאחרי ששורה מעל"ע וכבר נעשה בו פעולת הריכוך, כל רגע מתבצע פעולה של בליעה ופליטה, וכדי שמעכשיו יאסר כבר לא צריך להמתין עוד מעל"ע. אלא שיש לדון בדבריו אם מה שפולט ומבליע בכל עת זה רק על דברים ששהו שם כבר מעל"ע אלא שמאיזה שהוא טעם עדיין לא נאסר, או שלא רק לגבי הדברים שכבר שהו מעל"ע ממשיכה פעולת הכבישה, אלא גם לדברים חדשים שהוכנסו אח"כ.

אמנם זה ברור ופשוט שבדברים הקשים כגון בשר ששהה בתוך מים מעל"ע ואח"כ נפל לתוכו גוש גבינה צהובה, צריך שוב מעל"ע כדי שייעשה פעולת ריכוך גם במה שנפל עכשיו ויוכל להפליט. אבל אם הבשר שהה מעל"ע בתוך מים ואח"כ נשפך לתוכו חלב, מאחר וזה לח ובלח אפשר שגם בזה לדעת הפמ"ג מאחר והכבישה ממשיכה כל רגע החלב יבלע מיד בתוך הבשר.

וביד יהודה [מרוך סק"ח]כתב שבאופן שאחרי המעל"ע שהבשר שהה במים נשפך לתוכו חלב יאסר אבל מטעם אחר, וכתב שתלוי האם צריך שכל המעל"ע הדבר יהיה נכבש באותו מים או שגם אם המים מתחלפים כל הזמן, כל שלא שהה במשך המעל"ע בלי מים נחשב לכבוש, ולדבריו גם בכה"ג שהמים מתחלפים נחשב לכבוש, ורק משום כן כתב שגם אם נשפך חלב לאחר מעל"ע נבלע מיד, אבל ברע"א [סק"ח] נראה שחולק עליו בדין זה, שכל שלא שהה באותם המים ממש כל המעל"ע לא חשיב לכבוש.

ומ"מ גם לדברי הרע"א שצריך שיהיה כל המעל"ע באותו מים, יש לדון דאפשר שאמנם כדי שיעשה פעולת הריכוך במשך המעל"ע צריך שיהיו באותם המים, אבל אחרי המעל"ע שפעולת הריכוך כבר נעשה ופעולת הפליטה והבליעה ממשיכה כל הזמן לא צריך שיהיה דוקא אותם מים, ולכן באופנים הנ"ל וכגון שנשפך חלב וכדו' דבר צלול שלא צריך להפליט ממנו ורק להבליע, נבלע מיד.

אבל במ"ב [סימן תס"ז סקס"ז] כתב שאם בפסח נשרה חיטה מעל"ע במים, ורק באמצע המעל"ע נתבקעה החיטה ונתחמצה, כל שלא עבר עדיין מעל"ע משעה שנתחמצה, לא נחשב לכבוש, וכן מבואר בשו"ע הגר"ז [סימן תמ"ז סמ"ח], ובדבריהם מבואר שאפי' אותו דבר עצמו שנכבש במים מעל"ע גם אחרי מעל"ע לא פועל מיד, דאם אח"כ פועל מיד, א"כ למה צריך שיהיה מעל"ע מעת שנתחמצה. [ועיין בדרכ"ת ס"י מס"כ בזה]

ט. קדרה שבתוכה מיני פירות מבושלים, שעמדה מכובה על גבי הגז, ומצא שהכניסו לתוכה או נפלו לתוכה פירות של איסור כגון ערלה, שביעית וכדו', והוציא אותם וזרקם.

1. אם מסתפק אם פירות האיסור הוכנסו רק אחרי שכבר כיבו את הגז ונח מרתיחתו, מה דין המרק, ומה הדין בהנ"ל אם עדיין היה רותח.

2. אם מיד בתחילת הבישול אחרי שהעמיד את הקדרה על האש ראה שנפלו לתוכה או שהכניסו לתוכה פירות של איסור, והוציא אותם מיד, ומסתפק אם בשעה שהכניסו את הפירות האסורים לתוכה, המרק כבר התחיל לרתוח.

3. האם שונה הדין בספקות אלו, באופן שהיה מרק בשרי על גבי האש ונפלה לתוכו גבינה צהובה והוציאוה, ומסתפק אם בשעה שהגבינה היתה בתוך המרק כבר התחיל לרתוח. וכן האם שונה הדין כשמצא את הגבינה בפנים אחרי שהמרק כבר נצטנן, ומסתפק מתי נפלה לתוכו.

4. אם מצא בתוך צלחת של מרק בשרי חתיכת גבינה, או ירקות של שביעית, ומסתפק האם נפלו כבר לתוך הסיר בשעה שהיה על האש, או שנפלו רק לתוך הצלחת, או שמא היו כבר לפני כן בצלחת.
5. מה הדין כשמסתפק כנ"ל כשמצא את הגבינה או את הירקות בתוך הסיר או הצלחת, רק אחרי שהוציא את הסיר מהמטבח והעבירו לחדר אחר.
6. האם יש הבדל בהנ"ל כשיש סיבה יותר לחשוב שנפלו הגבינה או הירקות לסיר כשהיה הסיר כבר בחדר השני, כגון שהיו שם ילדים שאכלו שם גבינה, או שאר תליה דומה.

[ס"ח, ט"ז סק"ד, נקוה"כ, פ"ת סק"ג, משצ"ז סק"ג, תכמ"ח כלל נ"ח ס"ד, שפ"ד סימן ק"ד סק"ז, משצ"ז סימן ל"ד סק"ח, יד יהודה מרוך סק"ג, מזו"ח מהגע"ז סימן פ' סקי"ד ד"ה גרמה]

תשובה: ספק כבוש, מבואר ברמ"א [ס"ח] שבכל האיסורים נחשב ספק דאורייתא, ובב"ח ספק דרבנן, ובט"ז חולק דכשרואין לפנינו כבוש ולא ידעינן אם הדבר כבר נכבש או שלא הספיק להיות בו בשיעור זמן כבישה, יש כאן רק ריעותא מספק כנגד חזקת כשרות שבתחלה ולא נאסר מחמת כן, ובנקוה"כ חולק עליו שמאחר ונשרה בו איתרע חזקתו, ודעת הפליתי והחכמ"א כהט"ז שספק כבוש שאסור זה רק כשיש ספק על אחת מב' חתיכות איזה מהם נכבש, ודעת המשב"ז והפר"ח כהרמ"א לאסור.

ובדעת החולקים וסוברים שאין חזקה, נתפרשו בפוסקים כמה טעמים, טעם אחד מפני שעצם זה שיש כאן לפנינו מציאות שהאיסור שורה בתוך ההיתר אפי' שעדיין לא ידעינן אם נכבש כלל, כבר נחשב שיש מצב של כבישה לפנינו, אלא שיש ספק אם זו כבישה האוסרת, ולכן כבר איתרע החזקה.

עוד טעם מבואר בפוסקים שלא שייך בתערובת כלל חזקת היתר, דההיתר נשאר בהתירו וכל איסורו הוא רק מחמת האיסור שבלוע בתוכו והאיסור הוא רק לאכול את מה שבלוע בתוכו, אבל ההיתר מצד עצמו נשאר מותר, וברע"א [קמח סימן פ"ג] כתב לחלק בזה בין תערובת של יבש ביבש שהאיסור נשאר אסור וההיתר נשאר מותר וכל האיסור באכילת ההיתר הוא רק מחמת האיסור שמעורב בו, לבין תערובת של לח בלח, שבזה גם ההיתר נהפך לאיסור, וממילא בזה שייך עליו חזקת היתר.

אלא שטעם זה שייך רק באיסור שנתערב בהיתר, אבל כשיש ספק אם נפל חלב לבשר, מאחר וכל האיסור הוא על הבשר עצמו מפני שנתבשל עם חלב, וכן על החלב מפני שנתבשל עם בשר, בזה יש על הבשר ועל החלב חזקת היתר, ומ"מ מבואר בפמ"ג [נפמ"ג נקנ"ח] שגם בזה לא מוקמינן החזקת היתר, ובחזו"א [מהע"ז סימן פ' סקי"ד ד"ה וגרמה] כתב שאפי' שחזקת היתר היא חזקה אלימתא, מ"מ מאחר ואיתרע אחזקה יש להחמיר שלא מוקמינן על חזקה, וכעין זה כתב ביד יהודה [מרוך סק"ג].

ומ"מ גם בזה מבואר בפמ"ג [משצ"ז סק"ג, ובמשצ"ז סימן ל"ד סק"ח] שמאחר וזה חזקה העשויה להשתנות כל שעה מחמת מצב הרתיחה, לא מהני חזקה זו. ואפי' במקום שהשאלה כשכבר צונן ויש חזקה דהשתא שהוא צונן, מאחר ובתחילה זה היה במצב של משתנה, נשאר בספק [כמבואר במשצ"ז סימן ס"ח סק"ט ד"ה ומכמן].

ואם מצא איסור בצלחת והספק אם כבר נפלה תחלה לקדרה ונאסרה מבואר במשב"ז [סק"ג] שמאחר וזה ממקום למקום, כל שהמקום הראשון היה בדוק, אין מחזיקין ממקום למקום, ותולין שזה הוכנס רק בצלחת ולא בקדרה. אבל אם מצאה בקדרה אבל רק אחרי שהעבירוה לחדר אחר, אפי' אם ידוע שבשעה שהוציא את הקדרה לחדר השני כבר היתה צונן, מ"מ לא מחזיקין לומר שזה נפל רק בחדר השני, כי רק בטומאה קיי"ל שאין מחזיקין מזמן לזמן אבל באיסור מחזיקין מזמן לזמן ולא אמרינן כאן נמצא כאן היה, וכל שזה באותו כלי אפי' שזה עבר חדר נחשב רק מזמן לזמן ולא ממקום למקום [כמבואר במשצ"ז סק"ג ובמי מדס סימן קכ"ג ס"ט].

אלא שמ"מ נראה בשפ"ד [סימן ק"ד סק"ז] שבאופן שיש לתלות יותר שהאיסור נפל במקום השני מאשר במקום הראשון, בזה גם מזמן לזמן אין מחזיקין, ותלינן שזה נפל רק בשעה שזה היה בחדר השני.

י. בית כנסת וכדו' שאנשים משאירים בכוסות קצת קפה או תה וכדו', ומצא בו נמלים.
1. האם מותר לשתות שוב בכוסות אלו.
2. וכן מי שהשאיר קדרה עם שיירי מרק ומצא בתוכו נמלים או זבובים וכדו', מה דין הקדרה.
3. וכן מי שהשרה צימוקים במים לבדיקה מתולעים, ושהו יותר ממעת לעת, ומצא בחלקם תולעים, מה דין הצלחת, ודין שאר הצימוקים שלא היו בהם תולעים.

4. וכן שיש שבמטבח שבמשך השנה מניחים עליו מיני מאפה או פירורי לחם וכדו' כשהוא רטוב, ובפסח מכסים אותו בנייר כסף. האם כשישנה רטיבות בין השיש לנייר כסף הנייר כסף נהיה חמץ.

5. וכן מי שהניח קדרה עם בשר במקרר, וראה אח"כ שמתחת לקדרה היה חלב ועמדה עליו הקדרה מעת לעת, מה דין הקדרה ומה שבתוכה.

[ס"ח, משב"ז סק"ח, ט"ך סק"ח, משב"ז סימן נ"ט סקט"ו]

להלכה קיי"ל שבכבוש לפחות בדבר שאינו שמן, משערים רק מה שכנגד מקום הכבישה ולא יותר, [כמבואר בט"ך סק"ח] אלא שבפמ"ג [משב"ז סימן נ"ט סקט"ו], דן לענין כבוש בכלים, האם גם החלק של הכלי שלא היה בו האיסור נאסר דמבליע בכולו, וא"כ ספק זה הוא גם לקולא שכל הכלי יצטרף לס' כנגד האיסור הכבוש. אבל בחכמ"א [כלל נ"ו סקי"ח] כתב שאינו מפעפע למעלה. [ממנו נתלקו הפוסקים האם זוב ותולע וכן שאר ברלים נאסרים לפוגם או אינו פוגם כמבואר בסימן ק"ד ס"ג וצ"ז וט"ך שם ובסימן ק"ו ט"ך סק"ו, ובסימן פ"ד ט"ז סקט"ו, ט"ך סק"ל].

ולמרות שאינו מפעפע למעלה מ"מ כדי שיחשב לכבוש לא צריך שיהיה כולו בתוכו, והראיה מעצם זה שדנו האם מפעפע ללמעלה והאם דומה לבישול שאינו מפעפע והאם שמן שאני, כלומר שאינו חסרון בכבישה שאנו מונח כולו בתוכו ממש אלא בפעפוע, וע"כ דלמטה הרי מפעפע דאל"כ תחתית הכלי לא יאסר, וכן לצדדים מפעפע דלכן הכלי בעוביו נאסר כולו, ולא רק שיעור הכד"ק שלו, [כמבואר במשב"ז סק"ח] וממילא השיש עצמו יש בו בליעות של חמץ שנכבש בו במשך השנה, וכאשר מניחים על גביו כיסוי, יש לדון האם מה שאינו מפעפע למעלה הוא כלל או שמה שנוגע בו ממש נחשב כבתוך הכבישה, וממילא מאחר והשיש רטוב והכיסוי נוגע בו ממש, נחשב שנכבש בו ונבלע בו חמץ, וכן קדרה בשרית שהונחה ממש ע"ג חלב ושהה כך האם כן נחשב ככבוש בתוכו, ויאסר אפילו אי נימא שגם בכלי כבישה אינו מפעפע ללמעלה. [ממנס לס בכל הכלים יש כבישה כמבואר שבמשב"ז סק"ח]

יא. השאיר ביצה עם דם בתוך צלחת כדי לשאול עליה.

1. שכח את הביצה בתוך הצלחת מעת לעת, מה דין הצלחת.

2. וכן כמה ביצים שהיו מעורבות יחד, אחת מהן עם דם, והשאיר אותן יחד יותר ממעת לעת, האם יועיל להתירן אם יוציא אח"כ את הדם.

3. וכן מי שחלב פרה, ובשעת החליבה נתערב קצת דם מהפרה לתוך החלב, האם יכול להעמיד את החלב עד שהדם ישקע לגמרי ובכך להתיר את החלב.

4. וכן מי שעושה יין, וכשהפריש את המעשר שני עברו כמה רגעים עד שעשה גם את החילול שלו, האם היין מותר בשתיה.

[ס"ח, משב"ז סק"ח, משב"ז סימן נ"ח סק"ו, יד יהודה סימן ע"ו סוסקי"ג, ערוה"ש סימן ס"ו סקל"ו, שדי חמד חמו"ל סימן ג', מו"ו, יתרון המור סוף מסניות זרעים, ממרי בינה בב"ח סימן י"ח, מנחת שלמה מ"ח סימן נ"ה].

יא. דנו הפוסקים האם גם בתערובת של לח בלח שייך כבוש, או שרק א"א להפרידו אבל אין כבוש, במשב"ז כאן מבואר שאין כבוש בדבר לח, וכ"כ ביד יהודה שאפילו אי נימא שבבישול שייך בליעות של לח בלח אחר, בכבוש אין בליעות של לח בלח, אבל לעיל [סימן נ"ח] כתב במשב"ז שתערובת של לח בלח יותר מזמן כבישה גם אם אפשר להפריד אחד מהשני יאסרו מדין כבוש, ובמהרש"ם [מ"ג שנ"ח] כתב שביצה עם דם שעמדה מעל"ע בתוך כלי, נחשב שהדם נכבש ביחד עם הביצה בתוך הצלחת ונאסרה. ובערוה"ש כתב שבהמה שנתערב בחלב שלה מדם שהיה על דדיה, אפשר להעמיד את החלב עד שהדם ישקע לגמרי ואפילו אם יעבור יותר ממעל"ע.

אלא שאם יש כבוש גם בתערובת של לח בלח, להמבואר [לעיל תשובה ח'] שלדעת הפמ"ג, החמודי דניאל, ועוד, דבר שכבר נכבש מעל"ע אח"כ ממשיך בכל רגע את פעולת הבליעה והפליטה, א"כ כל מי שיש לו יין שכבר נמצא בכלי כמה ימים כשמפריש ממנו מע"ש ושוהה כמה רגעים עד שמחללו, מאחר ואותו מע"ש מעורב עם שאר היין באותם רגעים היין שחל עליו מע"ש נבלע לתוך היין של חולין שעמו, ולדעת הר"ש ועוד בלוע לא מהני בו חילול, ובמנחת שלמה הביא מהיתרון האור שהקשה כן על הא דתנן שני לוגין שאני עתיד להפריש במוצ"ש יהיה מעשר וכו', הרי אחרי שמפרישו כל שעדיין מעורב הוא כבוש בשאר היין ומבליע לתוכו והאיך מהני הברירה של מה שמפריש למוצאי שבת.

יב. קדרה עם בשר שעמדה על האש, ולפני שהגיעה לרתיחה נפלה לתוכה גבינה, או הכניסו לתוכה ירקות של שביעית.

1. הוציא מיד את הגבינה או הירקות, מה דין המאכל.
2. מה הדין אם נפלו לתוכה אחרי שכבר כיבו את האש.
3. אם בתחלת הבישול הסתפק אם נפלו לתוך הקדרה הגבינה או הירקות או לא, ומיד כיבה את האש והוציא את הבשר, מה דין הבשר, הקדרה והתבשיל.
4. מרק בשרי שבתחילת בישולו, לפני שהגיע לחום שהיד סולדת בו, הכניס לתוכו מצקת חלבית, מה דין המרק.
5. מרק בשרי שנתבשל, ואחרי שהצטנן וכבר אין היד סולדת בו, העבירו אותו לקדרה אחרת, והכניסו לתוכו ירקות אסורים, או חמאה וכדו', מה הדין.

[ש"ך סק"ה, שפ"ד שס, רע"פ סק"ח, פ"ת סק"ו, מכמ"פ סימן נ"ט ס"פ, משנ"ז לעיל סימן ס"ח סק"ט דין הפ' ודין הה']

תשובה: כלי ראשון שאין היס"ב לדעת הש"ך [סק"ה] אוסר כד"ק, ולדעת הט"ז [הובא בפע"פ כמן סק"ח] אינו אוסר כלל, ובפ"ת [סק"ו] הביא שכל מה שכ"ר אוסר כד"ק אפילו שאין היס"ב זה רק אם הוא עומד אצל האש, אבל אם אינו עומד אצל האש אינו אוסר כלל, וגם כשאצל האש בהפס"מ יש להקל, וכ"כ בפמ"ג [משפ"ז סימן שי"ח סקכ"ה] שרק כשעומד אצל האש אוסר, אבל לעיל [במשנ"ז סימן ס"ח סק"ט דין ה'] לא חילק בין עומד אצל האש לאינו עומד אצל האש.

אמנם גם כשזה עומד על האש ועדיין לא הספיק להרתיח שנאסר כד"ק מבואר במשב"ז [בסימן ס"ח סק"ט דין הפ'] שזה רק חומרא בעלמא, ונפק"מ לספיקו

וכן כל מה שאוסרים כד"ק זה רק מאכל שהוכנס לתוך כ"ר שאין היס"ב, אבל כלי שהוכנס לתוך כ"ר שאין היס"ב אינו נאסר, [כמבואר בשפ"ד סק"ה] .

כל זה רק בכ"ר, אבל אם העבירו את המאכל לכ"ש כל שאין היס"ב, לכו"ע לא נאסר כלל. [כמבואר בשפ"ד שס]

יג. מרק ירקות שהכניסו לתוכו שקדי מרק או חתיכות לחם, ונודע אח"כ שהירקות היו של איסור כגון שביעית וכדו'.

1. מה דין שקדי המרק וחתיכות הלחם.
2. וכן חמוצים או חריפים שהכניסו אותם לתוך צלחת מרק רותח, ונודע אח"כ שהחריפים היו של שביעית, והוציאום, מה דין המרק.
3. וכן שום או בצל שחתכו אותם בסכין חלבי והכניסום לתוך מרק רותח בשרי, מה דינם.
4. וכן חמוצים או חריפים שהכניסו אותם לתוך צלחת מרק בשרי רותח, ובעודו רותח הכניס לתוכו כף חלבית, מה דין המרק והכלים.
5. ומה הדין אם מסתפק אם הצלחת היא חלבית או בשרית, או אם השום נחתך בסכין חלבי או בשרי.

[ס"ג, ס"ק ס"ה, משנ"ז סק"ד, מו"ד מידושים סק"י, רמ"פ סימן ס"ט ס"ק, ש"ך שס סקל"ח, שפ"ד שס סקל"ז, משנ"ז מו"פ סימן שי"ח סק"ח, מ"ב שס סקל"ט, סקמ"ב, וסקמ"ה, ממודי דניאל הלכות נב"פ ח'].

תשובה: לגבי שבת קלי הבישול מתבשלים גם בכלי שני, וביד יהודה [מרוך סקי"ב] הביא מהמהרי"ל שרק לענין שבת אמרינן שקלי הבישול מבשל, אבל לענין או"ה שצריך להבליע ולהפליט, אין מעלה לקלי הבישול, ובחמודי דניאל [הלכות נב"פ סימן ח'] דן בזה להיפך האם לענין להבליע ולהפליט חמיר טפי מבישול, ולכן בזה קלי הבישול יותר מבליע או איפכא כהמהרי"ל. ובחזו"א [מו"פ סימן נ"ב סק"פ] הוכיח מזה גופא שלא נאמר דין קלי הבישול לענין איסור והיתר, בהכרח שדלא כהמ"ב ודעימי' שסוברים שכל דבר שאינו מבואר להדיא שאינו מקלי הבישול צריך להחמיר שהוא מקלי הבישול.

ובדברים החריפים מבואר בש"ך [בסימן ס"ט סקל"ה] שגם בכלי שני מתבשל, ואפי' לדעת הרמ"א שכ"ש אינו אוסר, [וכן כמבואר בממודי דניאל הנ"ל]. ואפי' לדעת הסוברים שגם לדעת המהרש"ל שאוסר בכל כלי שני מ"מ הוא רק מבליע או מפליט אבל אין מבליע ומפליט כאחד, מ"מ מבואר במשב"ז ובחו"ד שדבר חריף כן מפליט ומבליע כאחד גם בכ"ש.

ומ"מ מבואר בשפ"ד [ס"ט סקל"ז] וכן נראה במשב"ז [סק"ד] שרק מבליע ומפליט אבל לא מבשל, וממילא ספיקו לקולא, אבל במשב"ז [בסימן שי"מ סק"מ] דן האם זה גם מבשל, ולפי"ז ספיקו לאיסור.

יד. ערב פסח שחל להיות בשבת, ואכל מרק רותח בצלחת של פסח, והכניס בטעות לתוך המרק חתיכת חלה.

1. מה דין הצלחת.
2. וכן מי שנדר ממאכלים של כשרות מסויימת, והכניסו לו בטעות מהם לתוך צלחת מרק, האם מותר לו לאכול מהמרק.
3. וכן מי שהכניס בטעות לצלחת של מרק רותח ירקות שאינם מעושרים, והוציאם, מה דין המרק והצלחת.
4. וכן מי שבשבת החזיר בטעות קדרה של טשולנט על הגז, והוציא מתוכה חתיכת תפו"א והכניסה לתוך צלחת שיש בה תפו"א רותחים, ואחרי שנזכר שחתיכה זו אסורה, הוציאה, מה דין כל מה שבצלחת. [מ"ב סימן תמ"ז סקכ"ה, שעה"ל שם סק"כ, משנ"ז סימן שי"מ סקט"ו, משנ"ז לעיל סימן ס"מ סוף סק"ט]

<u>תשובה</u>: מבואר במ"ב שלענין חמץ מחמירים שאוסר בכ"ש, ובשעה"צ כתב מהפר"ח דמאחר והוא במשהו לכן אוסר בכ"ש, ובמשב"ז [בסימן שי"מ סקט"ו] דן האם הטעם שחמץ אוסר בכלי שני הוא מפני חומרו של חמץ, או דמאחר וחמץ אוסר במשהו, משהו ודאי נפלט בכלי שני. ונפק"מ בכל הדברים שאוסרים במשהו.אבל לעיל [במשנ"ז סימן ס"מ סוף סק"ט] כתב שהטעם שבחמץ אוסרים בכלי שני זה רק מפני חומרו של חמץ, ולא מפני שיש בו פליטת משהו.